

ISSN 1829-1155

Հիմնադիր

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ
ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ
ԳԱՏԱՐԱՆ

ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ
ԴԱՏԱՐԱՆ

Խմբագրական
խորհուրդ

Գագիկ Նալբանդյան
Վահե Արեւիսյան
Վարդյան Տաթևակյան
Վազկի Դուրայան
Անուշահ Նալբանդյան

Խմբագրության հասցեն
Երևան, Քաղաքային 10
Հեռախոս՝ 58-81-71

ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ

4(74)
2014

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԴԱՏԱՐԱՆ

ՔՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

I. ՍԱՀՄԱՆԱԳՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԸ (1143-1160)

- * ՍԳՈ-1143. ՀՀ ՍԱՐԴՈՒՒ ԻՐԱՎՈՒՆՔՆԵՐԻ ՊԱՇՏՊԱՆԻ ԴԻՍՏԻՄԻ ՀԻՄԱՆ ՎՐԱ՝ ՎԱՐՉԱԿԱՆ ԻՐԱՎԱԽՆԱՏՈՒՄՆԵՐԻ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ՀՀ ՕՐԵՆՍԳՐՔԻ 37-ՐԴ ՀՈԴՎԱԾԻ 1-ԻՆ ՄԱՍԻ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՍԱՀՄԱՆԱԳՐՈՒԹՅԱՆԸ ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՑԸ ՈՐՈՇԵԼՈՒ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ԳՈՐԾՈՎ 5
- * ՍԳՈ-1144. ՔԱՂԱՔԱՅԻ ԼԵՎՈՆ ՊՈԳՈՍՅԱՆԻ ԴԻՍՏԻՄԻ ՀԻՄԱՆ ՎՐԱ՝ ՀՀ ՔՐԵԱԿԱՆ ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ՕՐԵՆՍԳՐՔԻ 290-ՐԴ ՀՈԴՎԱԾԻ 4-ՐԴ ՄԱՍԻ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՍԱՀՄԱՆԱԳՐՈՒԹՅԱՆԸ ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՑԸ ՈՐՈՇԵԼՈՒ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ԳՈՐԾԻ ՎԱՐՈՒՅԹԸ ԿԱՐՃԵԼՈՒ ՄԱՍԻՆ 12
- * ՍԳՈ-1145. 2013 ԹՎԱԿԱՆԻ ԴԵԿՏԵՄԲԵՐԻ 2-ԻՆ ԵՐԵՎԱՆՈՒՄ ՍՏՈՐԱԳՐՎԱԾ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ՌՈՒՄԱՍՏԱՆԻ ԴԱՇՆՈՒԹՅԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ՄԻՋԵՎ ՄԻՋՈՒԿԱՅԻՆ ԱՆՎՏԱՆԳՈՒԹՅԱՆ ԲՆԱԳԱՎԱՌՈՒՄ ՀԱՄԱԳՈՐԾԱԿՑՈՒԹՅԱՆ ՄԱՍԻՆ ՀԱՄԱՁԱՅՆԱԳՐՈՒՄ ԱՄՐԱԳՐՎԱԾ ՊԱՐՏԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՍԱՀՄԱՆԱԳՐՈՒԹՅԱՆԸ ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՑԸ ՈՐՈՇԵԼՈՒ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ԳՈՐԾՈՎ 19
- * ՍԳՈ-1146. 2013 ԹՎԱԿԱՆԻ ԴԵԿՏԵՄԲԵՐԻ 2-ԻՆ ԵՐԵՎԱՆՈՒՄ ՍՏՈՐԱԳՐՎԱԾ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ՌՈՒՄԱՍՏԱՆԻ ԴԱՇՆՈՒԹՅԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ՄԻՋԵՎ ՋԻՆՎՈՐԱԿԱՆ ՍՈՒՐՀԱՆԴԱԿԱ ՓՈՍՏԱՅԻՆ ԿԱՊԻ ՈԼՈՐՏՈՒՄ ՀԱՄԱԳՈՐԾԱԿՑՈՒԹՅԱՆ ՄԱՍԻՆ ՀԱՄԱՁԱՅՆԱԳՐՈՒՄ ԱՄՐԱԳՐՎԱԾ ՊԱՐՏԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՍԱՀՄԱՆԱԳՐՈՒԹՅԱՆԸ ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՑԸ ՈՐՈՇԵԼՈՒ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ԳՈՐԾՈՎ 23
- * ՍԳՈ-1147. 2013 ԹՎԱԿԱՆԻ ՄԱՅԻՍԻ 31-ԻՆ ՄԻՆՍԿՈՒՄ ՍՏՈՐԱԳՐՎԱԾ՝ «ԱՋԱՏ ԱՌԵՎՏՐԻ ԳՈՏՈՒ ՄԱՍԻՆ» 2011 ԹՎԱԿԱՆԻ ՀՈԿՏԵՄԲԵՐԻ 18-Ի ՊԱՅՄԱՆԱԳԻՐԸ ԴՐԱ ԿՈՂՄԵՐԻ ԵՎ ՈՒՋԲԵԿՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՄԻՋԵՎ ԿԻՐԱՌԵԼՈՒ ՄԱՍԻՆ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹՅԱՆ ՄԵՋ ԱՄՐԱԳՐՎԱԾ ՊԱՐՏԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՍԱՀՄԱՆԱԳՐՈՒԹՅԱՆԸ ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՑԸ ՈՐՈՇԵԼՈՒ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ԳՈՐԾՈՎ 28
- * ՍԳՈ-1148. ՔԱՂԱՔԱՅԻ ԳԵՎՈՐԳ ՍԼՈՅԱՆԻ ԴԻՍՏԻՄԻ ՀԻՄԱՆ ՎՐԱ՝ «ՓԱՍՏԱԲԱՆՈՒԹՅԱՆ ՄԱՍԻՆ» ՀՀ ՕՐԵՆՔԻ 45.6-ՐԴ ՀՈԴՎԱԾԻ 1-ԻՆ ՄԱՍԻ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՍԱՀՄԱՆԱԳՐՈՒԹՅԱՆԸ ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆՈՒԹՅԱՆԸ ՀԱՐՑԸ ՈՐՈՇԵԼՈՒ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ԳՈՐԾՈՎ 33
- * ՍԳՈ-1149. 2011 ԹՎԱԿԱՆԻ ՀՈԿՏԵՄԲԵՐԻ 28-ԻՆ ՄՈՍԿՎԱՅՈՒՄ ՍՏՈՐԱԳՐՎԱԾ՝ ԲԺՇԿԱԿԱՆ ՆՇԱՆԱԿՈՒԹՅԱՆ ԱՐՏԱԴՐԱՆՔԻ ԿԵՂՇՄԱՆ ԵՎ ՀԱՆՐԱՅԻՆ ԱՌՈՂՋՈՒԹՅԱՆ ՀԱՄԱՐ ՎՏԱՆԳ ՆԵՐԿԱՅՅՆՈՂ ՆՄԱՆԱՏԻՊ ՀԱՆՑԱԳՈՐԾՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՄԱՍԻՆ ԵՎՐՈՊԱՅԻ ԽՈՐՀՐԴԻ ԿՈՆՎԵՆՑԻԱՅՈՒՄ ԱՄՐԱԳՐՎԱԾ ՊԱՐՏԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՍԱՀՄԱՆԱԳՐՈՒԹՅԱՆԸ ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՑԸ ՈՐՈՇԵԼՈՒ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ԳՈՐԾՈՎ 43
- * ՍԳՈ-1150. 2012 ԹՎԱԿԱՆԻ ՄԱՅԻՍԻ 30-ԻՆ ԱՇԳԱԲԱՏՈՒՄ ՍՏՈՐԱԳՐՎԱԾ՝ «ԵՐԿՐԱԲԱՇԽՈՒԹՅԱՆ, ՔԱՐՏԵՋԱԳՐՈՒԹՅԱՆ, ԿԱԴԱՍՏՐԻ ԵՎ ԵՐԿՐԻ ՀԵՌԱՀԱՐ ԽՈՐՋԱՓՄԱՆ ՈԼՈՐՏՈՒՄ ԱՊՀ ՄԱՆԱԿԻՑ ՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՓՈԽԳՈՐԾԱԿՑՈՒԹՅԱՆ ՄԱՍԻՆ» 1992 ԹՎԱԿԱՆԻ ՀՈԿՏԵՄԲԵՐԻ 9-Ի ՀԱՄԱՁԱՅՆԱԳՐՈՒՄ ՓՈՓՈԽՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ ԿԱՏԱՐԵԼՈՒ ՄԱՍԻՆ

<p>ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹՅԱՆ ՄԵՋ ԱՄՐԱԳՐՎԱԾ ՊԱՐՏԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹՅԱՆԸ ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՑԸ ՈՐՈՇԵԼՈՒ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ԳՈՐԾՈՎ</p>	48
<p>* ՍԳՈ-1151. ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ԵՎՐՈՊԱԿԱՆ ՆԵՐԴՐՈՒՄԱՅԻՆ ԲԱՆԿԻ ՄԻՋԵՎ 2013 ԹՎԱԿԱՆԻ ՆՈՅՄԵՐԻ 7-ԻՆ ԵՎ 2013 ԹՎԱԿԱՆԻ ՆՈՅՄԵՐԻ 18-ԻՆ ՍՏՈՐԱԳՐՎԱԾ՝ «ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ «ՀՅՈՒՄԻՍ-ՀԱՐԱՎ» ԾԱՆԱՊԱՐՀԱՅԻՆ ՄԻՋԱՆՑՔ» ՖԻՆԱՆՍԱԿԱՆ ՊԱՅՄԱՆԱԳՐՈՒՄ ԱՄՐԱԳՐՎԱԾ ՊԱՐՏԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹՅԱՆԸ ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՑԸ ՈՐՈՇԵԼՈՒ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ԳՈՐԾՈՎ</p>	51
<p>* ՍԳՈ-1152. ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ԱՄԻԱԿԱՆ ՋԱՐԳԱՑՄԱՆ ԲԱՆԿԻ ՄԻՋԵՎ 2014 ԹՎԱԿԱՆԻ ՄԱՐՏԻ 11-ԻՆ ՍՏՈՐԱԳՐՎԱԾ ՎԱՐԿԱՅԻՆ ՀԱՄԱՁԱՅՆԱԳՐՈՒՄ (ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ) (ՀՅՈՒՄԻՍ - ՀԱՐԱՎ ԾԱՆԱՊԱՐՀԱՅԻՆ ՄԻՋԱՆՑՔԻ ՆԵՐԴՐՈՒՄԱՅԻՆ ԾՐԱԳԻՐ - ԾՐԱԳԻՐ 3) ԱՄՐԱԳՐՎԱԾ ՊԱՐՏԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹՅԱՆԸ ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՑԸ ՈՐՈՇԵԼՈՒ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ԳՈՐԾՈՎ</p>	60
<p>* ՍԳՈ-1153. ՀՀ ՎԱՐՁԱԿԱՆ ՎԵՐԱՔՆԵԻՉ ԴԱՏԱՐԱՆԻ ԴԻՄՈՒՄԻ ՀԻՄԱՆ ՎՐԱ՝ ՀՀ ՄԱՔԱՅԻՆ ՕՐԵՆՍԳՐՔԻ 224-ՐԴ ՀՈԴՎԱԾԻ՝ «ԱՆԿԱՆ ՄԵՓԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՊԱՏԿԱՆԵԼՈՒԹՅՈՒՆՑ» ԴՐՈՒՅԹԻ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹՅԱՆԸ ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՑԸ ՈՐՈՇԵԼՈՒ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ԳՈՐԾՈՎ</p>	66
<p>* ՍԳՈ-1154. ՀՀ ՄԱՐԴՈՒ ԻՐԱՎՈՒՆՔՆԵՐԻ ՊԱՇՏՊԱՆԻ ԴԻՄՈՒՄԻ ՀԻՄԱՆ ՎՐԱ՝ «ՋԻՆՎՈՐԱԿԱՆ ԾԱՌԱՅՈՒԹՅՈՒՆ ԱՆՑՆԵԼՈՒ ՄԱՍԻՆ» ՀՀ ՕՐԵՆՔԻ 16-ՐԴ ՀՈԴՎԱԾԻ 2-ՐԴ ՄԱՍԻ 3-ՐԴ ՊԱՐԲԵՐՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՎԱՐՁԱՊԵՏԻ 1996 ԹՎԱԿԱՆԻ ՆՈՅՄԵՐԻ 4-Ի «ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԲՅՈՒՋԵՏԱՅԻՆ ՀԻՄՆԱՐԿՆԵՐԻ ԱՇԽԱՏՈՂՆԵՐԻ ՊԱՇՏՈՆԱՅԻՆ ԴՐՈՒՅՔԱՉԱՓԵՐԻ ՍԱՀՄԱՆՄԱՆ ՄԱՍԻՆ» ԹԻՎ 604 ՈՐՈՇՄԱՆ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹՅԱՆԸ ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՑԸ ՈՐՈՇԵԼՈՒ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ԳՈՐԾՈՎ</p>	82
<p>* ՍԳՈ-1155. 2014 ԹՎԱԿԱՆԻ ԱՊՐԻԼԻ 11-ԻՆ ԵՐԵՎԱՆՈՒՄ ՍՏՈՐԱԳՐՎԱԾ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ԳԵՐՄԱՆԻԱՅԻ ԴԱՇՆԱՅԻՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ՄԻՋԵՎ ՖԻՆԱՆՍԱԿԱՆ ՀԱՄԱԳՈՐԾԱԿՑՈՒԹՅԱՆ ՄԱՍԻՆ ՀԱՄԱՁԱՅՆԱԳՐՈՒՄ ԱՄՐԱԳՐՎԱԾ ՊԱՐՏԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹՅԱՆԸ ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՑԸ ՈՐՈՇԵԼՈՒ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ԳՈՐԾՈՎ</p>	96
<p>* ՍԳՈ-1156. 2013 ԹՎԱԿԱՆԻ ՄԱՅԻՍԻ 31-ԻՆ ՄԻՆՍԿՈՒՄ ՍՏՈՐԱԳՐՎԱԾ՝ ԳՅՈՒՂԱՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՄՇԱԿԱԲՈՒՅՄԵՐԻ ՍՈՐՏԵՐԻ ԵՎ ՀԻԲՐԻԴՆԵՐԻ ՄԵՐՄԵՐԻ, ՊՏՂԱՀԱՏԱՊԱՅԻՆ ՄՇԱԿԱԲՈՒՅՄԵՐԻ ԵՎ ԽԱՂՈՂԻ ՏՆԿԱՆՅՈՒԹԻ ԱՐՏԱԴՐՈՒԹՅԱՆ ՈՒ ՄԱՏԱԿԱՐԱՐՈՒՄՆԵՐԻ ԲԱՋՄԱԿՈՂՄ ՄԻՋՊԵՏԱԿԱՆ ՄԱՍՆԱԳԻՏԱՑՄԱՆ ՄԱՍԻՆ ՀԱՄԱՁԱՅՆԱԳՐՈՒՄ ԱՄՐԱԳՐՎԱԾ ՊԱՐՏԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹՅԱՆԸ ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՑԸ ՈՐՈՇԵԼՈՒ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ԳՈՐԾՈՎ</p>	101
<p>* ՍԳՈ-1157. ՔԱՂԱՔԱՅԻ ՄԱԳՂԱ ԵՂԻԱՋԱՐՅԱՆԻ ԴԻՄՈՒՄԻ ՀԻՄԱՆ ՎՐԱ՝ ՀՀ ՎԱՐՁԱԿԱՆ ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ՕՐԵՆՍԳՐՔԻ (28.11.2007թ.) 139-ՐԴ ՀՈԴՎԱԾԻ 2-ՐԴ ՄԱՍԻ ԵՎ 140-ՐԴ ՀՈԴՎԱԾԻ 1-3-ՐԴ ՄԱՍԵՐԻ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹՅԱՆԸ ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՑԸ ՈՐՈՇԵԼՈՒ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ԳՈՐԾՈՎ</p>	104

* ՀՀ ՍԱՀՄԱՆԱԳՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ ԱՆԳԱՄ Կ. ԲԱԼԱՅԱՆԻ ԶԱՂԱԶԱՅԻ ՄԱԳՐԱԿ ԵՂԻԱԶԱՐՅԱՆԻ ԴԻՄՈՒՄԻ ՀԻՄԱՆ ՎՐԱ՝ ՀՀ ՎԱՐՉԱԿԱՆ ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ՕՐԵՆՍԳՐՔԻ (28.11. 2007թ.) 139-ՐԴ ՀՈԴՎԱԾԻ 2-ՐԴ ԵՎ 140-ՐԴ ՀՈԴՎԱԾԻ 1-3-ՐԴ ՄԱՍԵՐԻ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՍԱՀՄԱՆԱԳՐՈՒԹՅԱՆԸ ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՑԸ ՈՐՈՇԵԼՈՒ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ԳՈՐԾՈՎ	111
* ՍԴՈ-1158. ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ԱՍԻԱԿԱՆ ՋԱՐԳԱՑՄԱՆ ԲԱՆԿԻ ՄԻՋԵՎ 2014 ԹՎԱԿԱՆԻ ՀՈՒՆՎԱՐԻ 21-ԻՆ ԵՎ 2014 ԹՎԱԿԱՆԻ ՀՈՒՆԻՍԻ 11-ԻՆ ՍՏՈՐԱԳՐՎԱԾ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ԱՍԻԱԿԱՆ ՋԱՐԳԱՑՄԱՆ ԲԱՆԿԻ ՄԻՋԵՎ 2011 ԹՎԱԿԱՆԻ ՄԱՅԻՍԻ 30-ԻՆ ՍՏՈՐԱԳՐՎԱԾ՝ «ՀՅՈՒՄԻՍ-ՀԱՐԱՎ ԾԱՆՆՊԱՐՀԱՅԻՆ ՄԻՋԱՆՑՔԻ ՆԵՐԴՐՈՒՄԱՅԻՆ ԾՐԱԳԻՐ - ԾՐԱԳԻՐ 2» ՎԱՐԿԱՅԻՆ ՀԱՄԱՋԱՅՆԱԳՐՈՒՄ (ՀԱՏՈՒԿ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ) ՓՈՓՈԽՈՒԹՅՈՒՆ ԿԱՏԱՐԵԼՈՒ ՄԱՍԻՆ ՆԱՍԱԿ-ՀԱՄԱՋԱՅՆԱԳՐՈՒՄ ԱՄՐԱԳՐՎԱԾ ՊԱՐՏԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՍԱՀՄԱՆԱԳՐՈՒԹՅԱՆԸ ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՑԸ ՈՐՈՇԵԼՈՒ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ԳՈՐԾՈՎ	113
* ՍԴՈ-1159. 2014 ԹՎԱԿԱՆԻ ՀՈՒՆԻՍԻ 3-ԻՆ ԲՐՅՈՒՍԵԼՈՒՄ ՍՏՈՐԱԳՐՎԱԾ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹՅԱՆ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ԻՏԱԼԻԱՅԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹՅԱՆ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹՅԱՆ ՄԻՋԵՎ ԼԻԲԱՆԱՆՈՒՄ ՄԻԱՎՈՐՎԱԾ ԱԶԳԵՐԻ ԺԱՄԱՆԱԿԱՎՈՐ ՈՒԺԵՐԻ ՇՐՋԱՆԱԿՆԵՐՈՒՄ ՀԱՄԱԳՈՐԾԱԿՑՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ԱԶԱԿՑՈՒԹՅԱՆ ՄԱՍԻՆ ՏԵԽՆԻԿԱԿԱՆ ՀԱՄԱՋԱՅՆԱԳՐՈՒՄ ԱՄՐԱԳՐՎԱԾ ՊԱՐՏԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՍԱՀՄԱՆԱԳՐՈՒԹՅԱՆԸ ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՑԸ ՈՐՈՇԵԼՈՒ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ԳՈՐԾՈՎ	117
* ՍԴՈ-1160. 2014 ԹՎԱԿԱՆԻ ՄԱՅԻՍԻ 23-ԻՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՋԱՐԳԱՑՄԱՆ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹՅԱՆ ՄԻՋԵՎ ՍՏՈՐԱԳՐՎԱԾ՝ «ՍՈՑԻԱԼԱԿԱՆ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹՅԱՆ ՎԱՐՉԱՐԱՐՈՒԹՅԱՆ 2-ՐԴ ԾՐԱԳԻՐ» ՖԻՆԱՆՍԱՎՈՐՄԱՆ ՀԱՄԱՋԱՅՆԱԳՐՈՒՄ ԱՄՐԱԳՐՎԱԾ ՊԱՐՏԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՍԱՀՄԱՆԱԳՐՈՒԹՅԱՆԸ ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՑԸ ՈՐՈՇԵԼՈՒ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ԳՈՐԾՈՎ	122

II. ՏԵՂԵԿԱՏՎՈՒԹՅՈՒՆ

* ՀԱՄԱՇԽԱՐՀԱՅԻՆ ԿՈՆՖԵՐԱՆՍԻ 3-ՐԴ ԿՈՆԳՐԵՍԸ ՍԵՆԵԼՈՒՄ	127
* ՄԱՐԴՈՒ ԻՐԱՎՈՒՆՔՆԵՐԻ ՀԱՆՁՆԱԿԱՏԱՐԸ ՍԴՈՒՄ	130
* ՄԵԿՆԱՐԿԵՑ ԵՐԵՎԱՆՅԱՆ 19-ՐԴ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԽՈՐՀՐԴԱԺՈՂՈՎԸ	132
* ԵՐԵՎԱՆՅԱՆ 19-ՐԴ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԽՈՐՀՐԴԱԺՈՂՈՎՈՒՄ	137
* ՀՅՈՒՐԵՐ ՀՀ ՍԱՀՄԱՆԱԳՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆՈՒՄ	142
* ՎԱԿԻՄԻ ՍՈՎՍԻՍՅԱՆԻ ՀԻՇԱՏԱԿԻՆ	143

**ՀԱՆՈՒՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՍԱՀՄԱՆԱԳՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ
ՈՐՈՇՈՒՄԸ**

**ՀՀ ՍԱՐԳՈՒ ԻՐԱՎՈՒՆՔՆԵՐԻ ՊԱՇՏՊԱՆԻ ԳԻՄՈՒՄԻ ՀԻՄԱՆ
ՎՐԱ՝ ՎԱՐՉԱԿԱՆ ԻՐԱՎԱԽՍԱԽՏՈՒՄՆԵՐԻ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ
ՀՀ ՕՐԵՆՍԳՐՔԻ 37-ՐԳ ՀՈԴՎԱԾԻ 1-ԻՆ ՄԱՍԻ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ
ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՍԱՀՄԱՆԱԳՐՈՒԹՅԱՆԸ
ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՅԸ ՈՐՈՇԵԼՈՒ
ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ԳՈՐԾՈՎ**

Քաղ. Երևան

8 ապրիլի 2014թ.

Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը՝ կազմով. Գ. Հարությունյանի (նախագահող), Կ. Բալայանի, Ֆ. Թոխյանի, Մ. Թովուզյանի, Ա. Խաչատրյանի, Վ. Հովհաննիսյանի (զեկուցող), Հ. Նազարյանի, Ա. Պետրոսյանի, Վ. Պողոսյանի, մասնակցությամբ (գրավոր ընթացակարգի շրջանակներում)՝ դիմողի՝ ՀՀ մարդու իրավունքների պաշտպանի աշխատակազմի իրավական վերլուծության վարչության պետ Ա. Վարդեանյանի, նույն վարչության մասնագետ Ս. Տերզիկյանի, գործով որպես պատասխանող կողմ ներգրավված՝ ՀՀ Ազգային ժողովի պաշտոնական ներկայացուցիչ՝ ՀՀ Ազգային ժողովի աշխատակազմի փորձաքննության վարչության խորհրդատու Ս. Թեւանյանի, համաձայն Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 100-րդ հոդվածի 1-ին կետի, 101-րդ հոդվածի 1-ին մասի 8-րդ կետի, «Սահմանադրական դատարանի մասին» ՀՀ օրենքի 25, 38 եւ 68-րդ հոդվածների, դռնբաց նիստում գրավոր ընթացակարգով քննեց «ՀՀ մարդու իրավունքների պաշտպանի դիմումի հիման վրա՝ Վարչական իրավախախ-

ՍԱՀՄԱՆԱԳՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆ • ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ • 4(74)2014

տումների վերաբերյալ ՀՀ օրենսգրքի 37-րդ հոդվածի 1-ին մասի՝ Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությանը համապատասխանության հարցը որոշելու վերաբերյալ» գործը:

Գործի քննության առիթը ՀՀ մարդու իրավունքների պաշտպանի՝ 22.11.2013թ. ՀՀ սահմանադրական դատարան մուտքագրված դիմումն է:

Ուսումնասիրելով սույն գործով զեկուցողի գրավոր հաղորդումը, դիմող եւ պատասխանող կողմերի գրավոր բացատրությունները, հետագոտելով Վարչական իրավախախտումների վերաբերյալ ՀՀ օրենսգիրքը եւ գործում առկա մյուս փաստաթղթերը, Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը **Պ Ա Ր Ձ Ե Ց**.

1. Վարչական իրավախախտումների վերաբերյալ ՀՀ օրենսգիրքը ՀՍՍՀ Գերագույն խորհրդի կողմից ընդունվել է 1985 թվականի դեկտեմբերի 6-ին եւ ուժի մեջ է մտել 1986 թվականի հունիսի 1-ից:

Վարչական իրավախախտումների վերաբերյալ ՀՀ օրենսգրքի՝ «Վարչական տույժ նշանակելու ժամկետները» վերտառությամբ 37-րդ հոդվածի 1-ին մասը սահմանում է. «Վարչական տույժը կարող է նշանակվել իրավախախտումը կատարվելու օրվանից ոչ ուշ, քան երկու ամսվա ընթացքում, իսկ շարունակվող եւ տեւող իրավախախտման դեպքում՝ այն բացահայտվելու օրվանից երկու ամսվա ընթացքում, բացառությամբ սույն հոդվածով նախատեսված դեպքերի»:

Հիշյալ հոդվածում ՀՀ Ազգային ժողովի կողմից փոփոխություններ եւ լրացումներ են կատարվել 18.08.93 ՀՕ-73, 23.06.97 ՀՕ-133, 13.06.06 ՀՕ-138-Ն, 11.05.11 ՀՕ-155-Ն, 09.02.12 ՀՕ-11-Ն, 05.12.13 ՀՕ-143-Ն ՀՀ օրենքներով:

2. Դիմողն իր դիրքորոշումը փաստարկում է նրանով, որ օրենսգրքի վիճարկվող նորմը հակասում է իրավական որոշակիության սկզբունքին, քանզի չի սահմանում, թե որն է տեւող կամ շարունակվող իրավախախտումը: Ըստ դիմողի՝ ՀՀ օրենսդրությամբ եւս բացահայտված չէ «տեւող եւ շարունակվող իրավախախտում» եզրույթների բովանդակությունը: Նման պայմաններում, ըստ դիմողի, հստակ օրենսդրական սահմանումների, որոշակի պարտադիր չափանիշների եւ/կամ հիմքերի բացակայությունը (որոնց վրա կհիմնվեր վարչական մարմինը՝ զանցանքը տեւող կամ շարունակվող որակելու համար) արգելափակում է անձանց իրավական պաշտպանության արդյունավետ միջոցի իրավուն-

քի իրացումը, քանի որ չկան մեխանիզմներ նշված որոշումների դեմ հակափաստարկներ ներկայացնելու համար:

Ընդ որում, սահմանադրական դատարան ներկայացրած գրավոր բացատրություններում հստակեցնելով իր փաստարկները, արձանագրելով այն փաստը, որ տեւող եւ շարունակվող իրավախախտումների վերաբերյալ առկա են դոկտրինալ աղբյուրներ, դիմողն ընդունում է, որ «տեւող եւ շարունակվող իրավախախտում» եզրույթների բովանդակությունը **պետք է սահմանվի ՀՀ օրենսդրությամբ** եւ իր հետագա փաստարկներում չի հիմնավորում վերը նշված եզրույթների բովանդակությունը **հենց օրենսգրքի վիճարկվող նորմում** սահմանելու անհրաժեշտությունը:

Դիմողը գտնում է նաեւ, որ օրենսգրքի վիճարկվող նորմի՝ իրավական որոշակիության սկզբունքին հակասելու պայմաններում կարող է խախտվել նաեւ «Վարչարարության հիմունքների եւ վարչական վարույթի մասին» ՀՀ օրենքի 7-րդ հոդվածով սահմանված՝ միատեսակ փաստական հանգամանքների նկատմամբ անհավասար մոտեցում ցուցաբերելու արգելքի սկզբունքը եւ նույն օրենքի 5-րդ հոդվածը, քանի որ վերջին դեպքում վարչական մարմինների լիազորությունները՝ զանցանքը տեւող կամ շարունակվող որակելու տեսանկյունից, հստակ չեն:

Ըստ դիմողի՝ նման պայմաններում իրավակիրառը կարող է պարզ իրավախախտումը եւս որակել որպէս տեւող կամ շարունակվող իրավախախտում եւ անձին ցանկացած դեպքում ենթարկել վարչական պատասխանատվության՝ արարքը բացահայտելու օրվանից երկու ամսվա ընթացքում՝ չկիրառելով օրենսգրքի 37-րդ հոդվածի 1-ին մասով նախատեսված ժամանակային սահմանափակումը:

3. Պատասխանող կողմը, առարկելով դիմողի փաստարկներին, գտնում է, որ Վարչական իրավախախտումների վերաբերյալ ՀՀ օրենսգրքի 37-րդ հոդվածի 1-ին մասում ամրագրված՝ «տեւող իրավախախտում» եւ «շարունակվող իրավախախտում» հասկացությունների բովանդակության օրենսդրորեն բացահայտված չլինելը բավարար չէ այդ նորմը հակասահմանադրական դիտարկելու համար:

Իր դիրքորոշումը պատասխանողը հիմնավորում է նրանով, որ ինչպէս լեզվաբանական, այնպէս էլ օրենսդրական իմաստի տեսանկյունից «տեւող» եւ «շարունակվող» եզրույթները բավականին պարզ եւ հիմնականում միատեսակ ընկալելի են: Պատասխանողը, որպէս փաստարկ, վկայակոչում է համապատասխան բացատրական բառա-

ՀՀ ՍԱՀՄԱՆԱԳՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԸ

րանը, ինչպես նաև համապատասխան մասնագիտական գրականությունը, որոնցում սահմանված են «տետոլ» եւ «շարունակվող» եզրույթների լեզվաբանական եւ իրավաբանական իմաստները: Ըստ պատասխանողի՝ համապատասխան դոկտրինալ մեկնաբանությունների առկայության պայմաններում դիտարկվող հասկացությունների օրենսդրական ամրագրումը չէր փոխի օրենսդրական կարգավորման էությունը, քանի որ յուրաքանչյուր կոնկրետ վարչական իրավախախտման կապակցությամբ որոշում կայացնելիս իրավակիրառն ստիպված է լինելու որոշում կայացնել այն մասին, թե արդյոք նշված իրավախախտումը տեղավորվում է համապատասխան հասկացությունների ներքո, թե՛ ոչ: Պատասխանողի կարծիքով, խնդիրը տվյալ դեպքում ոչ այնքան դիտարկվող հասկացությունների օրենսդրական ամրագրման մեջ է, որքան վարչական յուրաքանչյուր իրավախախտման համար պատասխանատվություն նախատեսող նորմի դիսպոզիցիայում դրա բնույթի ամրագրման մեջ:

Միաժամանակ, պատասխանողն արձանագրում է, որ օրենսգրքի վիճարկվող նորմի հետ կապված դատական պրակտիկայում տարաբնույթ մեկնաբանություններ չկան, իսկ դրանց առկայության դեպքում իր էական դերակատարությունը կարող է ունենալ ՀՀ վճռաբեկ դատարանը՝ օրենքի միատեսակ կիրառությունն ապահովելու իր առաքելությամբ:

Ամփոփելով՝ պատասխանողը գտնում է, որ, մի կողմից, առկա կարգավորումները հնարավորություն են տալիս ապահովել օրենքի միատեսակ կիրառությունը, մյուս կողմից՝ դոկտրինալ մոտեցումները, իրավունքի աղբյուր լինելով, կարող են ոչ իմպերատիվ բնույթի, սակայն էական կողմնորոշող ազդեցություն ունենալ իրավակիրառողի իրավագիտակցության վրա՝ համապատասխան նորմերի ընկալման եւ կիրառման հարցում:

Պատասխանողը նաև կարծիք է հայտնում հետագա օրենսդրական բարեփոխումների շրջանակներում տետոլ կամ շարունակվող իրավախախտումների չափանիշների եւ հատկանիշների օրենսդրորեն ամրագրման նպատակահարմարության հարցը քննարկելի դարձնելու հնարավորության մասին՝ ելնելով պրակտիկայի թելադրած առաջնահերթություններից:

4. Համադրելով կողմերի դիրքորոշումները՝ ՀՀ սահմանադրական դատարանն արձանագրում է, որ ՀՀ մարդու իրավունքների պաշտպանի կողմից բարձրացված հիմնախնդիրը գլխավորապես հանգում է

նրան, որ Վարչական իրավախախտումների վերաբերյալ ՀՀ օրենսգրքի 37-րդ հոդվածի 1-ին մասի առկա կարգավորումների պայմաններում «...վարչական պատասխանատվության ենթարկված անձը վարչական մարմնի կողմից իրավախախտման տեղող կամ շարունակվող որակելու հանգամանքին հակադարձելու հնարավորություն չի ունենա, որովհետև հստակ չի կարող ընկալել թե կոնկրետ, որ դեպքում իր կողմից կատարված իրավախախտումը ինչու է վարչական վարույթն իրականացնող մարմնի կողմից որակվել տեղող կամ շարունակվող»:

Փաստ է նաև, որ Վարչական իրավախախտումների վերաբերյալ ՀՀ օրենսգրքում տրված չեն «տեղող եւ շարունակվող իրավախախտում» եզրույթների սահմանումները: «Իրավական ակտերի մասին» ՀՀ օրենքի 42-րդ հոդվածի 1-ին մասում սահմանված է, որ. «Եթե նորմատիվ իրավական ակտում կիրառվում են նոր կամ բազմիմաստ կամ այնպիսի հասկացություններ կամ տերմիններ, որոնք առանց պարզաբանման միանշանակ չեն ընկալվում, ապա այդ իրավական ակտով պետք է տրվեն դրանց սահմանումները»:

Գործի նյութերից ակնհայտ է նաև, որ ապարդյուն են անցել ՀՀ մարդու իրավունքների պաշտպանի փորձերը՝ Վարչական իրավախախտումների վերաբերյալ ՀՀ օրենսգրքի 37-րդ հոդվածի 1-ին մասի ու դրա կիրառման հարցով ՀՀ կառավարությանն առընթեր պետական եկամուտների կոմիտեից եւ ՀՀ արդարադատության նախարարությունից պարզաբանումներ ստանալու առումով: Տվյալ դրույթի առնչությամբ պաշտոնական պարզաբանում տալու հարցով հիշյալ մարմիններն իրենց չեն համարել որպես լիազոր մարմին:

ՀՀ դատական դեպարտամենտի կողմից սահմանադրական դատարան ներկայացված 27.03.2014թ. թիվ ԳԳ-1 Ե-1703 տեղեկանքի համաձայն՝ վեճի առարկա իրավադրույթների վերաբերյալ դատական պրակտիկա ձեւավորված չէ, ինչպես նաև ՀՀ վճռաբեկ դատարանի կողմից տվյալ հարցի առնչությամբ նախադեպային նշանակության որեւէ որոշում չի կայացվել:

5. «Իրավական ակտերի մասին» ՀՀ օրենքի 41-րդ հոդվածի 1-ին մասը սահմանում է, որ. «... Հոդվածների վերնագրերը պետք է համապատասխանեն հոդվածների բովանդակությանը»: Վարչական իրավախախտումների վերաբերյալ ՀՀ օրենսգրքի վիճարկվող դրույթը պարունակող հոդվածը կրում է «Վարչական տույժ նշանակելու ժամկետները» վերտառությունը: Համապատասխան հոդվածի վերլուծությունից

բխում է, որ վերջինս կոչված չէ սահմանելու վարչական իրավախախտումների տեսակների հասկացությունները: Միջազգային փորձի ուսումնասիրությունը եւս վկայում է այն մասին, որ նույնիսկ տեւող եւ շարունակվող վարչական իրավախախտումների հասկացությունների օրենսդրական ամրագրման պայմաններում վերջիններս եւ վարչական իրավախախտումների համար վարչական տույժեր նշանակելու ժամկետները սահմանվում են համապատասխան ակտի տարբեր հոդվածներում: Ուստի, վիճարկվող հոդվածում տվյալ հասկացությունների բացակայությունն ինքնին չի հակասում իրավական որոշակիության սկզբունքին:

6. Սույն գործի շրջանակներում սահմանադրական դատարանն անհրաժեշտ է համարում փաստել, որ դիմողի կողմից բարձրացված հիմնախնդիրը պայմանավորված է ոչ թե Վարչական իրավախախտումների վերաբերյալ ՀՀ օրենսգրքի 37-րդ հոդվածի 1-ին մասում ամրագրված իրավակարգավորումներով, այլ Վարչական իրավախախտումների վերաբերյալ ՀՀ օրենսգրքում **ընդհանրապես** «տեւող» եւ «շարունակվող» իրավախախտումների հասկացությունների բացակայությամբ:

Նման պայմաններում սահմանադրական դատարանն անհրաժեշտ է համարում քննարկել օրենսդրական բացի եւ իրավական եզրույթների սահմանումների օրենսդրական ամրագրման բացակայության հարաբերակցությունը: Նշվածի կապակցությամբ ՀՀ սահմանադրական դատարանը նպատակահարմար է համարում արձանագրել, որ օրենսդրական բացը չի կարող մեխանիկորեն նույնացվել սոսկ այս կամ այն եզրույթի օրենսդրորեն ամրագրված սահմանման բացակայության հետ: Օրենսդրական բացն առկա է այն պարագայում, երբ իրավակարգավորման լիարժեքություն ապահովող տարրի բացակայության կամ այդ տարրի թերի կանոնակարգման հետեւանքով խաթարվում է օրենսդրորեն կարգավորված իրավահարաբերությունների ամբողջական եւ բնականոն իրագործումը: Մինչդեռ Վարչական իրավախախտումների վերաբերյալ ՀՀ օրենսգրքի տեքստում տեւող եւ շարունակվող իրավախախտումների սահմանումների բացակայությունն իրավական հասկացության **օրենսդրական կանոնակարգման բացակայություն** է:

ՀՀ սահմանադրական դատարանն իր մի շարք, մասնավորապես՝ ՍԴՈ-864, ՍԴՈ-914 եւ ՍԴՈ-933 որոշումներում իրավունքի բացի սահմանադրականության հարցը քննության առնելու իրավասության վերաբերյալ արտահայտել է իրավական դիրքորոշում առ այն, որ իրավակարգավորման բացի նորմատիվ իրավական լուծումը հանդիսանում է

օրենսդիր իշխանության իրավասությունը: Մասնավորապես, համաձայն հիշյալ որոշումներում արտահայտված իրավական դիրքորոշումների՝ իրավունքի բացը հաղթահարելու հարցում օրենսդիր մարմնի եւ սահմանադրական դատարանի իրավասությունները դիտարկելով իշխանությունների տարանջատման սկզբունքի համատեքստում՝ սահմանադրական դատարանը հարկ է համարել արձանագրել, որ բոլոր դեպքերում, երբ իրավունքի բացը պայմանավորված է իրավակարգավորման ոլորտում գտնվող կոնկրետ հանգամանքների առնչությամբ նորմատիվ պատվիրանի բացակայությամբ, ապա նման բացի հաղթահարումն օրենսդիր մարմնի իրավասության շրջանակներում է:

Սահմանադրական դատարանը գտնում է, որ առկա հիմնախնդիրը պայմանավորված է ոչ թե վեճի առարկա նորմի տարակերպ մեկնաբանություններով, այլ պարզապես օրենսդրի կողմից օրենքում կիրառված հասկացությունները հստակեցված չեն: Առկա վիճակն իրավակարգավորման բաց է, որը պետք է հաղթահարվի ՀՀ Ազգային ժողովի իրավասության շրջանակներում:

7. Ելնելով գործի քննության արդյունքներից եւ ղեկավարվելով Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 100-րդ հոդվածի 1-ին կետով, 101-րդ հոդվածի 1-ին մասի 8-րդ կետով, 102-րդ հոդվածով, «Սահմանադրական դատարանի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 32-րդ հոդվածի 1-ին կետով, 60-րդ հոդվածի 1-ին կետով, 63, 64 եւ 68-րդ հոդվածներով, Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը **Ո Ր Ո Շ Ե Ց**.

1. «ՀՀ մարդու իրավունքների պաշտպանի դիմումի հիման վրա՝ Վարչական իրավախախտումների վերաբերյալ ՀՀ օրենսգրքի 37-րդ հոդվածի 1-ին մասի՝ Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությանը համապատասխանության հարցը որոշելու վերաբերյալ» գործի վարույթը կարճել:

2. Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 102-րդ հոդվածի երկրորդ մասի համաձայն սույն որոշումը վերջնական է եւ ուժի մեջ է մտնում հրապարակման պահից:

ՆԱԽԱԳԱՀՈՂ

Գ. ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ

**8 ապրիլի 2014 թվականի
ՍԳՈ-1143**

**ՀԱՆՈՒՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ
ՈՐՈՇՈՒՄԸ**

**ՔԱՂԱՔԱՑԻ ԼԵՎՈՆ ՊՈՂՈՍՅԱՆԻ ԴԻՄՈՒՄԻ ՀԻՄԱՆ ՎՐԱ՝
ՀՀ ՔՐԵԱԿԱՆ ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ՕՐԵՆՍԳՐՔԻ 290-ՐԴ
ՀՈԳՎԱԾԻ 4-ՐԴ ՄԱՍԻ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹՅԱՆԸ ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՅԸ
ՈՐՈՇԵԼՈՒ ՎԵՐԱՔԵՐՅԱԼ ԳՈՐԾԻ ՎԱՐՈՒՅԹԸ
ԿԱՐՃԵԼՈՒ ՄԱՍԻՆ**

Քաղ. Երևան

15 ապրիլի 2014թ.

Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը՝ կազմով. Գ. Հարությունյանի (նախագահող), Կ. Բալայանի, Ֆ. Թոխյանի, Մ. Թովուզյանի, Ա. Խաչատրյանի, Վ. Հովհաննիսյանի, Հ. Նազարյանի, Ա. Պետրոսյանի (զեկուցող), Վ. Պողոսյանի, մասնակցությամբ (գրավոր ընթացակարգի շրջանակներում)՝ դիմող՝ քաղաքացի Լ. Պողոսյանի, գործով որպես պատասխանող կողմ ներգրավված՝ ՀՀ Ազգային ժողովի պաշտոնական ներկայացուցիչ՝ ՀՀ Ազգային ժողովի աշխատակազմի փորձաքննության վարչության խորհրդատու Ս. Թեւանյանի, համաձայն ՀՀ Սահմանադրության 100-րդ հոդվածի 1-ին կետի, 101-րդ հոդվածի 1-ին մասի 6-րդ կետի, «Սահմանադրական դատարանի մասին» ՀՀ օրենքի 25, 38 եւ 69-րդ հոդվածների, դռնբաց նիստում գրավոր ընթացակարգով քննեց «Քաղաքացի Լեւոն Պողոսյանի դիմումի հիման վրա՝ ՀՀ քրեական դատավարության օրենսգրքի 290-րդ հոդվածի 4-րդ մասի՝ Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությանը համապատասխանության հարցը որոշելու վերաբերյալ» գործը:

ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆ • ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ • 4(74)2014
12

Գործի քննության առիթը քաղաքացի Լ. Պողոսյանի՝ 2013 թվականի նոյեմբերի 20-ին ՀՀ սահմանադրական դատարան մուտքագրված դիմումն է:

Ուսումնասիրելով սույն գործով զեկուցողի գրավոր հաղորդումը, դիմող եւ պատասխանող կողմերի գրավոր բացատրությունները, ինչպես նաեւ հետազոտելով ՀՀ քրեական դատավարության օրենսգիրքը եւ գործում առկա մյուս փաստաթղթերը, Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը **Պ Ա Ր Ձ Ե Ց .**

1. ՀՀ քրեական դատավարության օրենսգիրքը ՀՀ Ազգային ժողովի կողմից ընդունվել է 1998 թվականի հուլիսի 1-ին, ՀՀ Նախագահի կողմից ստորագրվել՝ 1998 թվականի սեպտեմբերի 1-ին եւ ուժի մեջ է մտել 1999 թվականի հունվարի 12-ից:

ՀՀ քրեական դատավարության օրենսգրքի՝ «Հետաքննության մարմնի աշխատակցի, քննիչի, դատախազի եւ օպերատիվ-հետախուզական գործունեություն իրականացնող մարմինների անօրինական եւ անհիմն որոշումների եւ գործողությունների բողոքարկումը դատարան» վերտառությամբ 290-րդ հոդվածի՝ սույն գործով վիճարկվող 4-րդ մասը սահմանում է.

«4. Բողոքը դատավորի կողմից միանձնյա քննվում է այն ստանալու պահից տասն օրվա ընթացքում՝ այդ մասին տեղյակ պահելով դիմողին եւ վարույթն իրականացնող մարմնին: Դիմողի կամ վարույթն իրականացնող մարմնի չներկայանալը չի խոչընդոտում բողոքը քննելուն, սակայն դատավորը կարող է պարտադիր համարել նշված անձանց ներկայությունը: Վարույթն իրականացնող մարմինը պարտավոր է դատարան ներկայացնել բողոքի վերաբերյալ նյութեր: Վարույթն իրականացնող մարմինը եւ դիմողը բացատրություններ տալու իրավունք ունեն»:

2. Գործի համառոտ դատավարական նախապատմությունը հանգում է հետեւյալին.

Լեւոն Պողոսյանը բողոք է ներկայացրել Երեւան քաղաքի Մալաթիա-Սեբաստիա վարչական շրջանի ընդհանուր իրավասության դատարան՝ խնդրելով վերացնել քրեական գործի վարույթը կարճելու մասին 09.12.2011թ. որոշումը: Դատարանի 08.02.2012թ. որոշմամբ բողոքը մերժվել է, ինչը բողոքարկվել է ՀՀ վերաքննիչ քրեական դատարան, որն էլ 15.03.2012թ. որոշմամբ վերաքննիչ բողոքը մերժել է: Նշված որոշման դեմ

ՀՀ ՍԱՀՄԱՆԱԳՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԸ

Լ. Պողոսյանի վճռաբեկ բողոքի վերաբերյալ ՀՀ վճռաբեկ դատարանը 17.05.2012թ. կայացրել է «Վճռաբեկ բողոքը վերադարձնելու մասին» որոշում:

Հիմք ընդունելով թիվ 16541106 տեսաձայնագրային փորձագիտական եզրակացությունը՝ Լեւոն Պողոսյանը 01.11.2012թ. դիմել է ՀՀ գլխավոր դատախազին՝ միջնորդելով հիշյալ եզրակացությունը դիտել որպես նոր երեւան եկած հանգամանք եւ վարույթ հարուցել: Երեւան քաղաքի Մալաթիա-Սեբաստիա վարչական շրջանի դատախազ Ս. Սինանյանի կողմից 13.11.2012թ. որոշում է կայացվել նոր երեւան եկած հանգամանքների հետեւանքով վարույթի հարուցումը մերժելու մասին, քանի որ Լ. Պողոսյանի կողմից նշված եզրակացությունն առկա է քրեական գործում, որը քննիչի կողմից ներկայացվել է դատարան եւ այն ուսումնասիրվել է: Նշված որոշումը բողոքարկվել է, ինչի արդյունքում Երեւան քաղաքի դատախազի պաշտոնակատար Ս. Խաչատրյանի կողմից 06.12.2012թ. բողոքը մերժելու մասին որոշում է կայացվել:

Լեւոն Պողոսյանը բողոք է ներկայացրել Երեւան քաղաքի Մալաթիա-Սեբաստիա վարչական շրջանի ընդհանուր իրավասության դատարան՝ խնդրելով վերացնել Երեւան քաղաքի Մալաթիա-Սեբաստիա վարչական շրջանի դատախազ Ս. Սինանյանի կողմից 13.11.2012թ. կայացված՝ նոր երեւան եկած հանգամանքների հետեւանքով վարույթի հարուցումը մերժելու մասին ու Երեւան քաղաքի դատախազի պաշտոնակատար Ս. Խաչատրյանի կողմից 06.12.2012թ. կայացված՝ բողոքը մերժելու մասին որոշումները: Դատարանը 29.01.2013թ. «Բողոքը քննության առնելու մասին» որոշմամբ Լ. Պողոսյանի բողոքը մերժել է: Նշված որոշման դեմ Լ. Պողոսյանի կողմից ներկայացված վերաքննիչ բողոքը ՀՀ վերաքննիչ քրեական դատարանի 15.03.2013թ. որոշմամբ մերժվել է՝ Երեւան քաղաքի Մալաթիա-Սեբաստիա վարչական շրջանի ընդհանուր իրավասության դատարանի 29.01.2013թ. որոշումը թողնելով օրինական ուժի մեջ:

Լ. Պողոսյանը ՀՀ վերաքննիչ քրեական դատարանի վերոհիշյալ որոշման դեմ վճռաբեկ բողոք է ներկայացրել, որի վերաբերյալ ՀՀ վճռաբեկ դատարանը 14.05.2013թ. կայացրել է «Վճռաբեկ բողոքը վերադարձնելու մասին» որոշում:

3. Վիճարկելով ՀՀ քրեական դատավարության օրենսգրքի 290-րդ հոդվածի 4-րդ մասի դրույթների սահմանադրականությունը՝ դիմողը գտնում է, որ դրանք լիարժեք չեն ապահովում անձի դատական պաշտ-

պանության սահմանադրական իրավունքի իրացումը, արդար ու անաչառ դատաքննությունը՝ հակասելով ՀՀ Սահմանադրության 3-րդ, 18-րդ, 19-րդ եւ 91-րդ հոդվածներին:

Դիմողի կարծիքով, ըստ վիճարկվող նորմի՝ վարույթն իրականացնող մարմինն ինքն է որոշում ինչ նյութեր տրամադրել դատարանին եւ ինչ նյութեր թաքցնել դատարանից: Այս հանգամանքն ստեղծում է արդարադատության իրականացման եւ օրինականության համար ծանր վիճակ, չարաշահումների հող, քանի որ վարույթն իրականացնող մարմինը տրամադրում է դատարանին միայն այն նյութերը, որոնք չեն ժխտում իր որոշումը եւ չեն բացահայտում քննչական մարմնի կողմից արված կոպիտ խախտումները: Այս դեպքում դատարանը զրկված է լինում լրիվ, օբյեկտիվ եւ բազմակողմանի տեղեկությունից:

4. Պատասխանող կողմը՝ առարկելով դիմողի փաստարկներին, գտնում է, որ ՀՀ քրեական դատավարության օրենսգրքի 290-րդ հոդվածի 4-րդ մասը համապատասխանում է ՀՀ Սահմանադրության 3-րդ, 18-րդ, 19-րդ եւ 91-րդ հոդվածներին:

Ըստ պատասխանողի՝ վիճարկվող նորմն իր առաքելությամբ, կարգավորումներով եւ գործող խմբագրությամբ չի կարող դիտվել հակասահմանադրական, քանի որ հստակ է միանշանակ ամրագրում է մինչդատական վարույթի նկատմամբ դատական հսկողություն իրականացնելու հնարավորությունն ու դեպքերը: Ինչ վերաբերում է այն դեպքերին, երբ վիճարկվում են նախաքննության փուլում գտնվող քրեական գործի վերաբերյալ համապատասխան մարմինների եւ/կամ անձանց գործողությունները կամ որոշումները, ապա այս պարագայում նախաքննության գաղտնիությունը, իհարկե, պետք է պահպանել, եւ համապատասխան սուբյեկտներն իրավունք ունեն չներկայացնելու գործում առկա որոշ նյութեր: Շեշտվել է նաեւ, որ օրենսդիրը նախատեսում է «...ոչ թե քրեական գործի ողջ նյութերի ներկայացումը դատարան, ...այլ միայն այն նյութերը, որոնք անմիջականորեն առնչվում են դատարան ներկայացված բողոքի առարկային»:

5. Սույն գործում առկա փաստաթղթերի ուսումնասիրությունը ցույց է տալիս, որ դիմողի կողմից վիճարկվող իրավակարգավորումները, ըստ էության, առնչվում են սույն գործով սահմանադրական դատարան ներկայացված՝ Երեւան քաղաքի Մալաթիա-Մեբաստիա վարչական շրջանի ընդհանուր իրավասության դատարանի 08.02.2012թ., ՀՀ վերաքննիչ

ներկայացրած ֆիզիկական կամ իրավաբանական անձը սահմանադրական դատարան դիմելու համար իրավասու սուբյեկտ չէ»:

ՀՀ Սահմանադրության 101-րդ հոդվածի 1-ին մասի 6-րդ կետի եւ «Սահմանադրական դատարանի մասին» ՀՀ օրենքի 69-րդ հոդվածի 1-ին մասի իմաստով «օրենքի դրույթի կիրառում» հասկացության սահմանադրաիրավական բովանդակությունը սահմանադրական դատարանը բացահայտել է իր՝ 2008 թվականի ապրիլի 4-ի ՍԴՈ-747 որոշման մեջ, մասնավորապես, արտահայտելով հետեւյալ իրավական դիրքորոշումը. «... ՀՀ Սահմանադրության 101-րդ հոդվածի 6-րդ մասի՝ «...իր նկատմամբ կիրառված օրենքի դրույթի...», ինչպես նաեւ «Սահմանադրական դատարանի մասին» ՀՀ օրենքի 60-րդ հոդվածի 2-րդ մասում պարունակվող «...եւ չի կիրառվել բառակապակցություններում «կիրառում» հասկացությունը չի վերաբերում դատական ակտերում օրենքի այս կամ այն դրույթի ցանկացած վկայակոչման: Միայն այն պարագայում դա կարող է դիտարկվել որպես օրենքի դրույթի «կիրառում», երբ անձի համար այն առաջացնում է իրավական հետեւանքներ: Բոլոր այն դեպքերում, երբ վկայակոչումն ունի ծանուցողական բնույթ կամ դրա միջոցով դատավարության կողմի ուշադրություն է հրավիրվում իր գործողությունների օրինականության վրա, հարցի սահմանադրականության բարձրացման տեսանկյունից չի կարող դիտարկվել որպես օրենքի դրույթի «կիրառում»:

Դիմողի կողմից սահմանադրական դատարան ներկայացված դատական ակտերում սույն գործով վիճարկվող՝ ՀՀ քրեական դատավարության օրենսգրքի 290-րդ հոդվածի 4-րդ մասի դրույթի վերաբերյալ որեւէ ուղղակի հիշատակում չկա, կիրառում առկա չէ:

Բացի դրանից, սահմանադրական դատարանը գտնում է, որ դիմողը ձեւականորեն վիճարկելով ՀՀ քրեական դատավարության օրենսգրքի 290-րդ հոդվածի 4-րդ մասի դրույթի սահմանադրականությունը՝ ըստ էության բարձրացնում է այդ դրույթի կիրառման իրավաչափության եւ կիրառման արդյունքում ընդունված դատական ակտերի օրինականության հարց: Համաձայն ՀՀ սահմանադրական դատարանի՝ 17.03.2009թ. ՍԴԱՈ-21 որոշմամբ արտահայտած իրավական դիրքորոշման՝ «...բոլոր այն դեպքերում, երբ դիմողը, ձեւականորեն վիճարկելով օրենքի դրույթի սահմանադրականության հարց, ըստ էության բարձրացնում է այդ դրույթի կիրառման իրավաչափության հարց կամ հետապնդում է այլ նպատակներ, ապա այդպիսի դիմումները ենթակա են մերժման՝ «Սահմանադրական դատարանի մասին» ՀՀ օրենքի 32

ՀՀ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԸ

հոդվածի 1-ին կետի հիմքով՝ որպես սահմանադրական դատարանի քննության ենթակա հարց չառաջադրող դիմումներ»:

Ելնելով գործի քննության արդյունքներից եւ ղեկավարվելով Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 100-րդ հոդվածի 1-ին կետով, 101-րդ հոդվածի 1-ին մասի 6-րդ կետով, 102-րդ հոդվածով, «Սահմանադրական դատարանի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 32, 60, 63, 64 եւ 69-րդ հոդվածներով, Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը **Ո Ր Ո Շ Ե Ց .**

1. «Քաղաքացի Լեւոն Պողոսյանի դիմումի հիման վրա՝ ՀՀ քրեական դատավարության օրենսգրքի 290-րդ հոդվածի 4-րդ մասի՝ Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությանը համապատասխանության հարցը որոշելու վերաբերյալ» գործի վարույթը կարճել:

2. Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 102-րդ հոդվածի 2-րդ մասի համաձայն սույն որոշումը վերջնական է եւ ուժի մեջ է մտնում հրապարակման պահից:

ՆԱԽԱԳԱՀՈՂ

Գ. ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ

**15 ապրիլի 2014 թվականի
ՍԳՈ-1144**

**ՀԱՆՈՒՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՍԱՀՄԱՆԱԳՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ
ՈՐՈՇՈՒՄԸ**

**2013 ԹՎԱԿԱՆԻ ԳԵԿՏԵՄԲԵՐԻ 2-ԻՆ ԵՐԵՎԱՆՈՒՄ ՍՏՈՐԱԳՐՎԱԾ
ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ԵՎ
ՌՈՒՍԱՍՏԱՆԻ ԴԱՇՆՈՒԹՅԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ՄԻՋԵՎ
ՄԻՋՈՒԿԱՅԻՆ ԱՆՎՏԱՆԳՈՒԹՅԱՆ ԲՆԱԳԱՎԱՌՈՒՄ
ՀԱՄԱԳՈՐԾԱԿՑՈՒԹՅԱՆ ՄԱՍԻՆ ՀԱՄԱՁԱՅՆԱԳՐՈՒՄ
ԱՄՐԱԳՐՎԱԾ ՊԱՐՏԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ
ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՍԱՀՄԱՆԱԳՐՈՒԹՅԱՆԸ
ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՑԸ ՈՐՈՇԵԼՈՒ
ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ԳՈՐԾՈՎ**

Քաղ. Երևան

15 ապրիլի 2014թ.

Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը՝ կազմով. Գ. Հարությունյանի (նախագահող), Կ. Բալայանի, Ֆ. Թոխյանի, Մ. Թովուզյանի, Ա. Խաչատրյանի, Վ. Հովհաննիսյանի, Հ. Նազարյանի, Ա. Պետրոսյանի, Վ. Պողոսյանի (զեկուցող),

մասնակցությամբ (գրավոր ընթացակարգի շրջանակներում)՝ Հանրապետության Նախագահի պաշտոնական ներկայացուցիչ՝ Հայաստանի Հանրապետության էներգետիկայի եւ բնական պաշարների նախարար Ա. Մովսիսյանի,

համաձայն Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 100-րդ հոդվածի 2-րդ կետի, 101-րդ հոդվածի 1-ին մասի 1-ին կետի, «Սահմանադրական դատարանի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 25, 38 եւ 72-րդ հոդվածների,

ընթաց դատական նիստում գրավոր ընթացակարգով քննեց «2013 թվականի դեկտեմբերի 2-ին Երևանում ստորագրված՝ Հայաստանի

մաճայնագրի 6-րդ հոդվածի 2-րդ կետով նախատեսված գործողությունների իրականացումը,

- ապահովել, որպեսզի Հայաստանի Հանրապետությունը, իրավասու մարմինները եւ/կամ լիազորված կազմակերպությունները, կախված թե որն է կիրառելի, ժամանակին տեղեկացնեն Ռուսաստանի Դաշնությանը Համաձայնագրի շրջանակներում իրականացվող համագործակցության բոլոր տեսակի արդյունքների մասին, որոնք որպես մտավոր սեփականություն ենթակա են իրավական պաշտպանության, եւ անհապաղ փոխհամագործակցել դրանց իրավական պաշտպանությունն իրականացնելու նպատակով,
- Համաձայնագրի իրականացման շրջանակներում չիրականացնել այնպիսի տեղեկատվության փոխանցում, որն արգելված է Հայաստանի Հանրապետության օրենսդրությամբ, կամ դրա փոխանցումը չի համապատասխանում միջազգային պայմանագրերին,
- Համաձայնագրի շրջանակներում փոխանցված կամ դրա իրականացման արդյունքում ստեղծված ամբողջ տեղեկատվությունը չբացահայտել եւ չփոխանցել երրորդ կողմին առանց Ռուսաստանի Դաշնության նախնական գրավոր համաձայնության,
- Համաձայնագրի համաձայն Հայաստանի Հանրապետության ստացած միջուկային նյութերի, սարքավորումների, ոչ միջուկային հատուկ նյութերի եւ համապատասխան տեխնոլոգիաների, ինչպես նաեւ նրանց հիմքի վրա կամ դրանց օգտագործման արդյունքում արտադրված միջուկային կամ ոչ միջուկային հատուկ նյութերի եւ սարքավորումների առնչությամբ կիրառել Համաձայնագրի 9-րդ հոդվածի 2-րդ կետի դրույթները:

4. ՀՀ սահմանադրական դատարանն արձանագրում է, որ Համաձայնագիրը կոչված է բարձրացնելու ատոմային էներգիայի խաղաղ օգտագործման բնագավառում համագործակցության արդյունավետությունը, նպաստել միջուկային անվտանգության մշակույթի բարձր մակարդակի պահպանմանը, պահպանել տեղեկատվական թափանցիկություն, ինչն իր հերթին կնպաստի ատոմային էներգետիկայի նկատմամբ հասարակության կողմից դրական վերաբերմունքի:

Համաձայնագրի դրույթները համահունչ են ՀՀ Սահմանադրության 9-րդ հոդվածում ամրագրված սկզբունքներին, միտված են աջակցել միջուկային անվտանգության բարձր մակարդակի պահպանմանը:

**ՀԱՆՈՒՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՍԱՀՄԱՆԱԳՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ
ՈՐՈՇՈՒՄԸ**

**2013 ԹՎԱԿԱՆԻ ԳԵԿՏԵՄԲԵՐԻ 2-ԻՆ ԵՐԵՎԱՆՈՒՄ
ՍՏՈՐԱԳՐՎԱԾ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ՌՈՒՍԱՍՏԱՆԻ ԴԱՇՆՈՒԹՅԱՆ
ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ՄԻՋԵՎ ՋԻՆՎՈՐԱԿԱՆ
ՍՈՒՐՀԱՆԴԱԿԱՓՈՍՏԱՅԻՆ ԿԱՊԻ ՈԼՈՐՏՈՒՄ
ՀԱՄԱԳՈՐԾԱԿՑՈՒԹՅԱՆ ՄԱՍԻՆ ՀԱՄԱՁԱՅՆԱԳՐՈՒՄ
ԱՄՐԱԳՐՎԱԾ ՊԱՐՏԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ
ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՍԱՀՄԱՆԱԳՐՈՒԹՅԱՆԸ
ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՅԸ ՈՐՈՇԵԼՈՒ
ՎԵՐԱՔԵՐՅԱԼ ԳՈՐԾՈՎ**

Քաղ. Երևան

15 ապրիլի 2014թ.

Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը՝ կազմով. Գ. Հարությունյանի (նախագահող), Կ. Բալայանի, Ֆ. Թոխյանի (զեկուցող), Մ. Թովուզյանի, Ա. Խաչատրյանի, Վ. Հովհաննիսյանի, Հ. Նազարյանի, Ա. Պետրոսյանի, Վ. Պողոսյանի,

մասնակցությամբ /գրավոր ընթացակարգի շրջանակներում/՝ Հանրապետության Նախագահի պաշտոնական ներկայացուցիչ՝ Հայաստանի Հանրապետության պաշտպանության նախարարի տեղակալ Ա. Նազարյանի,

համաձայն Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 100-րդ հոդվածի 2-րդ կետի, 101-րդ հոդվածի 1-ին մասի 1-ին կետի, «Սահմանադրական դատարանի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 25, 38 եւ 72-րդ հոդվածների,

դռնբաց նիստում գրավոր ընթացակարգով քննեց «2013 թվականի

Կողմի պետության տարածքից զինվորական նամակագրության փոխանցման հետ կապված հարցերը:

4. Համաձայնագրով Հայաստանի Հանրապետությունն ստանձնում է մի շարք պարտավորություններ, մասնավորապես.

- Համաձայնագրի իրականացման նպատակով՝ վերջինիս ուժի մեջ մտնելուց հետո երկու ամսվա ընթացքում նշանակել լիազոր մարմին՝ դրա մասին Ռուսաստանի Դաշնությանը ծանուցելով դիվանագիտական ուղիներով,
- երաշխավորել, որպեսզի Ռուսաստանի Դաշնության զինվորական նամակագրության առաքույնը Հայաստանի Հանրապետության տարածքում տեղակայված իր զինվորական կազմավորումների համար իրականացվի Ռուսաստանի Դաշնության զինվորական սուրհանդակափոստային կապի ցանցով,
- ապահովել, որպեսզի զինվորական նամակագրությունն առաքելիս կիրառվեն Ձինվորական սուրհանդակափոստային կապի ցանցով զինվորական նամակագրության առաքման կարգի մասին հրահանգով սահմանված կանոնները, որոնք հանդիսանում են Համաձայնագրի անբաժանելի մասը,
- ապահովել, որպեսզի Հայաստանի Հանրապետության սահմանային եւ մաքսային մարմինները՝ Հայաստանի Հանրապետության տարածք զինվորական նամակագրությունն առաքվելիս, Համաձայնագրի 6-րդ հոդվածով նախատեսված փաստաթղթեր ներկայացնելու դեպքում, ապահովեն սուրհանդակների (ցրիչների եւ թղթատարների)՝ պետական եւ մաքսային սահմանի անարգել հատումը եւ աջակցեն զինվորական նամակագրության օպերատիվ առաքման կազմակերպմանը եւ իրենց իրավասությունների շրջանակներում անհրաժեշտ օգնություն ցուցաբերեն նրանց ծառայողական պարտականությունների կատարման ժամանակ,
- ապահովել, որպեսզի Հայաստանի Հանրապետության տարածք զինվորական նամակագրությունն առաքվելիս, Հայաստանի Հանրապետության պետական մարմինները եւ կազմակերպություններն իրականացնեն Համաձայնագրի 5-րդ հոդվածի 3-րդ մասով նախատեսված գործողությունները,
- ապահովել, որպեսզի Հայաստանի Հանրապետության լիազոր մարմինները ոչ պակաս, քան տարին մեկ անգամ տեղեկատվու-

1. Հայաստանի Հանրապետության կառավարության եւ Ռուսաստանի Դաշնության կառավարության միջեւ զինվորական սուրհանդակափոխության կապի ոլորտում համագործակցության մասին համաձայնագրում ամրագրված պարտավորությունները համապատասխանում են Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությանը:

2. Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 102-րդ հոդվածի երկրորդ մասի համաձայն սույն որոշումը վերջնական է եւ ուժի մեջ է մտնում հրապարակման պահից:

ՆԱԽԱԳԱՀՈՂ

Գ. ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ

15 ապրիլի 2014 թվականի
ՍԴՈ-1146

**ՀԱՆՈՒՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՍԱՀՄԱՆԱԳՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ
ՈՐՈՇՈՒՄԸ**

**2013 ԹՎԱԿԱՆԻ ՄԱՅԻՍԻ 31-ԻՆ ՄԻՆՍԿՈՒՄ ՍՏՈՐԱԳՐՎԱԾ՝
«ԱԶԱՏ ԱՌԵՎՏՐԻ ԳՈՏՈՒ ՄԱՍԻՆ» 2011 ԹՎԱԿԱՆԻ ՀՈԿՏԵՄԲԵՐԻ
18-Ի ՊԱՅՄԱՆԱԳԻՐԸ ԴՐԱ ԿՈՂՄԵՐԻ ԵՎ ՈՒՋԲԵԿՍԱՆԻ
ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՄԻՋԵՎ ԿԻՐԱՌԵԼՈՒ ՄԱՍԻՆ
ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹՅԱՆ ՄԵՋ ԱՄՐԱԳՐՎԱԾ
ՊԱՐՏԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՍԱՀՄԱՆԱԳՐՈՒԹՅԱՆԸ ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆՈՒԹՅԱՆ
ՀԱՐՅԸ ՈՐՈՇԵԼՈՒ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ԳՈՐԾՈՎ**

Քաղ. Երևան

15 ապրիլի 2014թ.

Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը՝ կազմով. Գ. Հարությունյանի (նախագահող), Կ. Բալայանի, Ֆ. Թոխյանի, Մ. Թոփուզյանի, Ա. Խաչատրյանի (զեկուցող), Վ. Հովհաննիսյանի, Հ. Նազարյանի, Ա. Պետրոսյանի, Վ. Պողոսյանի,

մասնակցությամբ՝ Հանրապետության Նախագահի պաշտոնական ներկայացուցիչ՝ ՀՀ էկոնոմիկայի նախարարի տեղակալ Գ. Մելքոնյանի,

համաձայն Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 100-րդ հոդվածի 2-րդ կետի, 101-րդ հոդվածի 1-ին մասի 1-ին կետի, «Սահմանադրական դատարանի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 25, 38 եւ 72-րդ հոդվածների,

դռնբաց նիստում գրավոր ընթացակարգով քննեց «2013 թվականի մայիսի 31-ին Մինսկում ստորագրված՝ «Ազատ առևտրի գոտու մասին» 2011 թվականի հոկտեմբերի 18-ի պայմանագիրը դրա կողմերի եւ

ՍԱՀՄԱՆԱԳՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆ ♦ ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ ♦ 4(74)2014
28

Ուզբեկստանի Հանրապետության միջև կիրառելու մասին արձանագրության մեջ ամրագրված պարտավորությունների՝ Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությանը համապատասխանության հարցը որոշելու վերաբերյալ» գործը:

Գործի քննության առիթը Հանրապետության Նախագահի՝ 2014 թվականի փետրվարի 19-ին ՀՀ սահմանադրական դատարան մուտքագրված դիմումն է:

Ուսումնասիրելով գործով զեկուցողի գրավոր հաղորդումը, Հանրապետության Նախագահի ներկայացուցիչ՝ ՀՀ էկոնոմիկայի նախարարի տեղակալ Գ. Մելքոնյանի գրավոր բացատրությունը եւ լսելով նրա պարզաբանումները, հետազոտելով արձանագրությունը եւ գործում առկա մյուս փաստաթղթերը, Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը **Պ Ա Ր Ձ Ե Ց**.

1. «Ազատ առետրի գոտու մասին» 2011 թվականի հոկտեմբերի 18-ի պայմանագիրը (այսուհետ՝ Պայմանագիր) դրա Կողմերի եւ Ուզբեկստանի Հանրապետության միջև կիրառելու մասին արձանագրությունը (այսուհետ՝ Արձանագրություն) ստորագրվել է 2013 թվականի մայիսի 31-ին՝ Մինսկում:

2. Արձանագրության 1-ին հոդվածով նախատեսվում է, որ դրա ուժի մեջ մտնելու օրվանից, Արձանագրության 7-րդ հոդվածով նախատեսված կարգով, Պայմանագրի բոլոր դրույթները կիրառվում են Պայմանագրի կողմերի եւ Ուզբեկստանի Հանրապետության միջև հարաբերություններում՝ Արձանագրությանը նախատեսված պայմանների համաձայն:

3. Արձանագրության 2-րդ հոդվածի 1-ին կետին համապատասխան՝ Պայմանագրի կողմերի եւ Ուզբեկստանի Հանրապետության միջև Պայմանագրի 2-րդ եւ 3-րդ հոդվածների դրույթների կիրառման նպատակով.

- այն դեպքերում, երբ Պայմանագրի 2-րդ հոդվածի դրույթները հղվում են Պայմանագրի 1-ին հավելվածին, սույն Արձանագրության Կողմերի համար հասկացվում է Արձանագրությանը կից 1-ին հավելվածը,
- այն դեպքերում, երբ Պայմանագրի 3-րդ հոդվածի 2-րդ կետի դրույթները հղվում են Պայմանագրի 2-րդ հավելվածին, սույն Ար-

ձանագրության Կողմերի համար հասկացվում է Արձանագրությանը կից 2-րդ հավելվածը:

4. Արձանագրությամբ Հայաստանի Հանրապետությունն ստանձնում է, մասնավորապես, հետևյալ հիմնական պարտավորությունները.
- Արձանագրության 2-րդ հոդվածի 2-րդ կետի համաձայն՝ մինչև Առևտրի համաշխարհային կազմակերպությանն Ուզբեկստանի Հանրապետության անդամակցելը կամ մինչև 2020 թվականի դեկտեմբերի 31-ը՝ կախված նրանից, թե այս նախապայմաններից որն ավելի շուտ կիրականանա. ա) Հայաստանի Հանրապետությունը չի կիրառի Պայմանագրի 19-րդ հոդվածի դրույթները Պայմանագրի 2-րդ հոդվածի 8-րդ կետի և 17-րդ հոդվածի կիրառման հանդեպ Հայաստանի Հանրապետության եւ Ուզբեկստանի Հանրապետության միջև ծագած վեճերի կարգավորման համար, բ) Հայաստանի Հանրապետությունը պահպանում է Պայմանագրի 9-րդ հոդվածով սահմանված՝ միջոցներ կիրառելու իրավունքը Ուզբեկստանի Հանրապետությունից ծագած ապրանքների նկատմամբ՝ պայմանավորված այն դեպքով, որ Ուզբեկստանի Հանրապետությունը կապված չէ Պայմանագրի 10-րդ հոդվածի դրույթներով, գ) Հայաստանի Հանրապետությունը կապված չէ Ուզբեկստանի Հանրապետության հանդեպ Պայմանագրի 2-րդ հոդվածի 8-րդ կետի, 5-րդ հոդվածի, 10-րդ հոդվածի, 11-րդ հոդվածի առաջին պարբերության, 12-րդ հոդվածի, 14-րդ հոդվածի 1-ին կետի եւ 17-րդ հոդվածի դրույթներով, դ) Պայմանագրի դրույթների իրականացման ժամանակ Հայաստանի Հանրապետության եւ Ուզբեկստանի Հանրապետության միջև ծագած վիճելի հարցերը կլուծվեն երկկողմ բանակցությունների հիման վրա և այլն,
 - ձեռնարկել անհրաժեշտ բոլոր միջոցներն Արձանագրությամբ ստանձնած պարտավորությունների կատարման համար (հոդվ. 4, կետ 1),
 - մինչև Առևտրի համաշխարհային կազմակերպությանն Ուզբեկստանի Հանրապետության անդամակցելը կամ մինչև 2020 թվականի դեկտեմբերի 31-ը՝ կախված նրանից, թե այս ամսաթվերից որն ավելի շուտ կիրականանա, սույն Արձանագրության մեկնաբանման և կիրառման վերաբերյալ Հայաստանի Հանրապետության եւ Ուզբեկստանի Հանրապետության միջև ծագած վեճերը լուծել խորհրդակցությունների միջոցով (հոդված 4, կետ 2), իսկ նշ-

- ված ամսաթվից հետո սույն Արձանագրության մեկնաբանման եւ կիրառման վերաբերյալ Հայաստանի Հանրապետության եւ Ուզբեկստանի Հանրապետության միջեւ ծագած վեճերը լուծել Պայմանագրի 19-րդ հոդվածով սահմանված կարգով (հոդվ. 4, կետ 3),
- անկախ Պայմանագրի 4-րդ հոդվածի դրույթներից՝ Հայաստանի Հանրապետության եւ Ուզբեկստանի Հանրապետության միջեւ առևտրում կիրառել 1993 թվականի սեպտեմբերի 24-ի՝ Ապրանքի ծագման երկրի որոշման կանոնները: Փոխադարձ համաձայնությամբ կարող են կիրառվել այլ բազմակողմ կամ երկկողմ պայմանագրեր ապրանքի ծագման երկրի որոշման կանոնների վերաբերյալ (հոդվ. 2, կետ 3),
 - չկիրառել մաքսատուրքեր Ուզբեկստանի Հանրապետության մաքսային տարածքից ծագած ապրանքների ներմուծման նկատմամբ՝ հաշվի առնելով նաեւ այն, որ Պայմանագրի 1-ին հավելվածի 1-ին մասով Հայաստանի Հանրապետության կողմից ծխախոտի նկատմամբ կիրառվող մաքսատուրքի գործողության ժամկետն ավարտվել է 2014 թվականի հունվարի 1-ին (հավելված 1, բաժին I, կետ 1, մաս 2),
 - չկիրառել մաքսատուրքեր Ուզբեկստանի Հանրապետության մաքսային տարածքի համար նախատեսված ապրանքների արտահանման նկատմամբ (հավելված 1, բաժին II, կետ 1, մաս 1) եւ այլն:

5. Արձանագրությամբ Հայաստանի Հանրապետությունն ստանձնում է ֆինանսական պարտավորություններ, քանի որ Արձանագրության 1-ին հավելվածի համաձայն չի կիրառելու մաքսատուրքեր Ուզբեկստանի Հանրապետության մաքսային տարածքի համար նախատեսված ապրանքների արտահանման եւ Ուզբեկստանի Հանրապետության մաքսային տարածքից ծագած ապրանքների ներմուծման նկատմամբ:

6. Արձանագրության 7-րդ եւ 8-րդ հոդվածներով նախատեսվում են դրանում փոփոխություններ եւ լրացումներ կատարելու, ինչպես նաեւ Արձանագրության՝ ուժի մեջ մտնելու կարգը, իսկ 6-րդ հոդվածը սահմանում է, որ Արձանագրությանը վերապահումներ չեն թույլատրվում:

**ՀԱՆՈՒՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՍԱՀՄԱՆԱԳՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ
ՈՐՈՇՈՒՄԸ**

**ՔԱՂԱՔԱՅԻ ԳԵՎՈՐԳ ՍԼՈՅԱՆԻ ԴԻՄՈՒՄԻ ՀԻՄԱՆ ՎՐԱ՝
«ՓԱՏՏԱԲԱՆՈՒԹՅԱՆ ՄԱՍԻՆ Է ՀՀ ՕՐԵՆՔԻ 45.6-ՐԴ ՀՈԳՎԱԾԻ
1-ԻՆ ՄԱՍԻ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՍԱՀՄԱՆԱԳՐՈՒԹՅԱՆԸ ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆՈՒԹՅԱՆ
ՀԱՐՅԸ ՈՐՈՇԵԼՈՒ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ԳՈՐԾՈՎ**

Քաղ. Երևան

18 ապրիլի 2014թ.

Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը՝ կազմով. Գ. Հարությունյանի (նախագահող), Կ. Բալայանի, Ֆ. Թոխյանի, Մ. Թովուզյանի (զեկուցող), Ա. Խաչատրյանի, Վ. Հովհաննիսյանի, Հ. Նազարյանի, Ա. Պետրոսյանի, Վ. Պողոսյանի, մասնակցությամբ /գրավոր ընթացակարգի շրջանակներում/՝ դիմող Գ. Սլոյանի, գործով որպես պատասխանող կողմ ներգրավված՝ ՀՀ Ազգային ժողովի պաշտոնական ներկայացուցիչ՝ ՀՀ Ազգային ժողովի աշխատակազմի փորձաքննության վարչության խորհրդատու Ս. Թեւանյանի, հրավիրված՝ ՀՀ կրթության եւ գիտության նախարարի պաշտոնակատար Ա. Աշոտյանի, համաձայն Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 100-րդ հոդվածի 1-ին կետի, 101-րդ հոդվածի 1-ին մասի 6-րդ կետի, «Սահմանադրական դատարանի մասին» ՀՀ օրենքի 25, 38 եւ 69-րդ հոդվածների, դռնբաց նիստում գրավոր ընթացակարգով քննեց «Քաղաքացի Գեորգ Սլոյանի դիմումի հիման վրա՝ «Փաստաբանության մասին» ՀՀ օրենքի

ՀՀ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԸ

45.6-րդ հոդվածի 1-ին մասի՝ Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությանը համապատասխանության հարցը որոշելու վերաբերյալ» գործը:

Գործի քննության առիթը քաղաքացի Գեորգ Սլոյանի՝ 14.10.2013թ. ՀՀ սահմանադրական դատարան մուտքագրված դիմումն է:

Ուսումնասիրելով գործով զեկուցողի գրավոր հաղորդումը, դիմող եւ պատասխանող կողմերի գրավոր բացատրությունները, լսելով ՀՀ կրթության եւ գիտության նախարարի պաշտոնակատարի պարզաբանումները, հետազոտելով «Փաստաբանության մասին» ՀՀ օրենքը եւ գործում առկա մյուս փաստաթղթերը, Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը **Պ Ա Ր Զ Ե Ց**.

1. «Փաստաբանության մասին» ՀՀ օրենքն ընդունվել է ՀՀ Ազգային ժողովի կողմից՝ 2004 թվականի դեկտեմբերի 14-ին, Հայաստանի Հանրապետության Նախագահի կողմից ստորագրվել՝ 2005 թվականի հունվարի 13-ին եւ ուժի մեջ է մտել 2005 թվականի հունվարի 22-ին:

Օրենքի՝ «Փաստաբանական դպրոցի ունկնդրի կարգավիճակը» վերտառությամբ 45.6-րդ հոդվածի 1-ին մասը սահմանում է. «Փաստաբանական դպրոցի ունկնդիր կարող է լինել այն գործունակ ֆիզիկական անձը, որն ունի իրավաբանական կրթության բակալավրի կամ դիպլոմավորված մասնագետի որակավորման աստիճան, բացառությամբ, եթե նա դատապարտվել է դիտավորությամբ կատարված հանցագործության համար, եւ նրա դատվածությունը մարված կամ հանված չէ»:

Վերոնշյալ դրույթը «Փաստաբանության մասին» ՀՀ օրենքում լրացվել է «Փաստաբանության մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքում փոփոխություններ եւ լրացումներ կատարելու մասինե ՀՕ-339-Ն ՀՀ օրենքով, որն ընդունվել է ՀՀ Ազգային ժողովի կողմից՝ 2011 թվականի դեկտեմբերի 8-ին, Հայաստանի Հանրապետության Նախագահի կողմից ստորագրվել՝ 2011 թվականի դեկտեմբերի 29-ին եւ ուժի մեջ է մտել 2012 թվականի հունվարի 19-ին:

2. Գործի դատավարական նախապատմությունը հանգում է հետեւյալին. 23.06.2012թ. դիմողը դիմում է ներկայացրել «Հայաստանի Հանրապետության փաստաբանական դպրոց» հիմնադրամ՝ ընդունելության քննություններին մասնակցելու նպատակով:

17.07.2012թ. դիմողն ստացել է փաստաբանական դպրոցի ընդունելության հանձնաժողովի նախագահի 09.07.2012թ. որոշումը «Հավակնորդ Գետորգ Սլոյանի կարգավիճակից զրկելու եւ քննությանը թույլ չտալու մասին»:

Դիմողը վերոնշյալ որոշումը բողոքարկել է «Հայաստանի Հանրապետության փաստաբանական դպրոց» հիմնադրամի հոգաբարձուների խորհուրդ, որն իր՝ 26.07.2012թ. որոշմամբ դիմողի դիմում-բողոքը մերժել է:

Դիմողը հայցադիմում է ներկայացրել դատարան ընդդեմ «Հայաստանի Հանրապետության փաստաբանական դպրոց» հիմնադրամի՝ խնդրելով դատարանին պարտավորեցնել պատասխանողին հաստատել դիմողի հավակնորդի իր կարգավիճակը եւ թույլ տալ մասնակցել ՀՀ փաստաբանական դպրոցի ընդունելության քննություններին:

Երեսան քաղաքի Արաբկիր եւ Քանաքեռ-Զեյթուն վարչական շրջանների ընդհանուր իրավասության դատարանի թիվ ԵԱԲԴ/2103/02/12 քաղաքացիական գործով 27.02.2013թ. կայացրած վճռով դիմողի հայցը մերժվել է:

ՀՀ վերաքննիչ քաղաքացիական դատարանն իր՝ 29.05.2013թ. որոշմամբ մերժել է դիմողի վերաքննիչ բողոքը՝ օրինական ուժի մեջ թողնելով Երեսան քաղաքի Արաբկիր եւ Քանաքեռ-Զեյթուն վարչական շրջանների ընդհանուր իրավասության դատարանի վճիռը:

ՀՀ վճռաբեկ դատարանն իր՝ 31.07.2013թ. որոշմամբ վերադարձրել է դիմողի վճռաբեկ բողոքը:

3. Դիմողը գտնում է, որ օրենքի վիճարկվող դրույթները հակասում են ՀՀ Սահմանադրության 14.1, 32 եւ 39-րդ հոդվածներին:

Օրենքի վիճարկվող դրույթների՝ ՀՀ Սահմանադրության 14.1-րդ հոդվածին հակասելու վերաբերյալ դիմողի փաստարկները հանգում են հետեւյալին. վկայակոչելով Մարդու իրավունքների եվրոպական դատարանի, Հայաստանի Հանրապետության եւ Ռուսաստանի Դաշնության սահմանադրական դատարանների մի շարք դատական ակտեր՝ դիմողը գտնում է, որ «Փաստաբանության մասին» ՀՀ օրենքի 45.6-րդ հոդվածի 1-ին մասը, ՀՀ փաստաբանական դպրոցի ունկնդրի կարգավիճակ ձեռք բերելու համար սահմանելով Հայաստանի Հանրապետությունում սահմանված բարձրագույն կրթության որակավորման երեք աստիճաններից երկուսից մեկի /բակալավր կամ դիպլոմավորված մասնագետ/ առկայության պահանջը, առանց որեւէ օբյեկտիվ եւ ողջամիտ

արդարացման սահմանել է խտրական վերաբերմունք իրավագիտության մագիստրոսի որակավորման աստիճան ունեցող անձանց նկատմամբ, եւ եթե նույնիսկ այդպիսի խտրականությունն ունի օբյեկտիվ եւ ողջամիտ արդարացում, ապա օրենքով կիրառվող միջոցները (տարբերակման, խտրականության) համարժեք չեն հետապնդվող նպատակներին, եւ կիրառվող միջոցի եւ հետապնդվող նպատակի միջեւ չկա համասանության ողջամիտ հարաբերակցություն:

Օրենքի վիճարկվող դրույթների՝ ՀՀ Սահմանադրության 32-րդ հոդվածին հակասելու վերաբերյալ դիմողի փաստարկները հանգում են հետեւյալին. ներկայացնելով ՀՀ Սահմանադրության 32-րդ հոդվածում ամրագրված՝ աշխատանքի ընտրության ազատության բովանդակության մեկնաբանությունը, դիմողը ներկայացնում է հետեւյալ տեսակետը. «...դիմումատուն իր ունեցած որակավորմամբ համարվում է բարձրագույն իրավագիտական կրթություն ունեցող անձ, ինչը նշանակում է, որ նա ազատորեն կարող է ընտրել զբաղմունքի (գործունեության) տեսակ: Տվյալ պարագայում դիմումատուն, լինելով բարձրագույն իրավաբանական կրթություն ունեցող անձ, ցանկանում է զբաղվել փաստաբանական գործունեությամբ, իսկ մասնագիտություն (դրա շրջանակներում՝ մասնագիտացում) եւ որոշակի տեսակի աշխատանքի ընտրության ազատությունը բացառապես տվյալ անձի իրավունքն է: Մինչդեռ դիմումատուի նկատմամբ կիրառված օրենքը սահմանափակում է նրա իրավունքը՝ զբաղվել փաստաբանական գործունեությամբ, հետեւապես՝ օրենքի այդ նորմը հակասում է ՀՀ Սահմանադրության 32 հոդվածին, այնքանով որքանով արգելափակում է փաստաբանի աշխատանքն ազատորեն ընտրելու դիմումատուի իրավունքը»:

Միաժամանակ, վկայակոչելով «Փաստաբանության մասին» ՀՀ օրենքի նախորդ խմբագրությամբ տեքստը եւ արձանագրելով, որ ի տարբերություն գործող իրավակարգավորման՝ նախկինում փաստաբանի արտոնագիր ձեռք բերելու համար նախատեսված էր բարձրագույն իրավաբանական կրթության, ներառյալ՝ իրավագիտության մագիստրոսի որակավորման աստիճանի առկայությունը, դիմողը գտնում է նաեւ, որ գործող իրավակարգավորման հետեւանքով խաթարվել են իր լեզիտիմ ակնկալիքներն այնքանով, որքանով ինքը, ստանալով բարձրագույն իրավաբանական կրթություն, ի թիվս այլնի, ակնկալել է նաեւ փաստաբանական գործունեության ազատ ընտրության հնարավորությունը:

Օրենքի վիճարկվող դրույթների՝ ՀՀ Սահմանադրության 39-րդ հոդվածին հակասելու վերաբերյալ դիմողի փաստարկները հանգում են հետևյալին. հղում կատարելով «Բարձրագույն եւ հետբուհական մասնագիտական կրթության մասին» ՀՀ օրենքին, արձանագրելով, որ տվյալ օրենքի համաձայն՝ եւ՛ իրավագիտության բակալավրի, եւ՛ իրավագիտության մագիստրոսի, եւ՛ իրավագիտության դիպլոմավորված մասնագետի որակավորում ունեցող անձինք համարվում են բարձրագույն իրավագիտական կրթություն ունեցող անձինք, վկայակոչելով նաեւ նույն օրենքի՝ լրացուցիչ կրթության եւ դրա արդյունքում ավարտական փաստաթուղթ ստանալու վերաբերյալ համապատասխան դրույթները՝ դիմողը հանգում է այն եզրակացությանը, որ վիճարկվող նորմերի գոյության հետեւանքով ինքը գրկվում է լրացուցիչ մասնագիտական կրթություն ստանալու եւ համապատասխան ավարտական փաստաթուղթ ստանալու իր իրավունքներից, քանզի նրան կատմամբ «Փաստաբանության մասին» ՀՀ օրենքի վիճարկվող նորմով դրսեւորվում է չհիմնավորված խտրականություն /տարբերակում, ինչը չունի ողջամիտ եւ արդարացի հիմնավորում:

4. Պատասխանող կողմը գտնում է, որ «Փաստաբանության մասին» ՀՀ օրենքի 45.6-րդ հոդվածը համապատասխանում է ՀՀ Սահմանադրության 14.1, 32 եւ 39-րդ հոդվածներին:

Իր դիրքորոշումը հիմնավորելու համար պատասխանողը «Կրթության մասին» ՀՀ օրենքի 3-րդ հոդվածի՝ կրթական ծրագրի վերաբերյալ դրույթների, նույն հոդվածի 17.1, 20, 21 եւ 22-րդ կետերի, «Բարձրագույն եւ հետբուհական մասնագիտական կրթության մասին» ՀՀ օրենքի 9-րդ հոդվածի 2-րդ եւ 5-րդ մասերի դրույթների վերլուծության հիման վրա ներկայացնում է այն չափանիշները, որոնք հիմք են տալիս միմյանցից տարանջատել 1-ին եւ 2-րդ մակարդակի բարձրագույն կրթության որակավորման համակարգերը, այն է՝ այն հենքը, որի հիման վրա պետք է շարունակվի բարձրագույն մասնագիտական կրթությունը, այն ժամանակահատվածը, որի ընթացքում պետք է անձն ստանա համապատասխան կրթական համակարգին համապատասխանող ուսուցում, եւ այն կրթական ծրագիրը, որի հիման վրա իրականացվում է համապատասխան մակարդակի կրթության կազմակերպումը:

Վերը նշված չափանիշների հիման վրա պատասխանողը գտնում է, որ բակալավրի կամ դիպլոմավորված մասնագետի կրթական ծրագրերով ուսումնառությունը բարձրագույն կրթության տարբեր ձեւերի հա-

մատեքստում կարող է դիտվել որպես «հիմնական» կամ «բազային» մասնագիտական կրթություն, որի հիման վրա անձը հետագայում կարող է շարունակել իր կրթությունը մագիստրոսի որակավորման աստիճան ստանալու համար, որից հետո՝ նաև հետբուհական մասնագիտական կրթության ոլորտում:

Վկայակոչելով «Փաստաբանության մասին» ՀՀ օրենքի 5-րդ հոդվածի 1-ին մասի դրույթները, որոնք բացահայտում են փաստաբանական գործունեության բովանդակությունը, ՀՀ Սահմանադրության մեկնաբանություններում արտահայտված այն դոկտրինալ դիրքորոշումը, համաձայն որի՝ պետությունը երաշխավորում է իրավաբանական օգնություն ստանալու իրավունքը, պատասխանատու է դրա պատշաճ որակի համար եւ այդ առումով պարտավոր է սահմանել փաստաբաններին ներկայացվող մասնագիտական եւ բարոյական պահանջներն ու չափանիշները, արձանագրելով, որ փաստաբանական դպրոցի կողմից չի իրականացվում սկզբնական մասնագիտական գիտելիքների փոխանցում եւ առաջնային մասնագիտական կրթության կազմակերպում, պատասխանող կողմը բնական է համարում, որ փաստաբանական գործունեության իրականացման համար պահանջվի ոչ թե տվյալ ոլորտի բարձրագույն մասնագիտական կրթության առավել բարձր որակավորման աստիճանի առկայություն, օրինակ՝ մագիստրոսի կամ համապատասխան բնագավառի գիտությունների թեկնածուի կամ գիտությունների դոկտորի գիտական աստիճանի առկայություն, այլ համապատասխան ոլորտի բարձրագույն մասնագիտական «բազային» կրթության առկայություն:

Միաժամանակ, պատասխանողը գտնում է, որ յուրաքանչյուր իրավունքի իրականացման համար օրենքով կարող են եւ պետք է սահմանված լինեն որոշակի նախադրյալներ, չափանիշներ եւ պահանջներ, եւ որ իրավունքները եւ ազատությունները չեն կարող լինել բացարձակ եւ անվերապահ: Այս առումով պատասխանող կողմը գտնում է նաև, որ օրենքի վիճարկվող դրույթները չեն նախատեսում խտրականություն, չեն խախտում անձի՝ կրթության եւ աշխատանքի ազատ ընտրության իրավունքները:

5. Հաշվի առնելով դիմողի փաստարկները՝ սույն գործի քննության շրջանակներում հարկ է նախ բացահայտել ՀՀ օրենսդրությամբ իրավաբանական կրթություն պահանջող պաշտոնների հավակնորդներին ներկայացվող պահանջները:

Հիմք ընդունելով ՀՀ դատական օրենսգրքի 115-րդ հոդվածի 4-րդ կետը, «Դատախազության մասին» ՀՀ օրենքի 32-րդ հոդվածը, «Նոտարիատի մասին» ՀՀ օրենքի 10-րդ հոդվածի 1-ին կետի 1-ին պարբերությունը, «Հատուկ քննչական ծառայության մասին» ՀՀ օրենքի 6-րդ հոդվածի 1-ին կետը, «Ոստիկանությունում ծառայության մասին» ՀՀ օրենքի 14-րդ հոդվածի 3-րդ մասի 5-րդ պարբերությունը եւ դրանք համադրելով «Փաստաբանության մասին» ՀՀ օրենքի վիճարկվող նորմի հետ՝ սահմանադրական դատարանն արձանագրում է, որ օրենսդիրը դատավորի, դատախազի, քննիչի պաշտոնների հավակնորդներին կամ որպես նոտար կամ փաստաբան աշխատելու համար անձին ներկայացնում է միասնական կրթական չափանիշ, այն է՝ բակալավրի կամ դիպլոմավորված մասնագետի բարձրագույն իրավաբանական կրթության որակավորման աստիճանի առկայությունը: Դա ինքնանպատակ չէ, քանի որ «Կրթության մասին» ՀՀ օրենքի 3-րդ հոդվածի՝ «բակալավր», «դիպլոմավորված մասնագետ», «մագիստրոս» հասկացությունների բովանդակությունը սահմանող՝ համապատասխանաբար 20, 21 եւ 22-րդ կետերի դրույթների, «Բարձրագույն եւ հետբուհական մասնագիտական կրթության մասին» ՀՀ օրենքի՝ «բարձրագույն մասնագիտական կրթություն» հասկացության բովանդակությունը սահմանող 3-րդ հոդվածի եւ բարձրագույն մասնագիտական կրթության երկաստիճան որակավորման համակարգ սահմանող 9-րդ հոդվածի տրամաբանությունից բխում է, որ ցանկացած բուհական մասնագիտության շրջանակներում մագիստրատուրան հանդես է գալիս **որպես տվյալ մասնագիտության** խորացման համակարգ: Մյուս կողմից՝ Հայաստանի Հանրապետությունում ներդրված Բոլոնյան կրթական համակարգը թույլ է տալիս այլ մասնագիտություն ունեցող բակալավրին կամ դիպլոմավորված մասնագետին ընդունվել մեկ այլ մասնագիտության մագիստրատուրա: Սակայն օրենքը նախատեսում է, որ տվյալ մասնագիտացման գծով ուսուցումը չի դիտվում որպես երկրորդ բարձրագույն կրթություն:

Սահմանադրական դատարանն արձանագրում է, որ Բոլոնյան գործընթացի արդյունքում ներդրված կրեդիտային համակարգը որոշակի կրթական ծրագրով համապատասխան մասնագիտական որակավորում ստանալու համար պահանջում է համապատասխան քանակությամբ կրեդիտների կուտակում: Ուստիև մագիստրոսի որակավորման աստիճանը պետք է համարել տվյալ մասնագիտությամբ առավել բարձր կրթական աստիճան միայն այն պարագայում, երբ առկա է այդ մաս-

նագիտության համար նախատեսված անհրաժեշտ կրեդիտների կուտակումը: Միայն տվյալ պարագայում անձը կարող է համարվել համապատասխան կրթական ծրագրով **տվյալ մասնագիտությամբ երկրորդ աստիճանի՝ մագիստրոսի որակավորման կրող:**

Սակայն այս հիմնախնդիրը հստակ կանոնակարգված չէ ՀՀ օրենսդրությամբ, ինչը լայն հայեցողական մոտեցումների եւ մարդկանց իրավունքների խախտման մեծ ռիսկ է բովանդակում: Մասնավորապես՝ «Բարձրագույն եւ հետբուհական մասնագիտական կրթության մասին» ՀՀ օրենքի 9-րդ հոդվածի 5-րդ մասի 2-րդ պարբերությունից բխում է, որ «Բարձրագույն կրթության տարբեր աստիճանների կրթական ծրագրերով առաջին անգամ կրթություն ստանալը չի դիտվում որպես երկրորդ բարձրագույն մասնագիտական կրթություն»: Մյուս կողմից՝ հիշյալ օրենքներում եւ տարբեր ենթաօրենսդրական ակտերում (հատկապես կրթության ընդհանուր չափորոշիչների հաստատման, կրեդիտային համակարգի ներդրման, կրթության որակավորումների ազգային շրջանակը հաստատելու վերաբերյալ ՀՀ կառավարության՝ համապատասխանաբար 2001թ. հունվարի 16-ի թիվ 24, 2005թ. դեկտեմբերի 22-ի թիվ 2307-Ն, 2011թ. մարտի 31-ի թիվ 332-Ն որոշումներում, ինչպես նաեւ ՀՀ կրթության եւ գիտության նախարարի կողմից ընդունված համապատասխան գերատեսչական ակտերում) առկա չէ հստակ մոտեցում կրթության տարբեր աստիճանների իրավական բովանդակության, կրթության շարունակականության, կրեդիտային կուտակային համակարգի եւ համարժեք որակավորման ներդաշնակման, այս ոլորտում միասնական չափորոշիչների հաստատման վերաբերյալ: Նման պայմաններում մագիստրոսական կրթություն իրականացնող տարբեր հաստատություններում յուրովի մեկնաբանելով ՀՀ օրենսդրությունը՝ իրենց իսկ շահերից ու նպատակներից ելնելով, տարատեսակ կարգեր են սահմանել թե՛ մագիստրատուրայի ընդունելության եւ թե՛ մագիստրոսների որակավորման հարցերում: Նման պայմաններում անձն ընդհուպ պետական կրթական հաստատություններում նաեւ վճարովի կրթություն ստանալուց հետո անգամ տվյալ մասնագիտությամբ աշխատելու, ինչպես նաեւ հետագա մասնագիտական ուսուցման իրավունք չի ստանում:

ՀՀ սահմանադրական դատարանը գտնում է, որ օրենսդրական անհստակությունները հանգեցրել են նրան, երբ, մի կողմից, անձն իրավաչափ ակնկալիքներով հանձնում է սահմանված քննությունները, ուսանում է մագիստրատուրայում, ստանում է պետական նմուշի դիպլոմ, սակայն հե-

տագայում պարզվում է, որ տարբեր իրավական ակտերով նախատեսված սահմանափակումներով ինքը տվյալ մասնագիտությամբ աշխատել չի կարող, մյուս կողմից՝ նա մեկ կամ երկու տարում կարող է մագիստրատուրայի բարձրագույն մասնագիտական ծրագրով այլ մասնագիտություն ձեռք բերել, ստանալ պետության կողմից սահմանված նմուշի համապատասխան դիպլոմ՝ առանց անհրաժեշտ կրեդիտների կուտակման: Նման վիճակը պահանջում է համակարգային ու հետետողական օրենսդրական հստակեցումներ՝ առաջին հերթին «Կրթության մասին» եւ «Բարձրագույն եւ հետբուհական մասնագիտական կրթության մասին» ՀՀ օրենքների մակարդակում՝ բարձրագույն մասնագիտական որակավորման աստիճանները ներդաշնակելով տվյալ մասնագիտության համար պետության կողմից սահմանված կրեդիտներին:

Սահմանադրական դատարանն ի գիտություն ընդունեց ՀՀ կրթության եւ գիտության նախարարի պաշտոնակատար Ա. Աշոտյանի պարզաբանումն առ այն, որ մինչեւ 2014թ. վերջը վերոհիշյալ հարցերի վերաբերյալ հայեցակարգային մոտեցումները կհստակեցվեն եւ կնախաձեռնվեն համապատասխան իրավական կարգավորումներ:

6. Սահմանադրական դատարանը գտնում է, որ իրավական պետությունում, իրավունքի գերակայության սկզբունքի որդեգրման շրջանակներում, օրենքում ամրագրված իրավակարգավորումները պետք է անձի համար կանխատեսելի դարձնեն իր իրավաչափ սպասելիքները: Իրավակարգավորումների եւ իրավակիրառ պրակտիկայի հիմքում պետք է դրվի այն հիմնարար մոտեցումը, որ օրինական ակնկալիքների իրավունքի պաշտպանության սկզբունքը հանդիսանում է իրավական պետության ու իրավունքի գերակայության երաշխավորման անբաժանելի տարրերից մեկը: Փաստն այն է, որ վեճի առարկա իրավահարաբերությունների շրջանակում խախտվում է անձի օրինական ակնկալիքների իրավունքը: «Փաստաբանության մասին» ՀՀ օրենքի 45.6-րդ հոդվածի 1-ին մասում՝ ընդհուպ անհրաժեշտ կրեդիտների առկայության պարագայում, իրավակիրառ պրակտիկայի կողմից տրվող մեկնաբանությամբ, գործնականում արգելափակվում է ավելի բարձր աստիճանի մասնագիտական որակավորում ունեցող անձի (մագիստրոսի)՝ փաստաբանական դպրոցի ունկնդիր դառնալու իրավունքը: Նման իրավիճակը հիմնականում պայմանավորված է բարձրագույն եւ հետբուհական մասնագիտական կրթության ոլորտում առկա՝ վերոշարադրյալ իրավական թերի ու համակարգային առումով անկատար լու-

ՀՀ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԸ

ծումներով: Դրա հետեւանքով, մասնավորապէս, պետական միասնական չափորոշիչների տեսանկյունից չի որոշակիացվել կապը բարձրագույն մասնագիտական համարժեք որակավորման ու դրա իրավական փաստը վկայող պետական նմուշի հավաստագրի (դիպլոմի) միջեւ: Նման վիճակը, իր հերթին, հանգեցրել է նրան, որ, ինչպես նշվեց, վեճի առարկա իրավադրույթը մարդու իրավունքների պաշտպանության տեսանկյունից խնդրահարույց է, չի համապատասխանում իրավունքների սահմանափակման համաչափության սկզբունքին, ինչպես նաեւ չի ապահովում իրավունքի էության անձեռնմխելիության սահմանադրաիրավական երաշխիքի իրացումը:

Ելնելով գործի քննության արդյունքներից եւ ղեկավարվելով Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 100-րդ հոդվածի 1-ին կետով, 102-րդ հոդվածով, «Սահմանադրական դատարանի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 63, 64 եւ 69-րդ հոդվածներով, Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը **Ո Ր Ո Շ Ե Ց .**

1. «Փաստաբանության մասին» ՀՀ օրենքի 45.6-րդ հոդվածի 1-ին մասը՝ այն մասով ու մեկնաբանությամբ, որով արգելափակվում է ավելի բարձր աստիճանի մասնագիտական համարժեք որակավորում ունեցող անձի՝ փաստաբանական դպրոցի ունկնդիր դառնալու իրավունքը, ճանաչել Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 1-ին, 3-րդ, 43-րդ (2-րդ մաս) հոդվածների պահանջներին հակասող եւ անվավեր:

2. Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 102-րդ հոդվածի երկրորդ մասի համաձայն սույն որոշումը վերջնական է եւ ուժի մեջ է մտնում հրապարակման պահից:

ՆԱԽԱԳԱՀՈՂ

Գ. ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ

**18 ապրիլի 2014 թվականի
ՍԳՈ-1148**

**ՀԱՆՈՒՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՍԱՀՄԱՆԱԳՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ
ՈՐՈՇՈՒՄԸ**

**2011 ԹՎԱԿԱՆԻ ՀՈԿՏԵՄԲԵՐԻ 28-ԻՆ ՄՈՍԿՎԱՅՈՒՄ
ՍՏՈՐԱԳՐՎԱԾ՝ ԲԺՇԿԱԿԱՆ ՆՇԱՆԱԿՈՒԹՅԱՆ ԱՐՏԱԳՐԱՆՔԻ
ԿԵՂԾՄԱՆ ԵՎ ՀԱՆՐԱՅԻՆ ԱՌՈՂՋՈՒԹՅԱՆ ՀԱՄԱՐ ՎՏԱՆԳ
ՆԵՐԿԱՅԱՅՆՈՂ ՆՄԱՆԱՏԻՊ ՀԱՆՑԱԳՈՐԾՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ
ՄԱՍԻՆ ԵՎՐՈՊԱՅԻ ԽՈՐՀՐԳԻ ԿՈՆՎԵՆՅԱՅՈՒՄ ԱՄՐԱԳՐՎԱԾ
ՊԱՐՏԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՍԱՀՄԱՆԱԳՐՈՒԹՅԱՆԸ ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՅԸ
ՈՐՈՇԵԼՈՒ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ԳՈՐԾՈՎ**

Քաղ. Երևան

13 մայիսի 2014թ.

Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը՝ կազմով. Վ. Հովհաննիսյանի (նախագահող), Կ. Բալայանի, Ֆ. Թոխյանի, Մ. Թովուզյանի, Ա. Խաչատրյանի, Հ. Նազարյանի (զեկուցող), Ա. Պետրոսյանի,

մասնակցությամբ (գրավոր ընթացակարգի շրջանակներում)՝ Հանրապետության Նախագահի պաշտոնական ներկայացուցիչ՝ ՀՀ առողջապահության նախարարի տեղակալ Ս. Խաչատրյանի,

համաձայն Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 100-րդ հոդվածի 2-րդ կետի, 101-րդ հոդվածի 1-ին մասի 1-ին կետի, «Սահմանադրական դատարանի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 25, 38 եւ 72-րդ հոդվածների,

ընթաց նիստում գրավոր ընթացակարգով քննեց «2011 թվականի հոկտեմբերի 28-ին Մոսկվայում ստորագրված՝ Բժշկական նշանակության արտադրանքի կեղծման եւ հանրային առողջության համար վտա-

ՍԱՀՄԱՆԱԳՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆ ♦ ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ ♦ 4(74)2014
43

ՀՀ ՍԱՀՄԱՆԱԳՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԸ

նգ ներկայացնող նմանատիպ հանցագործությունների մասին Եվրոպայի խորհրդի կոնվենցիայում ամրագրված պարտավորությունների՝ Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությանը համապատասխանության հարցը որոշելու վերաբերյալ» գործը:

Գործի քննության առիթը Հանրապետության Նախագահի՝ 2014 թվականի մարտի 24-ին ՀՀ սահմանադրական դատարան մուտքագրված դիմումն է:

Ուսումնասիրելով գործով զեկուցողի գրավոր հաղորդումը, Հանրապետության Նախագահի ներկայացուցչի գրավոր բացատրությունը, հետազոտելով Կոնվենցիան եւ գործում առկա մյուս փաստաթղթերը, Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը **Պ Ա Ր Ձ Ե Ց .**

1. Բժշկական նշանակության արտադրանքի կեղծման եւ հանրային առողջության համար վտանգ ներկայացնող նմանատիպ հանցագործությունների մասին Եվրոպայի խորհրդի կոնվենցիան (այսուհետ՝ Կոնվենցիա) ստորագրման համար բացվել է 2011թ. հոկտեմբերի 28-ին: Կոնվենցիան Հայաստանի կողմից ստորագրվել է 2012թ. սեպտեմբերի 9-ին:

2. Կոնվենցիայի նպատակը հանրային առողջության դեմ ուղղված սպառնալիքների կանխարգելումն ու դրանց դեմ պայքարն է՝ Կոնվենցիայով նախատեսված արարքների քրեականացման, տուժողների պաշտպանության եւ այդ ոլորտում ազգային ու միջազգային համագործակցությունը խթանելու միջոցով: Ընդ որում՝ Կոնվենցիայի դրույթների կիրառումը, մասնավորապես՝ տուժողների իրավունքների պաշտպանությանը վերաբերող միջոցների օգտագործման հնարավորությունը, պետք է լինի ապահովված՝ բացառելով որեւէ խտրականություն (Կոնվենցիայի 2-րդ հոդված):

Ըստ Կոնվենցիայի 3-րդ հոդվածում ամրագրված դրույթների՝ միջազգային իրավական կարգավորման են ենթակա այն հարաբերությունները, որոնք վերաբերում են բժշկական նշանակության արտադրանքին՝ անկախ մտավոր սեփականության իրավունքով պաշտպանված լինելու եւ այն հանգամանքից, թե դրանք հանդիսանում են գենետիկ դեղամիջոցներ, թե՛ ոչ, ներառյալ՝ բժշկական սարքավորումների հետ օգտագործվող լրացուցիչ պարագաները, ինչպես նաեւ կենսաբանական ակ-

տիվությամբ օժտված նյութերը, օժանդակ նյութերը, բժշկական արտադրանքի արտադրության ընթացքում օգտագործման համար նախատեսված նյութերն ու տարրերը:

3. Կոնվենցիայի 4-րդ հոդվածում բացահայտված են մասնագիտական բնույթի մի շարք հասկացությունների բովանդակությունը եւ իրավակիրառական նշանակությունը:

4. Կոնվենցիայի համաձայն՝ Հայաստանի Հանրապետությունն ստանձնում է հետեւյալ հիմնական պարտավորությունները.

ա) քրեական պատասխանատվություն սահմանել Կոնվենցիայում նկարագրված մի շարք այնպիսի գործողությունների համար, ինչպիսիք են՝ կեղծ բժշկական արտադրանքի արտադրությունը, ակտիվ նյութերի, օժանդակ նյութերի, մասերի, նյութերի եւ լրացուցիչ պարագաների կանխամտածված կեղծումը, տարածումը, մատակարարումը եւ մատակարարման առաջարկը, բժշկական արտադրանքներին վերաբերող փաստաթղթերի կեղծումը, ակտիվ նյութերի, օժանդակ նյութերի եւ լրացուցիչ պարագաների որակի եւ անվտանգության պահանջների կեղծումը,

բ) ձեռնարկել անհրաժեշտ օրենսդրական եւ այլ միջոցներ՝ ապահովելու համար, որ Կոնվենցիային համապատասխան նախատեսված հանցագործությունները պատժելի լինեն արդյունավետ, համաչափ պատժամիջոցներով, ներառյալ քրեական եւ ոչ քրեական դրամական պատժամիջոցները, հաշվի առնելով դրանց ծանրությունը (ծանրացուցիչ հանգամանքները), իսկ պատժամիջոցները որոշելիս՝ հաշվի առնել նույն բնույթի հանցագործությունների մասով մյուս կողմի ընդունած վերջնական դատական ակտերը,

գ) ապահովել հետաքննության կամ քրեական հետապնդման մեկնարկը Կոնվենցիայով նախատեսված հանցագործությունների համար՝ չպայմանավորելով դրանք բողոքի առկայությամբ,

դ) անհրաժեշտ օրենսդրական եւ այլ միջոցներով սահմանել իրավագործություն Կոնվենցիայով սահմանված ցանկացած հանցագործության մասով, եթե այն կատարվել է ՀՀ տարածքում կամ ՀՀ ազգային դրոշի ներքո նավարկող նավի վրա կամ ՀՀ ազգային օրենքներին համապատասխան գրանցված օդանավում կամ ՀՀ քաղաքացիներից մեկի կամ ՀՀ տարածքում առավելապես բնակվող անձի կողմից: Ընդ որում, ինչպես սահմանված է Կոնվենցիայի 10-րդ հոդվածի 6-րդ կե-

տում, չխախտելով միջազգային իրավունքի համընդհանուր նորմերը՝ Կոնվենցիան որեւէ կերպ չի բացառում որեւէ կողմի՝ իր ներպետական իրավունքին համապատասխան որեւէ քրեական իրավագործություն:

5. Կոնվենցիայի մի շարք այլ հոդվածներով սահմանված են կողմերի ներպետական իրավունքին համապատասխան եւ Կոնվենցիայի նպատակներից բխող իրավասու մարմինների համագործակցության եւ տեղեկատվության փոխանակման սկզբունքներն ու ընդհանուր կարգը (17-րդ հոդված), բժշկական նշանակության արտադրանքի անվտանգ բաշխումն ապահովելու ընդհանուր միջոցները (18-րդ հոդված), տուժողների իրավունքներն ու շահերը պաշտպանելու առաջնահերթ միջոցները (19-րդ եւ 20-րդ հոդվածներ), Կոնվենցիայով նախատեսված՝ հանցավոր արարքներով հարուցված քրեական գործերով, ինչպես նաեւ այդպիսի արարքների կանխարգելման նպատակով միասնական ու փոխադարձության հիմքով միջազգային համագործակցության սկզբունքները (21-րդ եւ 22-րդ հոդվածներ), Կոնվենցիայի կատարումն ապահովելու նպատակով Եվրոպայի խորհրդի շրջանակներում կողմերի ներկայացուցչության ապահովման ընդհանուր կարգն ու գործունեության (պատասխանատվության) ընդհանուր ուղղությունները (23-րդ, 24-րդ, 25-րդ հոդվածներ):

6. Կոնվենցիայում ամրագրված պարտավորությունների սահմանադրականությունը գնահատելիս սահմանադրական դատարանն անհրաժեշտ է համարում արձանագրել, որ քննության առարկա միջազգային պայմանագրի եւ վերջինիս նախաբանում հիշատակված եւ Հայաստանի Հանրապետության կողմից դեռեւս չվավերացված կոնվենցիաների միջեւ իրավակարգավորման առումով բացակայում է ուղղակի կապը, հետեւաբար՝ նաեւ սույն գործով սահմանադրականության խնդիր չի հարուցվում, սակայն հանրային առողջության համար վտանգներ կայացնող հանցագործությունների դեմ միջազգային իրավական պայքարի տեսանկյունից դրանք համադասելի են ընդհանուր իրավակարգավորումների շրջանակում: Այդ կոնվենցիաներին միանալու իրավական գործընթացների նախաձեռնումը Հայաստանի Հանրապետության իրավասու պետական մարմինների լիազորությունն է՝ ՀՀ Սահմանադրությանը եւ օրենքներին համապատասխան:

7. Կոնվենցիան ուժի մեջ է մտնում հինգ ստորագրող պետության, այդ թվում Եվրոպայի խորհրդի առնվազն երեք անդամ պետության կողմից՝ Կոնվենցիայի 28-րդ հոդվածի 2-րդ կետով նախատեսված դրույթներին համապատասխան, իրենց համար Կոնվենցիայի պարտադիր լինելու վերաբերյալ իրենց համաձայնությունը տալու օրվանից հետո երեք ամիս ժամանակահատվածի ավարտին հաջորդող ամսվա առաջին օրը:

8. Սահմանադրական դատարանը գտնում է, որ Կոնվենցիայով Հայաստանի Հանրապետության ստանձնած պարտավորությունները բխում են ՀՀ Սահմանադրությամբ պետության առջև դրված սահմանադրաիրավական խնդիրներից:

Ելնելով գործի քննության արդյունքներից եւ ղեկավարվելով Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 100-րդ հոդվածի 2-րդ կետով, 102-րդ հոդվածի առաջին եւ չորրորդ մասերով, «Սահմանադրական դատարանի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 63, 64 եւ 72-րդ հոդվածներով, Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը **Ո Ր Ո Շ Ե Ց**.

1. 2011 թվականի հոկտեմբերի 28-ին Մոսկվայում ստորագրված՝ Բժշկական նշանակության արտադրանքի կեղծման եւ հանրային առողջության համար վտանգ ներկայացնող նմանատիպ հանցագործությունների մասին Եվրոպայի խորհրդի կոնվենցիայում ամրագրված պարտավորությունները համապատասխանում են Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությանը:

2. Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 102-րդ հոդվածի երկրորդ մասի համաձայն սույն որոշումը վերջնական է եւ ուժի մեջ է մտնում հրապարակման պահից:

ՆԱԽԱԳԱՀՈՂ

Վ. ՀՈՎՀԱՆՆԻՍՅԱՆ

13 մայիսի 2014 թվականի
ՍԳՈ-1149

**ՀԱՆՈՒՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՍԱՀՄԱՆԱԳՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ
ՈՐՈՇՈՒՄԸ**

**2012 ԹՎԱԿԱՆԻ ՄԱՅԻՍԻ 30-ԻՆ ԱՇԳԱԲԱՏՈՒՄ ՍՏՈՐԱԳՐՎԱԾ՝
«ԵՐԿՐԱԲԱՇԽՈՒԹՅԱՆ, ՔԱՐՏԵԶԱԳՐՈՒԹՅԱՆ, ԿԱԴԱՍՏՐԻ ԵՎ
ԵՐԿՐԻ ՀԵՌԱՀԱՐ ԽՈՐԱԶԱՓՄԱՆ ՈԼՈՐՏՈՒՄ ԱՊՀ ՄԱՍՆԱԿԻՑ
ՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՓՈԽԳՈՐԾԱԿՑՈՒԹՅԱՆ ՄԱՍԻՆ» 1992
ԹՎԱԿԱՆԻ ՀՈԿՏԵՄԲԵՐԻ 9-Ի ՀԱՄԱՁԱՅՆԱԳՐՈՒՄ
ՓՈՓՈԽՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ ԿԱՏԱՐԵԼՈՒ ՄԱՍԻՆ
ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹՅԱՆ ՄԵՋ ԱՄՐԱԳՐՎԱԾ
ՊԱՐՏԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՍԱՀՄԱՆԱԳՐՈՒԹՅԱՆԸ ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՑԸ
ՈՐՈՇԵԼՈՒ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ԳՈՐԾՈՎ**

Քաղ. Երևան

13 մայիսի 2014թ.

Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը՝ կազմով. Վ. Հովհաննիսյանի (նախագահող, զեկուցող), Կ. Բալայանի, Ֆ. Թոխյանի, Մ. Թովուզյանի, Ա. Խաչատրյանի, Հ. Նազարյանի, Ա. Պետրոսյանի,

մասնակցությամբ (գրավոր ընթացակարգի շրջանակներում)՝ Հանրապետության Նախագահի պաշտոնական ներկայացուցիչ՝ Հայաստանի Հանրապետության կառավարությանն առընթեր անշարժ գույքի կադաստրի պետական կոմիտեի նախագահի տեղակալ Ֆ. Բաշոյանի,

համաձայն Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 100-րդ հոդվածի 2-րդ կետի, 101-րդ հոդվածի 1-ին մասի 1-ին կետի, «Սահմանադրական դատարանի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 25, 38 եւ 72-րդ հոդվածների,

դռնբաց նիստում գրավոր ընթացակարգով քննեց «2012 թվականի մայիսի 30-ին Աշգաբատում ստորագրված՝ «Երկրաբաշխության, քարտեզագրության, կադաստրի եւ Երկրի հեռահար խորաչափման ոլորտում ԱՊՀ մասնակից պետությունների փոխգործակցության մասին» 1992 թվականի հոկտեմբերի 9-ի համաձայնագրում փոփոխություններ կատարելու մասին արձանագրության մեջ ամրագրված պարտավորությունների՝ Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությանը համապատասխանության հարցը որոշելու վերաբերյալ» գործը:

Գործի քննության առիթ է հանդիսացել Հանրապետության Նախագահի՝ 15 ապրիլի 2014թ. ՀՀ սահմանադրական դատարանում մուտքագրված դիմումը:

Ուսումնասիրելով դիմումը, գործով զեկուցողի գրավոր հաղորդումը, Հանրապետության Նախագահի պաշտոնական ներկայացուցչի գրավոր բացատրությունը, հետազոտելով Արձանագրությունը եւ գործում առկա մյուս փաստաթղթերը, Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը **Պ Ա Բ Զ Ե Ց**.

«Երկրաբաշխության, քարտեզագրության, կադաստրի եւ Երկրի հեռահար խորաչափման ոլորտում ԱՊՀ մասնակից պետությունների փոխգործակցության մասին» 1992 թվականի հոկտեմբերի 9-ի համաձայնագրում փոփոխություններ կատարելու մասին արձանագրությունն ստորագրվել է 2012թ. մայիսի 30-ին Աշխաբադում՝ 1992 թվականի հոկտեմբերի 9-ին ստորագրված՝ Երկրաբաշխության, քարտեզագրության, կադաստրի եւ Երկրի հեռահար խորաչափման ոլորտում ԱՊՀ մասնակից պետությունների փոխգործակցության մասին համաձայնագրով հաստատված Կանոնադրությունը նոր խմբագրությամբ շարադրելու նպատակով:

Արձանագրությանը կից ներկայացված է Հավելված, որով նոր խմբագրությամբ շարադրված է Երկրաբաշխության, քարտեզագրության, կադաստրի եւ Երկրի հեռահար խորաչափման միջպետական խորհրդի կանոնադրությունը:

Արձանագրությամբ եւ նոր խմբագրությամբ Կանոնադրությամբ որոշակի փոփոխությունների են ենթարկվում Երկրաբաշխության, քարտեզագրության, կադաստրի եւ Երկրի հեռահար խորաչափման միջպե-

**ՀԱՆՈՒՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՍԱՀՄԱՆԱԳՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ
ՈՐՈՇՈՒՄԸ**

**ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ԵՎՐՈՊԱԿԱՆ
ՆԵՐԴՐՈՒՄԱՅԻՆ ԲԱՆԿԻ ՄԻՋԵՎ 2013 ԹՎԱԿԱՆԻ ՆՈՅԵՄԲԵՐԻ
7-ԻՆ ԵՎ 2013 ԹՎԱԿԱՆԻ ՆՈՅԵՄԲԵՐԻ 18-ԻՆ ՍՏՈՐԱԳՐՎԱԾ՝
«ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ «ՀՅՈՒՄԻՍ-ՀԱՐԱՎ» ՃԱՆԱՊԱՐՀԱՅԻՆ ՄԻՋԱՆՑՔ»
ՖԻՆԱՆՍԱԿԱՆ ՊԱՅՄԱՆԱԳՐՈՒՄ ԱՄՐԱԳՐՎԱԾ
ՊԱՐՏԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՍԱՀՄԱՆԱԳՐՈՒԹՅԱՆԸ ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՅԸ
ՈՐՈՇԵԼՈՒ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ԳՈՐԾՈՎ**

Քաղ. Երևան

27 մայիսի 2014թ.

Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը՝ կազմով. Գ. Հարությունյանի (նախագահող), Կ. Բալայանի, Ֆ. Թոխյանի, Մ. Թոփուզյանի, Ա. Խաչատրյանի, Վ. Հովհաննիսյանի, Հ. Նազարյանի (զեկուցող), Ա. Պետրոսյանի,

մասնակցությամբ՝ Հանրապետության Նախագահի պաշտոնական ներկայացուցիչ՝ ՀՀ տրանսպորտի եւ կապի նախարարի տեղակալ Ա. Առաքելյանի,

համաձայն Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 100-րդ հոդվածի 2-րդ կետի, 101-րդ հոդվածի 1-ին մասի 1-ին կետի, «Սահմանադրական դատարանի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 25, 38 եւ 72-րդ հոդվածների,

ընթաց նիստում գրավոր ընթացակարգով քննեց «Հայաստանի Հանրապետության եւ Եվրոպական ներդրումային բանկի միջեւ 2013 թվականի նոյեմբերի 7-ին եւ 2013 թվականի նոյեմբերի 18-ին ստորա-

ՍԱՀՄԱՆԱԳՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆ ♦ ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ ♦ 4(74)2014
51

ՀՀ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԸ

գրված՝ «Հայաստանի «Հյուսիսհարավ» ճանապարհային միջանցք» ֆինանսական պայմանագրում ամրագրված պարտավորությունների՝ Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությանը համապատասխանության հարցը որոշելու վերաբերյալ» գործը:

Գործի քննության առիթը Հանրապետության Նախագահի՝ 2014 թվականի ապրիլի 29-ին ՀՀ սահմանադրական դատարան մուտքագրված դիմումն է:

Ուսումնասիրելով գործով զեկուցողի գրավոր հաղորդումը, Հանրապետության Նախագահի ներկայացուցչի գրավոր բացատրությունը եւ լսելով նրա պարզաբանումները, հետազոտելով պայմանագիրը եւ գործում առկա մյուս փաստաթղթերը, Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը **Պ Ա Ր Ձ Ե Ց .**

1. «Հայաստանի «Հյուսիսհարավ» ճանապարհային միջանցք» ֆինանսական պայմանագիրն ստորագրվել է Հայաստանի Հանրապետության եւ Եվրոպական ներդրումային բանկի (այսուհետ՝ Բանկ) միջև 2013թ. նոյեմբերի 7-ին եւ 2013թ. նոյեմբերի 18-ին՝ Լյուքսեմբուրգում:

Պայմանագրի նպատակն է Հայաստանի Հանրապետությանը տրամադրել 60.000.000 եվրո գումարի չափով վարկ՝ «Հայաստանի «Հյուսիսհարավ» ճանապարհային միջանցք» ծրագիրը (այսուհետ՝ Ծրագիր) ֆինանսավորելու նպատակով: Ծրագրով նախատեսվում է բարեկարգել Երեւան-Բավրա միջանցքի հյուսիսային մասի մոտ 145 կմ երկարությամբ ճանապարհահատվածը՝ ապահովելով բոլոր տեխնիկական ենթակառուցվածքների արդիականացումը: Այն Հայաստանի Հյուսիսհարավ ճանապարհային միջանցքի բարեկարգման եւ վերակառուցման ընդհանուր ծրագրի բաղադրիչն է:

Պայմանագրի անբաժան մաս են կազմում Դեկլարատիվ դրույթները, Հավելվածը եւ թվով չորս Առդիրներ:

2. Պայմանագրով Հայաստանի Հանրապետությունն ստանձնում է հետեւյալ հիմնական պարտավորությունները.

2.1. ոչ ուշ, քան վարկի հատկացման սահմանված ամսաթվից 15 օր առաջ Բանկին գրավոր տեղեկացնել Հատկացման հաշվի մասին (IBAN ծածկագրով կամ տեղական բանկային պրակտիկայում ընդունված համապատասխան ձեւաչափով).

2.2. առաջին տրանշի հատկացման համար սահմանված ամսա-

թվից առաջ 5-րդ աշխատանքային օրը կամ դրանից շուտ Բանկին ներկայացնել՝

- ՀՀ արդարադատության նախարարության կողմից տրամադրված՝ անգլերենով կազմված իրավական եզրակացություն (այն հիմնավորող կից փաստաթղթերով) Հայաստանի Հանրապետության կողմից ֆինանսական պայմանագրի պահանջները պատշաճ կերպով կատարելու եւ դրա վավերականության, կատարման ենթակա լինելու եւ պարտադիր բնույթ ունենալու մասին,
- հաստատում Պայմանագրի եւ դրա Ծրագրի իրականացմանն առնչվող բոլոր անհրաժեշտ թույլտվությունների ստացման մասին,
- հաստատում այն մասին, որ Հայաստանի Հանրապետությունը կօգտվի այնպիսի խորհրդատուների ծառայություններից, որոնց որակավորումը, մասնագիտական փորձը եւ տեխնիկական առաջադրանքները համապատասխանում են Բանկի պահանջներին,
- Պայմանագրի 1.08 հոդվածին համապատասխան գնահատման վճարի ամբողջական կատարման հաստատում,
- գրավոր հաստատում Եվրոպական միության շրջակա միջավայրի մասին հրահանգի դրույթների կատարման մասին,
- կառուցապատման եւ բնապահպանական թույլտվությունները 1-ին եւ 2-րդ տրանշների համար,
- Հող ձեռք բերելու եւ վերաբնակեցնելու ծրագրի հաստատված պատճենը 2-րդ եւ 3-րդ տրանշներից յուրաքանչյուրի համար,
- Անկախ վերստուգման պատճենը.

2.3. երկրորդ տրանշի հատկացման համար սահմանված ամսաթվից առաջ հինգերորդ աշխատանքային օրը կամ դրանից առաջ Բանկին ներկայացնել՝

- 3-րդ տրանշի համար բնապահպանական եւ կառուցապատման թույլտվությունները,
- հաստատում, որ 3-րդ տրանշով նախատեսված աշխատանքների վերաբերյալ տեղեկատվություն է տեղադրվել Եվրոպական միության պաշտոնական տեղեկագրում,
- հաստատում, որ անհրաժեշտ բոլոր ապահովագրական վկայագրերը ձեռք են բերվել Պայմանագրի 6.05. հոդվածին համապատասխան.

2.4. բոլոր տրանշների հատկացման համար Բանկին ներկայացնել՝

- Պայմանագրի Դ առդիրում նշված ձեւին համապատասխան հավաստագիր,

- Հատկացման ընդունումն ստորագրելու լիազորություն ունեցող անձի (անձանց)՝ այդպիսի լիազորություն ունենալու փաստի հաստատումը, ինչպես նաև այդ անձի (անձանց) ստորագրությունների նմուշները,
- բացառությամբ առաջին տրանշի հատկացման դեպքի, հաստատումներ Եվրոպական միության Ֆինանսավորման համաձայնագրի եւ Իրականացման համաձայնագրի պատշաճ ձեռով կատարման մասին, Եվրոպական միության Ֆինանսավորման համաձայնագրին համապատասխան մասհանումների իրավունք ունենալու մասին, Եվրոպական միության Ֆինանսական համաձայնագրի եւ ՀՆԳ փաստաթղթերի շարունակական գործողության, վավերականության եւ կատարման ենթակա լինելու մասին,
- հաստատում Եվրոպական Հանձնաժողովի երաշխիքի վավերականության, պարտադիր ուժի եւ կատարման ենթակա լինելու մասին,
- հաստատում Շրջանակային համաձայնագրի վավերականության, պարտադիր ուժի եւ կատարման ենթակա լինելու մասին,
- թույլտվության կամ որեւէ այլ փաստաթղթի, եզրակացության կամ հավաստիացման պատճենը՝ Բանկի կողմից այդ մասին ծանուցված լինելու դեպքում,
- Հաստատում, որ 1-ին տրանշի, 2-րդ տրանշի եւ 3-րդ տրանշի համար ֆինանսավորումը Հայաստանի Հանրապետությունը համաձայնեցրել է Ասիական զարգացման բանկի հետ՝ ըստ այդ բանկի Վարկային փաստաթղթերի,
- հաստատում Ծրագրի կապակցությամբ ձեռք բերվելիք հողատարածքների ձեռքբերման համար անհրաժեշտ ֆինանսական միջոցների առկայության մասին,
- գնումների ծրագիրը.

2.5. վճարել հետաձգված հատկացման գումարի հիման վրա հաշվարկված հետաձգման փոխհատուցում՝ իր հարցման հիման վրա ցանկացած ընդունված տրանշի հատկացումը Բանկի կողմից մասամբ կամ ամբողջությամբ հետաձգելու դեպքում, ինչպես նաև սահմանված ամսաթվի եւ Հատկացման սահմանված ամսաթվի դրությամբ Հայաստանի Հանրապետության կողմից պայմանագրի 1.04 հոդվածում սահմանված պայմաններից որեւէ մեկի չկատարման դեպքում.

2.6. կանխավճարի փոխհատուցման դեպքի կամ պարտավորությունները չկատարելու դեպքի առաջացման պատճառով Բանկի կողմից ընդունված տրանշի կասեցման դեպքում վճարել հետաձգման

դիմաց փոխհատուցում, որը հաշվարկվում է կասեցված հատկացման գումարի հիման վրա.

2.7. փոխհատուցում կատարել բանկին պայմանագրի 4.02.Բ հոդվածով սահմանված կարգով, եթե չեղյալ է հայտարարում ֆիքսված տոկոսադրույքով ընդունված տրանշը.

2.8. Բանկին վճարել կանխավճարի փոխհատուցում, եթե Բանկը չեղյալ է հայտարարում ֆիքսված տոկոսադրույքով ընդունված տրանշը, կանխավճարի փոխհատուցման դեպքի կամ պայմանագրի 1.05.Բ հոդվածում նշված իրավիճակի պատճառով.

2.9. Բանկին փոխհատուցել Պայմանագրի 10.03. հոդվածով սահմանված կարգով, եթե Բանկը չեղյալ է հայտարարում Ընդունված տրանշը՝ պարտավորությունները չկատարելու դեպքի առաջացման պատճառով.

2.10. վճարել Բանկին 50.000 եվրո գնահատման վճար՝ Ծրագրի հետ կապված՝ Բանկի կողմից իրականացված գնահատման դիմաց.

2.11. վճարել եվրոյով յուրաքանչյուր տրանշի տոկոսները, հետվճարումները եւ այլ զանձումները՝ Պայմանագրով սահմանված պայմաններին, ժամկետներին եւ կարգին համապատասխան.

2.12. կատարել տոկոսի վճարումը մասերով Ֆիքսված տոկոսադրույքով տրանշի չմարված հաշվեկշռի մասով՝ ֆիքսված տոկոսադրույքով, կիսամյակային կտրվածքով՝ հատկացման առաջարկում նշված համապատասխան վճարման ամսաթվերին՝ սկսած տրանշի հատկացման օրվան հաջորդող առաջին վճարման ամսաթվից.

2.13. կատարել տոկոսի վճարումը մասերով լողացող տոկոսադրույքով յուրաքանչյուր տրանշի չմարված հաշվեկշռի մասով՝ լողացող տոկոսադրույքով, կիսամյակային կտրվածքով՝ հատկացման առաջարկում նշված համապատասխան վճարման ամսաթվերին՝ սկսած տրանշի հատկացման օրվան հաջորդող առաջին վճարման ամսաթվից.

2.14. Բանկի պահանջագրի համաձայն վճարել տոկոսներ՝ իր կողմից վճարվելիք ցանկացած ժամկետանց գումարի դիմաց՝ վճարման ենթակա ամսաթվից մինչեւ վճարման ամսաթիվը՝ Պայմանագրով սահմանված տարեկան տոկոսադրույքների համաձայն.

2.15. մասերով հետ վճարել Բանկին յուրաքանչյուր տրանշը՝ հատկացման առաջարկում սահմանված վճարման ամսաթվերին եւ մարման աղյուսակի պայմաններին համապատասխան.

2.16. Բանկի կողմից սահմանված ամսաթվին վճարել Վարկի կանխավճար՝ կուտակված տոկոսի եւ սույն Պայմանագրով նախատեսված

կուտակված կամ չվճարված բոլոր մյուս գումարների հետ միասին, եթե Բանկը չեղյալ է համարել Վարկի չհատկացված մասը՝ օրենքի փոփոխության դեպք առաջանալու կամ այդպիսի դեպք առաջանալու հավանականության հիմքով.

2.17. օգտագործել վարկի ներքո իր կողմից փոխառված գումարների միջոցները Ծրագրի կատարման նպատակով եւ երաշխավորել, որ Պայմանագրի 5-րդ Դեկլարատիվ դրույթում թվարկված՝ իրեն հասանելի մյուս միջոցները պահանջված չափով ծախսվում են Ծրագրի ֆինանսավորման նպատակով.

2.18. իրականացնել Ծրագիրը համաձայն Տեխնիկական նկարագրի.

2.19. ձեռք բերել միջոցներ՝ Ծրագրի հավելյալ ծախսերը վճարելու համար, եթե Ծրագրի հետ կապված ընդհանուր ծախսը գերազանցում է 5-րդ դեկլարատիվ դրույթում նշված գումարի չափը.

2.20. իրականացնել տեխնիկական սպասարկում, վերանորոգում, անցկացնել զննումներ եւ թարմացնել Ծրագրի մաս կազմող սեփականությունը.

2.21. ապահովագրել Ծրագրի մաս կազմող բոլոր աշխատանքները եւ սեփականությունն առաջնակարգ ապահովագրական ընկերությունների միջոցով.

2.22. իրականացնել Ծրագիրը՝ բնապահպանական իրավունքին համապատասխան, ձեռք բերել եւ պահպանել պահանջվող բնապահպանական հաստատումները Ծրագրի համար.

2.23. իրականացնել եւ կյանքի կոչել Ծրագիրը՝ Եվրոպական միության օրենքի համապատասխան չափանիշների համաձայն.

2.24. Բանկի համար ընդունելի ձեռով եւ բովանդակությամբ մշակել ապահովման ծրագիր՝ վերջինիս մաս կազմող յուրաքանչյուր ճանապարհահատվածի համար.

2.25. ֆինանսավորել եւ համապատասխան միջոցներով ապահովել Հողի ձեռքբերման եւ վերաբնակեցման ծրագրերի իրականացումը.

2.26. նախատեսել Եվրոպական ներդրումային բանկի Վարկային հաշիվ՝ Բանկից վարկի հատկացումներ ստանալու նպատակով.

2.27. Բանկին տրամադրել առաջին երկու տարվա կտրվածքով գործողությունների մանրամասն ծրագիր՝ ոչ ուշ, քան մինչեւ 2014թ. դեկտեմբերի 31-ը.

2.28. ապահովել, որ իր վճարման պարտավորությունները պայմանագրի շրջանակներում դասակարգվեն բոլոր ներկա եւ ապագա՝ չապահովված եւ չստորակարգված այլ պարտավորությունների վճարման

իրավունքին հավասար առաջնահերթությամբ՝ իր ցանկացած պարտքային փաստաթղթի ներքո.

2.29. անմիջապես Բանկին տեղյակ պահել այլ վարկատուի հետ միջնաժամկետ կամ երկարաժամկետ ֆինանսավորման պայմանագիր կնքելու մասին, որը պարունակում է վարկանիշի կորստի վերաբերյալ դրույթ կամ պարտավորությունների մարման հավասար առաջնահերթության կամ պարտավորությունների խաչաձեւ չկատարման համաձայնություն.

2.30. Բանկին տրամադրել տեղեկատվություն Ա.2. առդիրում նշված բովանդակությամբ, ձեռով եւ ժամանակին.

2.31. Բանկին տրամադրել տեղեկատվություն Ծրագրի կամ Ծրագրի համար ֆինանսավորման, գնումների, իրականացման, շրջակա միջավայրի վրա հնարավոր ազդեցության վերաբերյալ կամ լրացուցիչ փաստաթուղթ, որը Բանկը կարող է հիմնավոր կերպով պահանջել ողջամիտ ժամանակահատվածում.

2.32. անհապաղ ներկայացնել Բանկին Ծրագրի ցանկացած էական փոփոխություն՝ հաստատելու համար.

2.33. Բանկին անհապաղ տեղեկացնել որեւէ երրորդ կողմի նախաձեռնած ցանկացած գործողության, բողոքի կամ առարկության վերաբերյալ, ցանկացած փաստի կամ դեպքի մասին, որոնք կարող են էապես վնասել Ծրագրի կատարման ու իրականացման պայմանները, Ծրագրին առնչվող հանցագործությունների մասով իրական մեղադրանքի, դժգոհության կամ տեղեկատվության վերաբերյալ, բնապահպանական կիրառելի իրավունքին որեւէ անհամապատասխանության մասին, բնապահպանական հաստատման ցանկացած կասեցման, չեղյալ հայտարարման կամ փոփոխման մասին.

2.34. տարեկան կտրվածքով տրամադրել Բանկին իր տարեկան բյուջեի աղյուսակային ամփոփագիրը՝ տարեկան բյուջեի հաստատումից հետո մեկ ամսվա ընթացքում.

2.35. Բանկի ողջամիտ պահանջի դեպքում քայլեր ձեռնարկել հետաքննելու եւ /կամ/ դադարեցնելու համար որեւէ ենթադրյալ կամ կասկածվող գործողություն, որն ունի Պայմանագրի 6.12. հոդվածում նկարագրված բնույթը.

2.36. Բանկին տեղեկացնել այն միջոցների մասին, որոնք ձեռնարկվել են որեւէ կորստի համար պատասխանատու անձանց գործողությունների հետեւանքով պատճառված վնասի հատուցում ստանալու ուղղությամբ.

2.37. օժանդակել ցանկացած հետաքննության, որը կարող է իրականացնել Բանկը նախորդ կետում նշված գործողությունների առնչությամբ.

2.38. վճարել բոլոր հարկերը, տուրքերը, վճարները եւ այլ ցանկացած բնույթի պարտադիր վճար, ներառյալ պետական տուրքը եւ գրանցման վճարը, որոնք ծագում են Պայմանագրի կամ այլ համապատասխան փաստաթղթի կատարումից կամ իրականացումից.

2.39. վճարել ամբողջ հիմնական գումարը, տոկոսը, փոխհատուցման գումարը եւ Պայմանագրի ներքո վճարման ենթակա մյուս գումարները՝ առանց որեւէ ազգային կամ տեղական հարկման նվազեցման.

2.40. կատարել բոլոր զանձումների եւ այլ ծախսերի վճարումը, այդ թվում՝ մասնագիտական, բանկային կամ տարադրամի փոխանակման հետ կապված զանձումները, որոնք առաջանում են Պայմանագրի կամ այլ համապատասխան փաստաթղթի փոփոխման, լրացման, նախապատրաստման, կատարման, իրականացման եւ դադարեցման կամ Պայմանագրից կամ այլ համապատասխան փաստաթղթից հրաժարման, ինչպես նաեւ Վարկի համար որեւէ երաշխիքի փոփոխման, ստեղծման, կառավարման եւ իրականացման ուղղությամբ.

2.41. վճարել Բանկին ցանկացած գումար կամ ծախս, որոնք առաջացել են կամ Բանկը կրել է որեւէ օրենքի կամ կանոնակարգի ներդրման կամ փոփոխության արդյունքում կամ ցանկացած օրենքի կամ կանոնակարգի փոփոխության արդյունքում.

2.42. հատուցել եւ Բանկին զերծ պահել որեւէ կորստից, որը հետեւանք է Հայաստանի Հանրապետության կողմից կատարված որեւէ վճարման կամ մասնակի մարման, որը տեղի է ունեցել Պայմանագրով հստակ սահմանված ձեւից տարբերվող ձեւով.

2.43. Բանկի կողմից գրավոր պահանջ ներկայացվելու դեպքում անմիջապես հետ վճարել Վարկն ամբողջությամբ կամ մասամբ՝ Պայմանագրի ներքո կուտակված տոկոսների կամ այլ չվճարված գումարների հետ միասին, համաձայն Պայմանագրի 10.01.Ա հոդվածով սահմանված դրույթների:

3. Անդրադառնալով ՀՀ ճանապարհային ցանցի բարելավմանն ու պահպանմանն ուղղված միջազգային ներդրումային ծրագրերի իրականացման եւ այդ բնագավառում ՀՀ ստանձնած պարտավորությունների կատարման պրակտիկային՝ սահմանադրական դատարանն արձանագրում է, որ ուսումնասիրվել է Հայաստանի Հանրապետության եւ Ասիական զարգացման բանկի միջեւ 2009 թվականի սեպտեմբերի 15-ին եւ

2011 թվականի մայիսի 30-ին կնքված ներդրումային ծրագրի Տրանշ 1-ի եւ Տրանշ 2-ի իրականացման վարկային համաձայնագրով ՀՀ ստանձնած պարտավորությունների կատարման ընթացքը, մասնավորապես՝ «Հյուսիս-հարավ ճանապարհային միջանցքի ներդրումային ծրագրի իրագործման շրջանակներում խորհրդատվական ծառայությունների մատուցման գործընթացի օրինականության ու արդյունավետության նկատմամբ իրականացված վերահսկողության արդյունքների վերաբերյալ» ՀՀ վերահսկիչ պալատի խորհրդի 2013 թվականի հունիսի 1-ի թիվ 11/1 որոշմամբ հաստատված ընթացիկ հաշվետվությունը: Սահմանադրական դատարանը գտնում է, որ քննության առարկա Պայմանագրի կատարման շրջանակներում հիշյալ փաստաթղթում ՀՀ վերահսկիչ պալատի կողմից բացահայտված թերությունների ու բացթողումների բացառումը, ինչպես նաեւ արված եզրակացությունների ու առաջարկությունների կենսագործումը վերոհիշյալ Պայմանագրով ստանձնած ՀՀ պարտավորությունների արդյունավետ կատարման, հետեւաբար՝ նաեւ ՀՀ Սահմանադրությամբ պետության առջեւ դրված սահմանադրաիրավական խնդիրների իրագործման երաշխիքներ են:

Ելնելով գործի քննության արդյունքներից եւ ղեկավարվելով Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 100-րդ հոդվածի 2-րդ կետով, 102-րդ հոդվածի առաջին եւ չորրորդ մասերով, «Սահմանադրական դատարանի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 63, 64 եւ 72-րդ հոդվածներով, Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը **Ո Ր Ո Շ Ե Ց .**

1. Հայաստանի Հանրապետության եւ Եվրոպական ներդրումային բանկի միջեւ 2013 թվականի նոյեմբերի 7-ին եւ 2013 թվականի նոյեմբերի 18-ին ստորագրված՝ «Հայաստանի «Հյուսիս-հարավ» ճանապարհային միջանցք» ֆինանսական պայմանագրում ամրագրված պարտավորությունները համապատասխանում են Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությանը:

2. Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 102-րդ հոդվածի երկրորդ մասի համաձայն սույն որոշումը վերջնական է եւ ուժի մեջ է մտնում հրապարակման պահից:

ՆԱԽԱԳԱՀՈՂ

Գ. ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ

**27 մայիսի 2014 թվականի
ՍԳՈ-1151**

**ՀԱՆՈՒՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՍԱՀՄԱՆԱԳՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ
ՈՐՈՇՈՒՄԸ**

**ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ԱՄԻԱԿԱՆ ՁԱՐԳԱՑՄԱՆ
ԲԱՆԿԻ ՄԻՋԵՎ 2014 ԹՎԱԿԱՆԻ ՄԱՐՏԻ 11-ԻՆ ՍՏՈՐԱԳՐՎԱԾ
ՎԱՐԿԱՅԻՆ ՀԱՄԱՁԱՅՆԱԳՐՈՒՄ (ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ
ԳՈՐԾՈՂՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ) (ՀՅՈՒՄԻՍ - ՀԱՐԱՎ ՃԱՆԱՊԱՐՀԱՅԻՆ
ՄԻՋԱՆՑՔԻ ՆԵՐԳՐՈՒՄԱՅԻՆ ԾՐԱԳԻՐ - ԾՐԱԳԻՐ 3)
ԱՄՐԱԳՐՎԱԾ ՊԱՐՏԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ
ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՍԱՀՄԱՆԱԳՐՈՒԹՅԱՆԸ
ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՑԸ ՈՐՈՇԵԼՈՒ
ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ԳՈՐԾՈՎ**

Քաղ. Երևան

27 մայիսի 2014թ.

Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը՝ կազմով. Գ. Հարությունյանի (նախագահող), Կ. Բալայանի, Ֆ. Թոխյանի, Մ. Թովուզյանի, Ա. Խաչատրյանի, Վ. Հովհաննիսյանի, Հ. Նազարյանի, Ա. Պետրոսյանի (զեկուցող),

մասնակցությամբ (գրավոր ընթացակարգի շրջանակներում)՝ Հանրապետության Նախագահի պաշտոնական ներկայացուցիչ՝ Հայաստանի Հանրապետության տրանսպորտի եւ կապի նախարարի տեղակալ Ա. Առաքելյանի,

համաձայն Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 100-րդ հոդվածի 2-րդ կետի, 101-րդ հոդվածի 1-ին մասի 1-ին կետի, «Սահմանադրական դատարանի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 25, 38 եւ 72-րդ հոդվածների,

ընդհանուր նիստում գրավոր ընթացակարգով քննեց «Հայաստանի

Հանրապետության եւ Ասիական զարգացման բանկի միջեւ 2014 թվականի մարտի 11-ին ստորագրված վարկային համաձայնագրում (Ընդհանուր գործողություններ) (Հյուսիս - հարավ ճանապարհային միջանցքի ներդրումային ծրագիր - Ծրագիր 3) ամրագրված պարտավորությունների՝ Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությանը համապատասխանության հարցը որոշելու վերաբերյալ» գործը:

Գործի քննության առիթ է հանդիսացել Հանրապետության Նախագահի՝ 2014 թվականի մայիսի 20-ին Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարան մուտքագրված դիմումը:

Ուսումնասիրելով սույն գործով զեկուցողի գրավոր հաղորդումը, Հանրապետության Նախագահի պաշտոնական ներկայացուցչի գրավոր բացատրությունը, հետազոտելով վարկային համաձայնագիրը եւ գործում առկա մյուս փաստաթղթերը, Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը **Պ Ա Ր Զ Ե Ց**.

1. Հայաստանի Հանրապետության եւ Ասիական զարգացման բանկի միջեւ վարկային համաձայնագիրը (Ընդհանուր գործողություններ) (Հյուսիս - հարավ ճանապարհային միջանցքի ներդրումային ծրագիր - Ծրագիր 3) ստորագրվել է 2014 թվականի մարտի 11-ին (այսուհետ՝ նաեւ Վարկային համաձայնագիր):

Վարկային համաձայնագիրն ստորագրվել է հիմք ընդունելով Հայաստանի Հանրապետության եւ Ասիական զարգացման բանկի միջեւ 2009 թվականի սեպտեմբերի 15-ին ստորագրված շրջանակային ֆինանսավորման համաձայնագիրը (Հայաստան ԲՖԳ Հյուսիս - հարավ ճանապարհային միջանցքի ներդրումային ծրագիր), որին Հայաստանի Հանրապետության կառավարության 2010 թվականի հունվարի 14-ի N 14-Ա որոշմամբ հավանություն է տրվել, եւ այն, ելնելով Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանի 2010 թվականի հունվարի 27-ի ՍԴՈ-860 որոշման մեջ արտահայտված իրավական դիրքորոշումներից, վավերացվել է Հայաստանի Հանրապետության Ազգային ժողովի 2010 թվականի փետրվարի 2-ի ԱԺՈ-186-Ն որոշմամբ:

2. Վարկային համաձայնագրով սահմանված կարգով Ասիական զարգացման բանկը (ԱԶԲ) Հայաստանի Հանրապետությանը (Վարկառու) տրամադրում է հարյուր միլիոն (100.000.000) ԱՄՆ դոլար գումարի

բ) ապահովել, որ վարկի միջոցներն ուղղվեն Ծրագրի ծախսերի ֆինանսավորմանը՝ Վարկային համաձայնագրի դրույթներին համապատասխան.

գ) վարել Ծրագրի համար առանձին հաշիվներ, Ծրագրի համար պատրաստել տարեկան ֆինանսական հաշվետվություններ՝ ԱԶԲ-ի համար ընդունելի հաշվապահական սկզբունքներին համապատասխան, ամեն տարի ապահովել այդ ֆինանսական հաշվետվությունների աուդիտը, որը կիրականացվի աուդիտի միջազգային չափանիշներին կամ ԱԶԲ-ի համար ընդունելի՝ դրանց ներպետական համարժեք ստուգմանը համապատասխան, անկախ աուդիտորների կողմից, որոնց որակավորումը, փորձառությունը եւ տեխնիկական առաջադրանքներն ընդունելի են ԱԶԲ-ի համար.

դ) չկնքել աշխատանքների կատարման որեւէ պայմանագիր, քանի դեռ Ծրագիրն իրականացնող գործակալությունը Հայաստանի Հանրապետության համապատասխան մարմիններից չի ստացել վերջնական շրջակա միջավայրի ազդեցության գնահատում եւ վերջնական վերաբնակեցման պլանի վերջնական հաստատում, եւ շրջակա միջավայրի կառավարման պլանի համապատասխան դրույթները չի ներառել աշխատանքների իրականացման պայմանագրում.

ե) ապահովել, որ գնված բոլոր ապրանքները եւ ծառայությունները (այդ թվում, առանց սահմանափակումների, համակարգչային սարքավորումները, ծրագրերը եւ համակարգերը՝ լինեն դրանք առանձին գնված, թե ներառված լինեն գնված այլ ապրանքների եւ ծառայությունների մեջ) չխախտեն կամ չվնասեն արդյունաբերական կամ մտավոր սեփականության՝ որեւէ երրորդ կողմի իրավունքները կամ պահանջները.

զ) ապահովել, որ Ծրագրի ճանապարհի վերակառուցումն իրականացվի նախագծում, շինարարական մասնագրերում կամ մրցութային այլ փաստաթղթերում սահմանված տեխնիկական մասնագրերի համաձայն, ինչպես նաեւ շինարարության վերահսկողությունը, որակի հսկողությունը եւ պայմանագրերի կառավարումն իրականացվի միջազգային չափանիշներին համապատասխան.

է) ապահովել Ծրագիրն իրականացնող գործակալության կողմից Ծրագրի ճանապարհի երկայնքով մեքենաները կշռելու կայանների տեղադրումը, որի միջոցով վերահսկվելու է գերծանրաբեռնվածությունը, ինչպես նաեւ կիրառել համապատասխան կանոններ ծանրաբեռնվածությունը սահմանափակելու նպատակով.

ը) ապահովել, որ համապատասխան պետական մարմինները խիստ վերահսկողություն իրականացնեն սահմանների վրա, ինչպես նաև մայրուղու (ճանապարհի) պարեկային ծառայություն իրականացնեն՝ կանխելով մարդկանց, վայրի բնության, կենդանիների վտանգված տեսակների եւ անօրինական նյութերի թրաֆիկինգը.

թ) ապահովել կամ պահանջել, որ Ծրագիրն իրականացնող գործակալությունն ապահովի, որ հողերի ձեռքբերման ու վերաբնակեցման գործողություններն իրականացվեն համաձայն՝ Հայաստանի Հանրապետության հողերի ձեռքբերման եւ ոչ կամավոր վերաբնակեցման օրենսդրության, ոչ կամավոր վերաբնակեցման երաշխիքների, վերաբնակեցման շրջանակի, վերաբնակեցման պլանով նախատեսված՝ երաշխիքների մոնիտորինգի հաշվետվությամբ նախատեսված՝ ուղղիչ կամ կանխարգելիչ գործողությունների, իսկ հողի ձեռքբերումն ու վերաբնակեցումն ավարտել նախքան շինարարական աշխատանքների մեկնարկը, եւ այս պահանջը, համապատասխանաբար, ամրագրել աշխատանքների պայմանագրում, ինչպես նաև տրամադրել համապատասխան ռեսուրսներ՝ ֆինանսավորելու համար վերաբնակեցման պլանին վերաբերող փոխհատուցումն ու ծախսերը.

ժ) ապահովել, որ Ծրագիրը որեւէ ազդեցություն չունենա տեղաբնակների վրա: Այն դեպքերում, երբ Ծրագիրը, այնուամենայնիվ, ունենում է նման ազդեցություն, ձեռնարկել բոլոր անհրաժեշտ միջոցները՝ ապահովելու համար, որ Ծրագրով պահպանվեն Հայաստանի Հանրապետության գործող օրենքներն եւ կանոնակարգերը, ինչպես նաև ԱԶԲ-ի երաշխիքների վերաբերյալ քաղաքականության մասով հայտարարությունը (2009թ.):

4. Վարկային համաձայնագրով Հայաստանի Հանրապետության ստանձնած պարտավորությունները համահունչ են Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 9-րդ հոդվածի դրույթներին եւ նպատակաուղղված են ստեղծելու արդյունավետ, անվտանգ եւ կենսակալություն Հյուսիս-հարավ ճանապարհային միջանցք, որը կապահովի Հայաստանի Հանրապետության կապը երկրի ներսում եւ միջազգային կապը՝ այլ երկրների հետ:

Միաժամանակ հարկ է նշել, որ սահմանադրական դատարանն ինչպես իր որոշումներում, այնպես էլ իր որոշումների կատարման վիճակի վերաբերյալ տարեկան հաղորդումներում բազմիցս անդրադարձել է վարկային (փոխառության) միջոցներով ֆինանսավորվող ծրագրային

միջոցների նպատակային օգտագործման, դրանց նկատմամբ արդյունավետ վերահսկողության անհրաժեշտության հիմնախնդիրներին: Սույն գործով քննության առարկա Վարկային համաձայնագիրը եւս պահանջում է լուրջ վերահսկողություն վարկային միջոցների օգտագործման եւ Ծրագրի կառավարման առումով՝ Հայաստանի Հանրապետության ստանձնած միջազգային պարտավորությունների պատշաճ կատարումն ապահովելու համար:

Ելնելով գործի քննության արդյունքներից եւ ղեկավարվելով Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 100-րդ հոդվածի 2-րդ կետով, 102-րդ հոդվածի 1-ին եւ 4-րդ մասերով, «Սահմանադրական դատարանի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 63, 64 եւ 72-րդ հոդվածներով, Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը **Ո Ր Ո Շ Ե Ց**.

1. Հայաստանի Հանրապետության եւ Ասիական զարգացման բանկի միջեւ 2014 թվականի մարտի 11-ին ստորագրված վարկային համաձայնագրում (Ընդհանուր գործողություններ) (Հյուսիս - հարավ ճանապարհային միջանցքի ներդրումային ծրագիր - Ծրագիր 3) ամրագրված պարտավորությունները համապատասխանում են Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությանը:

2. Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 102-րդ հոդվածի 2-րդ մասի համաձայն սույն որոշումը վերջնական է եւ ուժի մեջ է մտնում հրապարակման պահից:

ՆԱԽԱԳԱՀՈՂ

Գ. ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ

27 մայիսի 2014 թվականի
ՍԳՈ- 1152

**ՀԱՆՈՒՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ
ՈՐՈՇՈՒՄԸ**

**ՀՀ ՎԱՐՉԱԿԱՆ ՎԵՐԱՔՆՆԻՉ ԴԱՏԱՐԱՆԻ ԴԻՄՈՒՄԻ
ՀԻՄԱՆ ՎՐԱ՝ ՀՀ ՍԱՔՍԱՅԻՆ ՕՐԵՆՍԳՐՔԻ 224-ՐԳ ՀՈԴՎԱԾԻ՝
«ԱՆԿԱԽ ՍԵՓԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՊԱՏԿԱՆԵԼՈՒԹՅՈՒՆԻՑ»
ԴՐՈՒՅԹԻ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹՅԱՆԸ ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՅԸ
ՈՐՈՇԵԼՈՒ ՎԵՐԱՔԵՐՅԱԼ ԳՈՐԾՈՎ**

Քաղ. Երևան

3 հունիսի 2014թ.

Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը՝ կազմով. Գ. Հարությունյանի (նախագահող), Կ. Բալայանի, Ֆ. Թոխյանի, Մ. Թովուզյանի (զեկուցող), Ա. Խաչատրյանի, Վ. Հովհաննիսյանի, Հ. Նազարյանի, Ա. Պետրոսյանի,

մասնակցությամբ (գրավոր ընթացակարգի շրջանակներում)՝ գործով որպես պատասխանող կողմ ներգրավված՝ ՀՀ Ազգային ժողովի պաշտոնական ներկայացուցիչ՝ ՀՀ Ազգային ժողովի աշխատակազմի փորձաքննության վարչության խորհրդատու Ս. Թեւանյանի,

համաձայն Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 100-րդ հոդվածի 1-ին կետի, 101-րդ հոդվածի 1-ին մասի 7-րդ կետի, «Սահմանադրական դատարանի մասին» ՀՀ օրենքի 25, 68 եւ 71-րդ հոդվածների,

դռնբաց նիստում գրավոր ընթացակարգով քննեց «ՀՀ վարչական վերաքննիչ դատարանի դիմումի հիման վրա՝ ՀՀ մաքսային օրենսգրքի 224-րդ հոդվածի՝ «անկախ սեփականության պատկանելությունից» դրույթի՝ Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությանը համապատասխանության հարցը որոշելու վերաբերյալ» գործը:

ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆ • ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ • 4(74)2014
66

Գործի քննության առիթը ՀՀ վարչական վերաքննիչ դատարանի՝ 27.12.2013 թ. ՀՀ սահմանադրական դատարան մուտքագրված դիմումն է:

Ուսումնասիրելով գործով զեկուցողի գրավոր հաղորդումը, դիմող եւ պատասխանող կողմերի գրավոր բացատրությունները, հետազոտելով ՀՀ մաքսային օրենսգիրքը եւ գործում առկա մյուս փաստաթղթերը, Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը **Պ Ա Ր Զ Ե Ց**.

1. ՀՀ մաքսային օրենսգիրքն Ազգային ժողովի կողմից ընդունվել է 06.07.2000 թվականին, ՀՀ Նախագահի կողմից ստորագրվել՝ 09.08.2000 թվականին, ուժի մեջ է մտել 01.01.2001 թվականից: ՀՀ մաքսային օրենսգրքի 224-րդ հոդվածը փոփոխվել է «ՀՀ մաքսային օրենսգրքում լրացումներ եւ փոփոխություններ կատարելու մասին» ՀՕ-25-Ն օրենքով, որն ԱԺ կողմից ընդունվել է 22.12.2010 թվականին, ՀՀ Նախագահի կողմից ստորագրվել՝ 15.01.2011 թվականին, ուժի մեջ է մտել 05.02.2011 թվականին, եւ «ՀՀ մաքսային օրենսգրքում փոփոխություն կատարելու մասին» ՀՕ-125-Ն օրենքով, որն ԱԺ կողմից ընդունվել է 11.12.2013 թվականին, ՀՀ Նախագահի կողմից ստորագրվել՝ 27.12.2013 թվականին եւ ուժի մեջ է մտել 07.01.2014 թվականին:

Դիմողի կողմից ՀՀ սահմանադրական դատարանում վիճարկվում է ՀՀ մաքսային օրենսգրքի (այսուհետ՝ Մաքսային օրենսգիրք) 224-րդ հոդվածը՝ ԱԺ կողմից 22.12.2010 թվականին ընդունված՝ «ՀՀ մաքսային օրենսգրքում լրացումներ եւ փոփոխություններ կատարելու մասին» ՀՕ-25-Ն օրենքով նախատեսված խմբագրությամբ:

Մաքսային օրենսգրքի վիճարկվող խմբագրությամբ 224-րդ հոդվածը սահմանում է. «Անձը, որից սույն օրենսգրքի 212-րդ հոդվածով սահմանված կարգով կամ տուգանքի, մաքսային վճարների գանձումն ապահովելու նպատակով վերցվել են ապրանքներ՝ անկախ սեփականության պատկանելությունից, կարող է դրանք ստանալ տուգանքի վճարումից, մաքսային վճարների եւ պարտավորությունների կատարումից հետո՝ տասնհինգօրյա ժամկետում»:

2. Քննության առարկա գործի դատավարական նախապատմությունը հանգում է հետեւյալին. «Դինո Գոլդ Մայնինգ Քամփին» ՓԲԸ-ին մատակարարված արտադրանքը մաքսային պահեստում 2010 թվականի հունիսի 1-ին զննության է ենթարկվել, ինչի արդյունքում հայտնաբերվել է, որ արտադրանքը սխալ է հայտարարագրվել «Դինո Գոլդ

ՀՀ ՍԱՀՄԱՆԱԳՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԸ

Մայնինգ Քամփնի» ՓԲԸ-ի լիազոր ներկայացուցիչ՝ «ԱՍԲՍ» ՍՊԸ-ի տնօրեն Կամո Պետրոսյանի կողմից: Փաստի առթիվ Կամո Պետրոսյանի նկատմամբ ՀՀ մաքսային օրենսգրքի 203-րդ հոդվածի հատկանիշների ուժով կազմվել է մաքսային կանոնների խախտման վերաբերյալ արձանագրություն, իսկ ներմուծված արտադրանքը վերցվել է ի պահ է հանձնվել «Տրանս Ալյանս» ՍՊԸ-ի մաքսային պահեստ: ՀՀ ԿԱ ՊԵԿ հետաքննության վարչության պետի 12.08.2010թ. որոշմամբ Կամո Պետրոսյանը ճանաչվել է զանցառու ՀՀ մաքսային օրենսգրքի 203-րդ հոդվածով սահմանված մաքսային կանոնների խախտման մեջ էլ տուգանվել:

«Դինո Գոլդ Մայնինգ Քամփնի» ՓԲԸ-ն 09.02.2012 թվականին դիմել է ՀՀ ԿԱ ՊԵԿ՝ վերցված արտադրանքի բացթողումը թույլատրելու խնդրանքով: Ի պատասխան հայցվորի դիմումի՝ գրությամբ վերջինիս հայտնվել է, որ «...տուգանքի գանձումն ապահովելու նպատակով վերցված ապրանքները՝ անկախ սեփականության պատկանելությունից, ՀՀ մաքսային օրենսգրքի 224-րդ հոդվածի համաձայն, կարող են վերադարձվել տուգանքի վճարումից հետո՝ տասնհինգօրյա ժամկետում»:

«Դինո Գոլդ Մայնինգ Քամփնի» ՓԲԸ-ն դիմել է ՀՀ ԿԱ ՊԵԿ՝ վերոնշյալ վարչական ակտն անվավեր ճանաչելու եւ բեռի բացթողումն ապահովելու պահանջով: ՀՀ ԿԱ ՊԵԿ մաքսային մարմնի գանգատարկման հանձնաժողովի որոշմամբ բողոքը թողնվել է առանց քննության, իսկ բողոքարկված վարչական ակտը՝ անփոփոխ:

Վարչական դատարանը տվյալ գործով ներկայացված հայցը մերժել է՝ հայցի մերժման հիմքում դնելով Մաքսային օրենսգրքի 224-րդ հոդվածը:

Ներկայումս «ՀՀ վարչական վերաքննիչ դատարանի վարույթում է գտնվում թիվ ՎԴ/6421/05/12 վարչական գործն ըստ հայցի «Դանդի Փրիշս Մեթալս Կապան» (հայցը հարուցելիս «Դինո Գոլդ Մայնինգ Քամփնի») ՓԲ ընկերության ընդդեմ Հայաստանի Հանրապետության կառավարությանն առընթեր պետական եկամուտների կոմիտեի՝ Հայաստանի Հանրապետության կառավարությանն առընթեր պետական եկամուտների կոմիտեի 17.02.2012թ. թիվ 13-2/1350-12 վարչական ակտը՝ «Միաժամանակ հայտնում եմ, որ տուգանքի գանձումն ապահովելու նպատակով վերցված ապրանքներն անկախ սեփականության պատկանելությունից, ՀՀ մաքսային օրենսգրքի 224-րդ հոդվածի համաձայն կարող են վերադարձվել տուգանքի վճարումից հետո՝ տասնհինգօրյա ժամկետում մասով, անվավեր ճանաչելու եւ այդ մասը «Դինո Գոլդ Մայնինգ Քամփնի» ՓԲԸ-ին թույլատրել Մեծ Բրիտանիայից ՀՀ

ներմուծված 8584կգ ընդհանուր քաշով FLEXADUX PLASTICS մեծքրիտանական ընկերության արտադրության օդափոխության խողովակների բացթողումը մասով փոփոխելու պահանջների մասին»:

Վերաքննիչ վարչական դատարանը 23.12.2013 թվականին որոշել է կասեցնել տվյալ գործով վարույթը եւ դիմել ՀՀ սահմանադրական դատարան ՀՀ մաքսային օրենսգրքի 224-րդ հոդվածի՝ «անկախ սեփականության պատկանելությունից» դրույթի՝ ՀՀ Սահմանադրությանը համապատասխանության հարցը որոշելու համար:

3. Դիմողը գտնում է, որ քննության առարկա հոդվածի վիճարկվող՝ «անկախ սեփականության պատկանելությունից» դրույթը հակասում է ՀՀ Սահմանադրության 8 եւ 31-րդ հոդվածներին, քանի որ պարտավորություն չունեցող սեփականատիրոջը, սեփականությունից օգտվելու խոչընդոտներ ստեղծելով, սահմանադրաիրավական առումով զրկում է սեփականությունից՝ առանց օրենքով սահմանված՝ Հայաստանի Հանրապետության մաքսային քաղաքականության հետապնդվող նպատակներին հասնելու հնարավորության: Դիմողը գտնում է նաեւ, որ վիճարկվող դրույթն առաջացնում է իրավական անորոշություն: Համաձայն դիմողի դիրքորոշման՝ ըստ մեղքի պատասխանատվության եւ անձնական պատասխանատվության սկզբունքների, ինչպես նաեւ վարչական տույժի նպատակի համատեքստում տուգանքը պետք է վճարվի բացառապես իրավախախտում կատարած անձի սեփականությունը համարվող գույքի հաշվին, մինչդեռ վիճարկվող դրույթի ուժով, որպես տուգանքի վճարման, մաքսային վճարների եւ պարտավորությունների կատարման ապահովում, սահմանափակվում է այն գույքի բացթողումը, որը Մաքսային օրենսգրքի 212-րդ հոդվածով սահմանված կարգով վերցվել է անգամ պարտավորություն չունեցող սուբյեկտներից:

Դիմողը նաեւ նշում է, որ տվյալ դեպքում սեփականության իրավունքին միջամտությունն օրենքով ՀՀ մաքսային քաղաքականության հետապնդվող նպատակներին հասնելու պիտանի եւ անհրաժեշտ միջոց չի կարող դիտարկվել, քանի որ սեփականության իրավունքին միջամտությամբ սեփականատիրոջից այդ նպատակներին հասնելու համար որեւէ վարքագիծ չի պահանջվում, իրավունքի սահմանափակման վերացման նախապայման է սահմանվել ինքնուրույն սուբյեկտ հանդիսացող երրորդ անձի կողմից տուգանքի վճարումը:

4. Պատասխանող կողմը, առարկելով դիմողի փաստարկներին, գտնում է, որ քննարկվող կանոնակարգումը «իր ձեւի մեջ սանկցիայի կատարումն ապահովող միջոց է, որի ուժով բացի զանցառու անձին *անչնական պատասխանատվության* ենթարկելուց, վերջինիս ապօրինի գործողությունների բացասական հետեւանքների ազդեցությանն է ենթարկվում այն ընկերությունը, որի կողմից լիազորված է տվյալ սուբյեկտը»: Ըստ պատասխանող կողմի՝ «...այն իրավիճակում, երբ ընկերության կողմից լիազորված անձի ապօրինի գործողությունների հետեւանքով իրավասու մարմինների կողմից նշանակվել է տուգանք, որը պետք է վճարի անձամբ իրավախախտում թույլ տված անձը, իսկ ընկերությունը, կատարելով համապատասխան ձեւակերպումները, հնարավորություն կունենա անարգել իրականացնելու իր սեփականության իրավունքը, ապա վերջինս ոչ միայն չի նպաստի իր ներկայացուցչի կողմից տուգանքի վճարմանը, այդ պահին միջոցներ չի ձեռնարկի ապահովելու սանկցիայի կատարումը, այլև հետագայում միջոցներ չի ձեռնարկի նման իրավիճակներից խուսափելու համար: Այնինչ գործող իրավակարգավորումների պարագայում ներմուծող ընկերությունը, որպես սեփականատեր, շահագրգռված է ապահովելու տուգանքի վճարումը՝ իրեն սեփականության իրավունքով պատկանող ապրանքը լիովին տնօրինելու իրավունքի վերականգնման համար»:

Անդրադառնալով սեփականության իրավունքից զրկման վերաբերյալ դիմողի ներկայացրած փաստարկներին՝ պատասխանող կողմը նշում է, որ «...սեփականատիրոջ իրավագործությունների իրականացման հնարավորությունների սահմանափակումը, այնուամենայնիվ պետք է տարբերակել իրավաբանորեն սեփականության իրավունքից զրկելուց, հաշվի առնելով դրանցից բխող իրավական հետեւանքների տարբերությունները...»:

5. Սույն գործով վիճարկվող դրույթի սահմանադրականության հարցը պարզելու համար սահմանադրական դատարանն անհրաժեշտ է համարում վիճարկվող կանոնակարգումը դիտարկել դրա հետ համակարգային առումով փոխկապակցված՝ Մաքսային օրենսգրքի վերաբերելի դրույթների հետ համադրության լույսի ներքո՝ բացահայտելու համար.

- որքանով է ապահովված վիճարկվող կանոնակարգման իրացման օրենսդրական կառուցակարգերի ամբողջականությունը,
- ինչու՞մ է կայանում «սեփականության իրավունքից զրկում» եզրույթի սահմանադրաիրավական բովանդակությունը,

- որքանով է վիճարկվող դրույթով նախատեսված իրավակարգավորումը ներառվում ՀՀ Սահմանադրության 31-րդ հոդվածով նախատեսված՝ «սեփականության իրավունքից զրկելու» ինստիտուտի բովանդակային շրջանակներում,
- արդյո՞ք վիճարկվող դրույթն առաջացնում է սեփականության իրավունքի սահմանափակում, արդյո՞ք այն հետապնդում է իրավաչափ նպատակ, համաչափ է եւ անհրաժեշտ ժողովրդավարական հասարակությունում իրավաչափ նպատակին հասնելու համար,
- արդյո՞ք ՀՀ օրենսդրությամբ սահմանված են անհրաժեշտ եւ բավարար երաշխիքներ սույն կանոնակարգման կիրառության շրջանակներում մարդու իրավունքների արդյունավետ պաշտպանության երաշխավորման համար:

6. Վիճարկվող կանոնակարգման՝ դրա հետ համակարգային առումով փոխկապակցված՝ Մաքսային օրենսգրքի համապատասխան դրույթների հետ համադրված վերլուծության արդյունքում ՀՀ սահմանադրական դատարանն արձանագրում է, որ մաքսային վարույթի ընթացքում ապրանքներ վերցնելու ինստիտուտն ամրագրված է Մաքսային օրենսգրքի 38-րդ գլխում, որի 212-րդ հոդվածի 1-ին մասը սահմանում է, որ մաքսային կանոնների խախտման անմիջական օբյեկտ համարվող ապրանքները, մաքսային սահմանով դրանց տեղափոխման համար օգտագործվող տրանսպորտային միջոցները, ՀՀ մաքսային սահմանով ապրանքների տեղափոխման նպատակով պատրաստված գաղտնարանները, ինչպես նաեւ մաքսային կանոնների խախտման վերաբերյալ գործի վարույթի քննության համար անհրաժեշտ փաստաթղթերը ենթակա են վերցման:

Նշված կանոնակարգումից բխում է, որ օրենսդիրը լիազորել է մաքսային մարմնին վերցնել բացառապես հետեւյալ առարկաները՝

- մաքսային կանոնների խախտման անմիջական օբյեկտ համարվող ապրանքները,
- մաքսային սահմանով դրանց տեղափոխման համար օգտագործվող տրանսպորտային միջոցները,
- ՀՀ մաքսային սահմանով ապրանքների տեղափոխման նպատակով պատրաստված գաղտնարանները,
- մաքսային կանոնների խախտման վերաբերյալ գործի վարույթի քննության համար անհրաժեշտ փաստաթղթերը:

Նույն հոդվածով օրենսդիրը սահմանել է այդ առարկաները վերցնելու ընթացակարգը, որը տվյալ գործընթացում ապահովում է ֆիզիկական կամ իրավաբանական անձի՝ պետական մարմնի առջև իրավական պաշտպանության արդյունավետ միջոցների իրավունքը: Մաքսային օրենսգրքի ուսումնասիրության արդյունքում սահմանադրական դատարանն անհրաժեշտ է համարում փաստել, որ վերը նշված իրավակարգավորումը միակն է Մաքսային օրենսգրքում, որը սահմանում է այն առարկաների ցանկը, որոնք կարող են վերցվել մաքսային մարմնի կողմից, եւ դրանք վերցնելու կարգը: Որեւէ այլ նորմով սահմանված չէ, որ նույն կամ այլ ընթացակարգով կարող են վերցվել նաեւ այլ առարկաներ:

Միաժամանակ սահմանադրական դատարանն արձանագրում է, որ ապրանքներ վերցնելու ինստիտուտը կոչված է ապահովելու մաքսային կանոնների խախտման վերաբերյալ գործերի վարույթի արդյունավետությունը, որը հնարավորություն է ընձեռում մաքսային մարմնին հայտնաբերելու եւ կանխելու մաքսային իրավախախտումները: Իսկ վերջինն այն հանրային շահն է, որն արդարացնում է ապրանքներ տեղափոխող անձանց իրավունքների սահմանափակման անհրաժեշտությունը: Սահմանադրական դատարանը, հաշվի առնելով այն հանգամանքը, որ վիճարկվող կանոնակարգումն ամրագրված է «Վերցված ապրանքները վերադարձնելու ժամկետը» վերտառությամբ հոդվածում, արձանագրում է, որ այս հոդվածի ենթադրյալ նպատակը պետք է ուղղված լիներ ապահովելու Մաքսային օրենսգրքով նախատեսված ապրանքների վերցման ինստիտուտի իրացման տրամաբանական զարգացումը՝ ապրանքները վերադարձնելու ժամկետներ սահմանելու միջոցով: Նման հետևությունը բխում է թե՛ վերաբերելի նորմերի համադրված վերլուծությունից, թե՛ «Իրավական ակտերի մասին» ՀՀ օրենքի 41-րդ հոդվածի 1-ին մասով սահմանված կանոնակարգման պահանջից, համաձայն որի՝ «...հոդվածների վերնագրերը պետք է համապատասխանեն հոդվածների բովանդակությանը...»: Այստեղից հետևում է, որ քննարկվող հոդվածի շրջանակներում տեղ են գտել ոչ միայն Մաքսային օրենսգրքի 212-րդ հոդվածով նախատեսված կանոնակարգման կիրառման արդյունքում ապրանքներ վերցնելու պարագայում դրանց վերադարձման ժամկետները, այլ նաեւ մեկ այլ ինստիտուտ՝ **տուգանքների, մաքսային վճարների կատարման ապահովման համար ապրանքների վերցման ինստիտուտը**, մինչդեռ որեւէ այլ նորմ Մաքսային օրենսգրքում չի կանոնակարգում ո՛չ մաքսային մարմնի համապատասխան

լիազորությունը, ո՛չ էլ այդ լիազորության իրացման ընթացակարգը: Արդյունքում՝ որոշակի կոնկրետ իրավահարաբերության կանոնակարգմանը նվիրված ընթացակարգային նորմ պարունակող հոդվածում տեղ է գտել մեկ այլ իրավահարաբերության կարգավորման ընթացակարգային նորմ՝ համապատասխան իրավահարաբերության նյութաիրավական կանոնակարգման բացակայության պայմաններում, ինչի հետևանքով, մի կողմից, առաջ է եկել անձի սեփականության իրավունքին միջամտության իրավիճակ՝ առանց մաքսային մարմնի համապատասխան լիազորության, մյուս կողմից՝ այն իրացվում է անհրաժեշտ կառուցակարգերի բացակայության պայմաններում: Սահմանադրական դատարանն արձանագրում է, որ նման պայմաններում անձն իր սեփականության իրավունքին միջամտության գործընթացում զրկվում է իր իրավունքն արդյունավետ պաշտպանելու հնարավորությունից:

7. ՀՀ Սահմանադրության 8-րդ հոդվածի համաձայն՝ «Հայաստանի Հանրապետությունում ճանաչվում եւ պաշտպանվում է սեփականության իրավունքը»: ՀՀ Սահմանադրության 31-րդ հոդվածի համաձայն՝ «Յուրաքանչյուր ոք իրավունք ունի իր հայեցողությամբ տիրապետելու, օգտագործելու, տնօրինելու եւ կտակելու իր սեփականությունը: Սեփականության իրավունքի իրականացումը չպետք է վնաս պատճառի շրջակա միջավայրին, խախտի այլ անձանց, հանրության եւ պետության իրավունքներն ու օրինական շահերը:

Ոչ ոքի չի կարելի զրկել սեփականությունից, բացառությամբ դատական կարգով՝ օրենքով նախատեսված դեպքերի:

Սեփականության օտարումը հասարակության եւ պետության կարիքների համար կարող է կատարվել միայն բացառիկ՝ գերակա հանրային շահերի դեպքերում, օրենքով սահմանված կարգով, նախնական համարժեք փոխհատուցմամբ...»:

ՀՀ սահմանադրական դատարանն իր ՍԴ-Ո-903 որոշման մեջ սահմանել է, որ. «ՀՀ Սահմանադրության 31-րդ հոդվածը նախատեսում է սեփականության իրավունքի իրականացման սահմանափակման միմյանցից տարանջատվող չորս հանգամանք.

ա) սեփականության իրավունքի իրականացման սահմանափակում՝ շրջակա միջավայրին վնաս պատճառելու, այլ անձանց, հանրության եւ պետության իրավունքներն ու օրինական շահերը խախտելու արգելքով (31-րդ հոդվ. 1-ին մասի երկրորդ նախադասություն),

բ) սեփականագրկում (31-րդ հոդվ. 2-րդ մաս),

գ) սեփականության հարկադիր օտարում հասարակության եւ պետության կարիքների համար (31-րդ հոդվ. 3-րդ մաս),

դ) հողի սեփականության իրավունքի սահմանափակում՝ օտարերկրյա քաղաքացիների եւ քաղաքացիություն չունեցող անձանց համար...»:

ՀՀ սահմանադրական դատարանն իր որոշումներում արտահայտել է նաեւ իրավական դիրքորոշումներ «սեփականությունից զրկելու» ինստիտուտի առնչությամբ (ՄԴՈ-903, ՄԴՈ-1073, ՄԴՈ-1142): Մասնավորապես, իր՝ 13 հուլիսի 2010 թվականի ՄԴՈ-903 որոշման մեջ սահմանադրական դատարանը, անդրադառնալով «սեփականությունից զրկելու» բնութագրիչ տարրերին, մասնավորապես արձանագրել է. «... սահմանադրական դատարանը գտնում է, որ սեփականությունից զրկելու ինստիտուտին բնորոշ են հետեւյալ հիմնական պարտադիր տարրերը.

- սեփականությունից զրկելու դեպքում տեղի է ունենում սեփականատիրոջ կամքին եւ համաձայնությանը հակառակ տվյալ գույքի նկատմամբ իր սեփականության իրավունքի անհատույց դադարեցում,
- սեփականությունից զրկումը կիրառվում է որպես պատասխանատվության միջոց,
- սեփականությունից զրկելու դեպքում տեղի է ունենում տվյալ գույքի նկատմամբ սեփականատիրոջ ունեցած՝ տիրապետման, տնօրինման եւ օգտագործման իրավագործությունների միաժամանակյա եւ լիակատար դադարում՝ առանց շարունակականության երաշխավորման»:

Սեփականությունից զրկելու տեսանկյունից վիճարկվող դրույթի գնահատման համար սահմանադրական դատարանն անհրաժեշտ է համարում վիճարկվող դրույթն ուսումնասիրել դրա հետ համակարգային առումով փոխկապակցված այլ դրույթների հետ, այդ թվում բացահայտել վիճարկվող դրույթը ներառող իրավանորմի հետապնդած նպատակը: Այսպես, Մաքսային օրենսգրքի՝ վիճարկվող խմբագրությամբ 224-րդ հոդվածը սահմանում է՝ անձը, որից սույն օրենսգրքի 212-րդ հոդվածով սահմանված կարգով կամ տուգանքի, մաքսային վճարների գանձումն ապահովելու նպատակով վերցվել են ապրանքներ՝ **անկախ սեփականության պատկանելությունից**, կարող է դրանք ստանալ տուգանքի վճարումից, մաքսային վճարների եւ պարտավորությունների կատարումից հետո՝ տասնհինգօրյա ժամկետում: Վիճարկվող կանոնակարգման համատեքստում ապրանքների վերցման նպատակն ուղղա-

կիրքեն բխում է նույն այդ կանոնակարգումից, մասնավորապես՝ **ապրանքները վերցվում են տուգանքի, մաքսային վճարների գանձումն ապահովելու նպատակով**: Նշված բնորոշումից ակնհայտ է, որ այն հանդես չի գալիս որպես պատասխանատվության միջոց, չնայած որ իրականացվում է անձի կամքին հակառակ՝ որպես հարկադիր գործողություն (այսինքն՝ պետության կողմից կիրառվող հարկադրանքի միջոց է), քանզի տարբեր են սեփականությունից զրկելու եւ քննարկվող ինստիտուտի նպատակները: Սեփականությունից զրկելը դիտվում է որպես պատասխանատվության միջոց, որն առաջացնում է անբարենպաստ հետեւանքներ սեփականատեր անձի համար օրենքի պահանջներին չհամապատասխանող վարքագիծ դրսևորելու պարագայում, իսկ խնդրո առարկա իրավակարգավորումը պատասխանատվության միջոց չէ, այլ միտված է ապահովելու անձի կողմից օրենքով նախատեսված պարտավորության կատարումը: Բացի դրանից, այն հանգամանքը, որ ապրանքների վերցնումն իրականացվում է պարտավորության կատարումն ապահովելու նպատակով, վկայում է, որ պարտավորության կատարման արդյունքում սեփականության իրավունքի սահմանափակումները վերանալու են, այսինքն՝ ապրանքների վերցման պարագայում երաշխավորվում է տվյալ գույքի նկատմամբ սեփականության իրավունքի վերականգնումը, մինչդեռ սեփականությունից զրկելն անվերապահ է: Այս մասին է վկայում նաեւ Մաքսային օրենսգրքի 224-րդ հոդվածում ամրագրված այն դրույթը, ըստ որի՝ «...կարող է դրանք ստանալ տուգանքի վճարումից, մաքսային վճարների եւ պարտավորությունների կատարումից հետո՝ տասնհինգօրյա ժամկետում»:

Վերոգրյալի հիման վրա սահմանադրական դատարանն արձանագրում է, որ սեփականության իրավունքին՝ խնդրո առարկա միջամտությունն իր բնույթով չի հանդիսանում սեփականությունից զրկում ՀՀ Սահմանադրության 31-րդ հոդվածի իմաստով:

8. ՀՀ սահմանադրական դատարանն իր ՍԴՈ-1073 որոշմամբ, քննության առնելով անձի սեփականության իրավունքի սահմանափակման հիմնահարցը, նշել է, որ Մարդու իրավունքների եւ հիմնարար ազատությունների պաշտպանության մասին եվրոպական կոնվենցիայի Թիվ 1 արձանագրության 1-ին հոդվածը միանշանակ սահմանում է, որ յուրաքանչյուր ֆիզիկական կամ իրավաբանական անձ ունի իր գույքից անարգել օգտվելու իրավունք: Ոչ ոքի չի կարելի զրկել իր գույքից, բացառությամբ ի շահ հանրության եւ այն պայմաններով, որոնք նախա-

ՀՀ ՍԱՀՄԱՆԱԳՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԸ

տեսված են օրենքով ու միջազգային իրավունքի ընդհանուր սկզբունքներով: Շեշտադրվում է նաև, որ նախորդ դրույթները, այնուամենայնիվ, չեն խոչընդոտում պետության՝ այնպիսի օրենքներ կիրառելու իրավունքին, որոնք նա անհրաժեշտ է համարում ընդհանուր շահերին համապատասխան սեփականության օգտագործման նկատմամբ վերահսկողություն իրականացնելու կամ հարկերի կամ մյուս գանձումների կամ տուգանքների վճարումն ապահովելու համար: Եվրոպական դատարանը, իր հերթին, Սպորոնգը եւ Լոնրոթն ընդդեմ Շվեդիայի գործով (CASE OF SPORRONG AND L'ONNROTH v. SWEDEN, Application no. 7151/75; 7152/75) սահմանել է, որ «...արձանագրության առաջին հոդվածը բաղկացած է երեք կանոններից՝ առաջին կանոնը, որը ընդհանուր բնույթի է, նախատեսում է սեփականությունից անարգել օգտվելու իրավունքը, դա նշված է առաջին պարբերության առաջին նախադասությունում: Երկրորդ կանոնը նախատեսում է սեփականությունից զրկելը եւ որոշակի պայմաններ վերջինիս համար: Երրորդը ամրագրում է պետության իրավունքը վերահսկելու սեփականության օգտագործումը ընդհանուր հետաքրքրությանը համապատասխան, այնպիսի օրենքներ կիրառելու միջոցով, որոնք անհրաժեշտ են երկրորդ պարբերության մեջ նշված նպատակների համար»:

ՀՀ սահմանադրական դատարանն արձանագրում է, որ թեև վիճարկվող դրույթի ուժով սեփականության զրկում տեղի չի ունենում, այնուհանդերձ, ի հայտ է գալիս անձի սեփականության իրավունքի բովանդակությունը կազմող իրավագործություններից օգտվելու հնարավորությունների բացակայություն, քանի որ ակնհայտ է, որ վերցման ենթարկված գույքը, որոշակի ժամանակահատվածում որպես սեփականություն հանդիսացող օբյեկտ, սեփականատիրոջ կողմից տնօրինվել, օգտագործվել կամ կառավարվել չի կարող: Սահմանադրական դատարանն անհրաժեշտ է համարում դիտարկել քննության առարկա կանոնակարգումը ՀՀ Սահմանադրության 31-րդ հոդվածի 1-ին մասով նախատեսված՝ սեփականության իրավունքը շրջակա միջավայրի պաշտպանության, այլ անձանց, հանրության, պետության իրավունքների եւ օրինական շահերի հետ ներդաշնակ իրականացնելու սահմանադրաիրավական սկզբունքի տրամաբանության լույսի ներքո: Ինչպես նշվեց, վիճարկվող կանոնակարգումը նպատակ է հետապնդում ապահովել մաքսային իրավահարաբերությունների շրջանակներում տուգանքի, մաքսային վճարների գանձումը, այսինքն՝ կոչված է ապահովելու համապատասխանաբար տուգանք վճարելու, մաքսային վճար կատարելու հա-

մար պատասխանատու անձի կողմից իր պարտավորության կատարումը: ՀՀ սահմանադրական դատարանն իր ՄԳՈ-1073 որոշմամբ, քննության առնելով հարկային իրավահարաբերությունների շրջանակներում կիրառվող արգելանքի ինստիտուտը, որը կոչված է ապահովելու անձի կողմից իր հարկային պարտավորությունների կատարումը, որոշակի իրավապայմանների առկայության պայմաններում իրավաչափ է համարել սեփականության իրավունքի սահմանափակումը՝ ի կատարումն ՀՀ Սահմանադրության 45-րդ հոդվածով նախատեսված՝ անձի պարտավորության: Այդուհանդերձ, սույն գործով վիճարկվող դրույթը, նախատեսելով սեփականության իրավունքի սահմանափակում՝ առանց վերոնշյալ որոշման մեջ արձանագրված իրավապայմանների, միաժամանակ տարբերակում չի դնում իրավախախտում կատարած սուբյեկտի եւ այլ սուբյեկտների սեփականության հարցում: Եթե ՄԳՈ-1073 որոշմամբ քննության առնված սեփականության իրավունքի սահմանափակումն իրացվում է ի ապահովումն անձի կողմից իր պարտավորությունների կատարման՝ իր իսկ գույքի հաշվին, այն էլ ոչ ամբողջ, այլ միայն չկատարված պարտավորության չափով, ապա Մաքսային օրենսգրքի 224-րդ հոդվածով նախատեսված կանոնակարգման պայմաններում ոչ միշտ է, որ անձի մեղքով օրենքի խախտման հետեւանքով իր սեփականության իրավունքն է սահմանափակվում՝ որպես երաշխիք ՀՀ Սահմանադրության 45-րդ հոդվածով նախատեսված պարտավորությունների կատարման: Քննարկվող կանոնակարգման պայմաններում հնարավոր է երկու իրավիճակ՝ առաջինը, երբ անձը ՀՀ մաքսային սահմանով տեղափոխում է սեփականության իրավունքով իրեն պատկանող գույքը, երկրորդ դեպքում՝ այլ անձի կամ անձանց սեփականության իրավունքով պատկանող գույքը: Մասնավորապես, նման իրավիճակ է առաջանում, երբ ապրանք տեղափոխողն օգտվում է մաքսային բրոքերի (միջնորդ) ծառայություններից՝ քաղաքացիաիրավական պարտավորությունների շրջանակներում: Եթե առաջին դեպքում սեփականության իրավունքին միջամտությունը կարող է իրավաչափ համարվել, քանզի անձն իր իսկ մեղքով թույլ տրված խախտման համար ենթարկվում է վարչական տույժի, եւ որպես դրա կատարման երաշխիք՝ իր գույքի նկատմամբ նրա սեփականության իրավունքն է սահմանափակվում, ապա երկրորդ դեպքում անձը կրում է բացասական հետեւանքներ՝ անկախ իր մեղքից, մեկ այլ անձի վարքագծի (գործողությունների կամ անգործության)՝ այսինքն, վերջինիս կողմից ստանձնված քաղաքացիաիրավական պարտականությունների ոչ պատշաճ կատարման պատճառով:

ՀՀ սահմանադրական դատարանն իր՝ 2010 թվականի հոկտեմբերի 12-ի ՍԴՈ-920 որոշման մեջ արձանագրել է, որ «Վարչական իրավախախտումների վերաբերյալ ՀՀ օրենսգրքի 9, 32 եւ 279-րդ հոդվածների համադրված ուսումնասիրությունը վկայում է, որ վարչական պատասխանատվության սկզբունքներից է «պատասխանատվությունը մեղքի համար» սկզբունքը, ինչը նշանակում է, որ վարչական տույժը (պատասխանատվությունը) կարող է կիրառվել միայն վարչական իրավախախտում կատարելու մեջ մեղավոր անձի նկատմամբ: Այդ սկզբունքն է ընկած նաեւ մաքսային կանոնների խախտման համար պատասխանատվության հիմքում: Մասնավորապես, ՀՀ մաքսային օրենսգրքի 189-րդ հոդվածի 2-րդ մասի համաձայն՝ ֆիզիկական եւ պաշտոնատար անձինք մաքսային կանոնները դիտավորյալ կամ անզգուշորեն խախտելու համար ենթակա են պատասխանատվության: Հետեւաբար՝ մեղքը, որպես վարչական զանցակազմի սուբյեկտիվ կողմի պարտադիր տարր, հանդիսանում է վարչական պատասխանատվության իրավական միակ նախապայմանն ու նախադրյալը: Նշված սկզբունքը սերտորեն առնչվում է նաեւ վարչական պատասխանատվության մեկ այլ սկզբունքի՝ անձնական պատասխանատվության սկզբունքին, որի համաձայն անձը ենթակա է պատասխանատվության միայն անձամբ կատարած իրավախախտման համար...»:

Չարգացնելով ՍԴՈ-920 որոշման մեջ արտահայտված իրավական դիրքորոշումները՝ ՀՀ սահմանադրական դատարանը գտնում է, քանի որ պատասխանատվության սուբյեկտ է համարվում անձը, ով թույլ է տվել օրենքի խախտումը, հետեւապես՝ պարտավորության կատարումն ապահովելու միջոցները պետք է իրացվեն բացառապես իրավախախտում թույլ տված եւ պատասխանատվության ենթարկված անձի գույքի հաշվին: Սահմանադրական դատարանը նաեւ գտնում է, որ եթե ապրանքների վերցման նպատակը տուգանքի վճարման, մաքսային վճարների կատարման պարտավորության ապահովումն է, ապա այն չի կարող իրացվել՝ անկախ վերցման ենթակա ապրանքի սեփականության պատկանելությունից, քանի որ իրավախախտը համապատասխան պարտավորությունը պատշաճ կատարելու շահագրգռվածություն կարող է ունենալ իր սեփականության իրավունքի սահմանափակումը վերացնելու եւ սեփական գույքի հանդեպ բացասական հետեւանքներ կրելուց խուսափելու հեռանկարի պարագայում, մինչդեռ վիճարկվող կանոնակարգումը չի ապահովում պարտավորության կատարման շահագրգռվածության եւ սեփականության իրավունքի սահմանափակման՝

որպես նպատակի եւ միջոցի հարաբերակցության տրամաբանական փոխապայմանավորվածությունը: Ավելին, հիշյալ իրավակարգավորմամբ գործնականում խախտվում են իրավական պատասխանատվության ինստիտուտի կիրառման հանրային-իրավական սկզբունքները (անհատականացում, մեղքի առկայություն եւ այլն), որի արդյունքում այն չի կարող արդյունավետորեն ծառայել դրանցով հետապնդվող նպատակներին:

Վերոգրյալի հիման վրա սահմանադրական դատարանը գտնում է, որ այլ անձի ոչ իրավաչափ վարքագծով (գործողությունով կամ անգործությամբ) պայմանավորված անձի սեփականության իրավունքի սահմանափակումը՝ ապահովելու համար խախտումը թույլ տված անձի կողմից իր պարտավորության կատարումը, հանդես է գալիս որպես ոչ իրավաչափ միջամտություն իրավախախտում թույլ չտված անձի սեփականության իրավունքի նկատմամբ եւ աղերսներ չունի մաքսային կանոնների խախտումների վերաբերյալ վարույթի բնականոն ընթացքի երաշխավորման անհրաժեշտության հետ:

9. Անդրադառնալով վիճարկվող կանոնակարգման կիրառման համար անհրաժեշտ օրենսդրական երաշխիքների հիմնահարցին՝ սահմանադրական դատարանն արձանագրում է, որ Մաքսային օրենսգրքում բացակայում են այն երաշխիքները, որոնց համադրության լույսի ներքո է բացառապես ՀՀ սահմանադրական դատարանը ՀՀ Սահմանադրությանը համապատասխանող ճանաչել սեփականության իրավունքի իրացման հնարավորության սահմանափակումը՝ որպես ՀՀ Սահմանադրության 45-րդ հոդվածով նախատեսված պարտավորության իրացման ապահովմանն ուղղված՝ ՀՀ Սահմանադրության 31-րդ հոդվածի 1-ին մասով նախատեսված՝ սեփականության իրավունքի իրացման սահմանադրա-իրավական սկզբունքի դրսեւորման ձեւ: ՄԴՈ-1073 որոշմամբ մատնանշված երաշխիքներն առավելապես հանգում են նրան, որ պարտավորությունների կատարումն ապահովելու համար գույքի նկատմամբ արգելանք/վերցնում կարող է կիրառվել պարտավորությունների կատարումն այլ միջոցներով ապահովելու բոլոր հնարավորություններն սպառելուց հետո: Մինչդեռ սույն գործով քննության առարկա իրավիճակում գույքը վերցվում է անմիջապես՝ անկախ սեփականության պատկանելությունից, հետեւաբար՝ ոչ իրավաչափ եղանակով: Բացի դրանից, Մաքսային օրենսգրքում չկան գույքի վերցման այլընտրանքային կառուցակարգեր, մինչդեռ հարկային իրավահարաբերու-

ՀՀ ՍԱՀՄԱՆԱԳՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԸ

թյունների շրջանակներում արգելանքի ինստիտուտի սահմանադրականության հարցը քննելիս սահմանադրական դատարանն այդպիսիների առկայությունը դիտարկել է որպես գործուն կառուցակարգ անձի իրավունքների պաշտպանությունն ապահովելու հարցում: Մաքսային օրենսգրքում բացակայում է նաև գույքի այն տեսակների ցանկը, որոնց պահումն արգելվում է: Մինչդեռ նման կանոնակարգման առկայությունը «Հարկերի մասին» ՀՀ օրենքում եւս ՄԳՈ-1073 որոշմամբ ՀՀ սահմանադրական դատարանի կողմից ճանաչվել է որպես արգելանքի իրացման ընթացքում կարելու երաշխիք:

Սահմանադրական դատարանն անհրաժեշտ է համարում նաև նշել, որ Մաքսային օրենսգրքի վիճարկվող դրույթից պարզ չի դառնում, թե տուգանք նշանակելու պարագայում գույքի սեփականատերը կարող է վճարել տուգանքն իրավախախտում կատարած սուբյեկտի փոխարեն, թե՛ ոչ: Սահմանադրական դատարանն արձանագրում է, որ նման հնարավորության բացակայության պայմաններում մեծանում է անձի իրավունքների խախտման ռիսկը, քանի որ անձի սեփականության իրավունքի սահմանափակման վերացումը պայմանավորվում է մեկ այլ անձի վարքագծով, եւ գույքի սեփականատերը իրավախախտում կատարած սուբյեկտի կողմից երկարատեւ ժամանակահատվածում տուգանքը չվճարելու պարագայում կարող է կրել լուրջ ֆինանսական եւ այլ կորուստներ:

Սահմանադրական դատարանը գտնում է, որ թեև սեփականության իրավունքի իրացումը կարող է ժամանակավորապես կասեցվել տուգանքների, մաքսային վճարների կատարման ապահովման նպատակով, սակայն այս հիմքով սեփականության իրավունքին միջամտության օրենսդրական կանոնակարգումը պետք է հնարավորություն ընձեռի անձին պաշտպանելու իր իրավունքը: Անձի սեփականության իրավունքին միջամտությունը պետք է բխի տվյալ անձի կողմից տուգանքի եւ մաքսային վճարի կատարումն ապահովելու անհրաժեշտությունից, պետք է լինի բավարար եւ անհրաժեշտ այդ նպատակին հասնելու համար, իրավասու մարմնի լիազորությունը եւ այդ լիազորության ընթացակարգը պետք է որոշակիորեն ամրագրված լինեն օրենսդրական մակարդակում՝ հաշվի առնելով սույն որոշման մեջ արտացոլված՝ սեփականության իրավունքի պաշտպանության երաշխիքներ ամրագրելու անհրաժեշտությունը:

Սահմանադրական դատարանը հանգում է հետեւյալին.

նախ՝ վեճի առարկա իրավակարգավորումը չի համապատասխանում «Իրավական ակտերի մասին» ՀՀ օրենքի /մասնավորապես՝ 41-րդ հոդվածի 1-ին մաս, 36-րդ հոդվածի 4-րդ մաս/ պահանջներին,

Երկրորդ՝ Մաքսային օրենսգրքով սահմանված չէ մաքսային տուգանքների եւ պարտավորությունների կատարման նպատակով ապրանքներ վերցնելու ընթացակարգ, իսկ 224-րդ հոդվածում «վերցնել» եզրույթը, ի տարբերություն 212-րդ հոդվածով նախատեսված՝ մաքսային կանոնների խախտման անմիջական օբյեկտների առնչությամբ գործողության, վերաբերում է ոչ թե մաքսային իրավախախտումների բացահայտմանն ու կանխարգելմանը, այլ տուգանքի, մաքսային վճարների եւ պարտավորությունների կատարման ապահովմանը,

Երրորդ՝ վեճի առարկա իրավադրույթի կիրառման պայմաններում հնարավոր է այնպիսի իրավիճակ, երբ վերցված ապրանքը հետագայում չի կարող դառնալ բռնագանձման առարկա, որի պարագայում այդ ապրանքը վերցնելը չի կարող նպատակ ունենալ ապահովելու մաքսային տուգանքների եւ վճարների կատարման պարտականությունը,

չորրորդ՝ վիճարկվող դրույթն այնքանով, որքանով տարբերակում չի դնում տարբեր սեփականատերերի գույքի միջեւ եւ առաջացնում է անբարենպաստ իրավական հետեւանքներ այն սուբյեկտների համար, որոնց վարքագծով պայմանավորված չէ իրավախախտման փաստը, հանգեցնում է վերջիններիս սեփականության իրավունքի իրացման ոչ իրավաչափ միջամտության:

Ելնելով գործի քննության արդյունքներից եւ ղեկավարվելով Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 100-րդ հոդվածի 1-ին կետով, 102-րդ հոդվածով, «Սահմանադրական դատարանի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 63, 64, 68 եւ 71-րդ հոդվածներով, Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը **Ո Ր Ո Շ Ե Ց.**

1. ՀՀ մաքսային օրենսգրքի 224-րդ հոդվածի՝ «անկախ սեփականության պատկանելությունից» դրույթը ճանաչել ՀՀ Սահմանադրության 8-րդ եւ 31-րդ հոդվածներին հակասող եւ անվավեր:
2. Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 102-րդ հոդվածի երկրորդ մասի համաձայն սույն որոշումը վերջնական է եւ ուժի մեջ է մտնում հրապարակման պահից:

ՆԱԽԱԳԱՀՈՂ

Գ. ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ

**3 հունիսի 2014 թվականի
ՍԳՈ-1153**

**ՀԱՆՈՒՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՍԱՀՄԱՆԱԳՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ
ՈՐՈՇՈՒՄԸ**

ՀՀ ՄԱՐԳՈՒ ԻՐԱՎՈՒՆՔՆԵՐԻ ՊԱՇՏՊԱՆԻ ԳԻՄՈՒՄԻ ՀԻՄԱՆ ՎՐԱ՝ «ՁԻՆՎՈՐԱԿԱՆ ԾԱՌԱՅՈՒԹՅՈՒՆ ԱՆՅՆԵԼՈՒ ՄԱՍԻՆ» ՀՀ ՕՐԵՆՔԻ 16-ՐԳ ՀՈԳՎԱԾԻ 2-ՐԳ ՄԱՍԻ 3-ՐԳ ՊԱՐԲԵՐՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՎԱՐՉԱՊԵՏԻ 1996 ԹՎԱԿԱՆԻ ՆՈՅԵՄԲԵՐԻ 4-Ի «ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԲՅՈՒՋԵՏԱՅԻՆ ՀԻՄՆԱՐԿՆԵՐԻ ԱՇԽԱՏՈՂՆԵՐԻ ՊԱՇՏՈՆԱՅԻՆ ԳՐՈՒՅՔԱԶԱՓԵՐԻ ՍԱՀՄԱՆՄԱՆ ՄԱՍԻՆ» ԹԻՎ 604 ՈՐՈՇՄԱՆ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՍԱՀՄԱՆԱԳՐՈՒԹՅԱՆԸ ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՅԸ ՈՐՈՇԵԼՈՒ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ԳՈՐԾՈՎ

Քաղ. Երևան

10 հունիսի 2014թ.

Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը՝ կազմով. Գ. Հարությունյանի (նախագահող), Կ. Բալայանի, Ֆ. Թոխյանի, Ա. Խաչատրյանի (զեկուցող), Վ. Հովհաննիսյանի, Հ. Նազարյանի, Ա. Պետրոսյանի,

մասնակցությամբ (գրավոր ընթացակարգի շրջանակներում)՝

դիմողի՝ ՀՀ մարդու իրավունքների պաշտպանի աշխատակազմի իրավական վերլուծության վարչության պետի տեղակալ Ա. Մարգարյանի,

գործով որպես պատասխանող կողմ ներգրավված՝ ՀՀ վարչապետի պաշտոնական ներկայացուցիչ, ՀՀ պաշտպանության նախարար Ս. Օհանյանի, ՀՀ Ազգային ժողովի պաշտոնական ներկայացուցիչ՝ ՀՀ Ազգային ժողովի աշխատակազմի փորձաքննության վարչության խորհրդատու Ս. Թեանյանի,

համաձայն Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 100-րդ հոդվածի 1-ին կետի, 101-րդ հոդվածի 1-ին մասի 8-րդ կետի, «Սահմանադրական դատարանի մասին» ՀՀ օրենքի 25, 38 եւ 68-րդ հոդվածների,

դռնբաց նիստում գրավոր ընթացակարգով քննեց «ՀՀ մարդու իրավունքների պաշտպանի դիմումի հիման վրա՝ Չինվորական ծառայություն անցնելու մասին» ՀՀ օրենքի 16-րդ հոդվածի 2-րդ մասի 3-րդ պարբերության եւ Հայաստանի Հանրապետության վարչապետի 1996 թվականի նոյեմբերի 4-ի «Հայաստանի Հանրապետության բյուջետային հիմնարկների աշխատողների պաշտոնային դրույքաչափերի սահմանման մասին» թիվ 604 որոշման՝ Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությանը համապատասխանության հարցը որոշելու վերաբերյալ գործը:

Գործի քննության առիթը ՀՀ մարդու իրավունքների պաշտպանի՝ 2014 թվականի հունվարի 30-ին ՀՀ սահմանադրական դատարան մուտքագրված դիմումն է:

ՀՀ սահմանադրական դատարանի 2014 թվականի փետրվարի 25-ի ՍԴԱՌ-7 աշխատակարգային որոշմամբ գործն ընդունվել է քննության, որոշվել է գործը քննել գրավոր ընթացակարգով՝ որպես պատասխանող կողմ դատավարությանը ներգրավելով «Չինվորական ծառայություն անցնելու մասին» ՀՀ օրենքի մասով՝ նշված օրենքն ընդունած մարմնին՝ ՀՀ Ազգային ժողովին, իսկ ՀՀ վարչապետի 1996 թվականի նոյեմբերի 4-ի «Հայաստանի Հանրապետության բյուջետային հիմնարկների աշխատողների պաշտոնային դրույքաչափերի սահմանման մասին» թիվ 604 որոշման մասով՝ ՀՀ վարչապետին:

Ուսումնասիրելով սույն գործով զեկուցողի գրավոր հաղորդումը, դիմող եւ պատասխանող կողմերի գրավոր բացատրությունները, հետազոտելով «Չինվորական ծառայություն անցնելու մասին» ՀՀ օրենքը, ՀՀ վարչապետի 1996 թվականի նոյեմբերի 4-ի թիվ 604 որոշումը եւ գործում առկա մյուս փաստաթղթերը, Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը **Պ Ա Ր Ձ Ե Ց**.

1. «Չինվորական ծառայություն անցնելու մասին» ՀՕ-380-Ն օրենքն ընդունվել է ՀՀ Ազգային ժողովի կողմից 2002 թվականի հուլիսի 3-ին, Հայաստանի Հանրապետության Նախագահի կողմից ստորագրվել՝ 2002 թվականի հուլիսի 18-ին եւ ուժի մեջ է մտել 2002 թվականի հուլիսի 20-ին:

«Չինվորական ծառայություն անցնելու մասին» ՀՀ օրենքում փոփոխություններ եւ լրացումներ կատարելու մասին 24.12.2004թ. ՀՕ-59-Ն օրենքով փոփոխություններ եւ լրացումներ են կատարվել օրենքի 16-րդ հոդվածում, որոնք, սակայն, չեն վերաբերել օրենքի 16-րդ հոդվածի 2-րդ մասի 3-րդ պարբերությանը:

Օրենքի 16-րդ հոդվածի 2-րդ մասի 3-րդ պարբերությունը սահմանում է.

«Չինվորական պաշտոնը համարվում է հավասար, եթե նախկին եւ նոր հաստիքային պաշտոններին համապատասխանում են նույն զինվորական կոչումն ու պաշտոնային դրույքը»:

ՀՀ վարչապետի՝ «Հայաստանի Հանրապետության բյուջետային հիմնարկների աշխատողների պաշտոնային դրույքաչափերի սահմանման մասին» թիվ 604 որոշումն (այսուհետ՝ Որոշում) ընդունվել է 1996 թվականի նոյեմբերի 4-ին եւ ուժի մեջ է մտել 1997 թվականի հունվարի 1-ից:

Որոշման թիվ 1 հավելվածով սահմանվում են ՀՀ բյուջետային հիմնարկների աշխատողների պաշտոնային դրույքաչափերը, որտեղ նաեւ առանձին սանդղակներում նախատեսված են ՀՀ պաշտպանության նախարարության կենտրոնական ապարատի աշխատողների պաշտոնային դրույքաչափերը, ինչպես նաեւ ՀՀ պաշտպանության նախարարության, ազգային անվտանգության նախարարության եւ արտակարգ իրավիճակների վարչության զինվորական միավորումների եւ ստորաբաժանումների աշխատողների պաշտոնային դրույքաչափերը, իսկ թիվ 2 հավելվածով սահմանվում են զինծառայողների զինվորական կոչումների դրույքաչափերը, ՀՀ դատախազության, արդարադատության նախարարության, դատավորների, պետական մոտարիատների եւ հարկային տեսչության աշխատողներին շնորհված դասային եւ հատուկ կոչումների, որակավորման դասերի համար հավելումները:

Սահմանադրական դատարանը հարկ է համարում արձանագրել, որ թեպետ դիմողը վիճարկում է Որոշումն ամբողջությամբ, այդուհանդերձ, դիմումում բերվող հիմնավորումները վերաբերում են բացառապես Որոշման թիվ 1 հավելվածով սահմանված՝ ՀՀ պաշտպանության նախարարության կենտրոնական ապարատի աշխատողների եւ ՀՀ պաշտպանության նախարարության, ազգային անվտանգության նախարարության եւ արտակարգ իրավիճակների վարչության զինվորական միավորումների ու ստորաբաժանումների աշխատողների պաշտոնային դրույքաչափերի սանդղակներում հնարավոր օրենսդրական բացի սահմանադրականությանը:

2. ՀՀ մարդու իրավունքների պաշտպանը, դիմելով ՀՀ սահմանադրական դատարան, գտնում է, որ օրենքի 16-րդ հոդվածի 2-րդ մասի 3-րդ պարբերությունը եւ ՀՀ վարչապետի՝ վեճի առարկա որոշումը հակասում են ՀՀ Սահմանադրության 37-րդ եւ 43-րդ հոդվածների պահանջներին:

Վիճարկվող նորմատիվ ակտերի առնչությամբ դիմողի դիրքորոշումը հանգում է հետեւյալին. ԱՊՀ մասնակից պետությունների կողմից 1992 թվականի մայիսի 15-ին Տաշքենդում ստորագրված «Զինվորականների եւ նրանց ընտանիքների անդամների կենսաթոշակային ապահովության եւ պետական ապահովագրության մասին» համաձայնագրի (այսուհետ՝ Համաձայնագիր) 1-ին հոդվածի համաձայն՝ մասնակից պետությունների կողմից սահմանվող զինծառայողների եւ նրանց ընտանիքների կենսաթոշակային ապահովության մակարդակը չի կարող ԽՍՀՄ-ի կողմից նախկինում սահմանված օրենսդրական եւ այլ նորմատիվ ակտերի համեմատ ավելի ցածր մակարդակի լինել:

Դիմողը Համաձայնագրի 1-ին հոդվածի եւ ՀՀ Սահմանադրության 37-րդ հոդվածի համակարգային վերլուծության արդյունքում եզրահանգում է, որ Համաձայնագրի պահանջների պատշաճ կատարման համար հարկավոր է, որ այն հստակ եւ կանխատեսելի արտացոլում ստանա ՀՀ օրենսդրության մեջ, օրինակ՝ նախատեսելով ԽՍՀՄ ժամանակաշրջանում գործող զինվորական պաշտոնների սպառիչ եւ/կամ համապարփակ ցանկ:

Դիմողը միաժամանակ գտնում է, որ ՀՀ օրենսդրության ներկայիս կարգավորումները համահունչ չեն տվյալ Համաձայնագրով սահմանված կարգին եւ խնդրահարույց են նաեւ ՀՀ Սահմանադրության 6-րդ հոդվածի պահանջների համատեքստում:

Իր տեսակետը հիմնավորելու համար դիմողն իրավացիորեն արձանագրում է, որ «...օրենքով եւ իրավական այլ ակտերով չեն կարող բացառվել միջազգային որեւէ պայմանագրով նախատեսված իրավունքներ ու ազատություններ (այդ թվում՝ արտոնություններ) կամ սահմանափակվել այդպիսիք»:

Անդրադառնալով «Պետական կենսաթոշակների մասին» ՀՀ օրենքի 18-րդ եւ 24-րդ հոդվածներին՝ դիմողը գտնում է, որ զինծառայողին կենսաթոշակ նշանակելիս նրա դրամական բավարարման գումարը որոշելու համար հիմք ընդունվող պաշտոնային դրույքաչափերը, դրամական բավարարման մեջ հաշվառվող վճարումների տեսակների ցանկը սահմանում է ՀՀ կառավարությունը: Սակայն տվյալ դեպքում

գործընթացի կարգավորման հիմքը ՀՀ վարչապետի թիվ 604 որոշումն է եւ ՀՀ պաշտպանության նախարարի թիվ 6 հրամանը, այլ ոչ թե ՀՀ կառավարության որոշումը:

Դիմողը նաեւ անդրադարձ է կատարում ՀՀ կառավարության 2011 թվականի մայիսի 5-ի թիվ 665-Ն որոշմամբ հաստատված հավելված 16-ին, նշելով, որ հավելվածում ներառված չեն զինվորական այն բոլոր պաշտոնները, որոնք եղել են նախկին ԽՍՀՄ ժամանակաշրջանում: Դիմողի կարծիքով, դրանով իսկ ՀՀ կառավարությունը չի կատարել թե՛ ՀՀ օրենսդրությամբ եւ թե՛ Համաձայնագրով իր վրա դրված պարտականությունը:

Դիմողը գտնում է նաեւ, որ օրենքի 16-րդ հոդվածի 2-րդ մասի 3-րդ պարբերության վերլուծությունից կարելի է եզրակացնել, որ Համաձայնագրի 1-ին հոդվածով նախատեսված պայմանը չի կարող լիարժեք պահպանվել, եթե համաձայն օրենքի վիճարկվող դրույթի՝ նախկին եւ նոր հաստիքային պաշտոնների համապատասխանության համար անհրաժեշտ է միայն զինվորական կոչման ու պաշտոնային դրույթի համընկնումը: Միաժամանակ, դիմողը գտնում է, որ զինվորական կենսաթոշակ նշանակելիս պետք է հաշվի առնվի նաեւ զինծառայողի զբաղեցրած պաշտոնը:

3. «Զինվորական ծառայություն անցնելու մասին» ՀՀ օրենքի մասով՝ գործով որպես պատասխանող կողմ ներգրավված՝ ՀՀ Ազգային ժողովի պաշտոնական ներկայացուցիչը սույն գործով վիճարկվող օրենքի 16-րդ հոդվածի 2-րդ մասի 3-րդ պարբերության առնչությամբ գտնում է, որ «...օրենքի վիճարկվող նորմն ուղղակիորեն չի մասնակցում զինծառայողներին կենսաթոշակ նշանակելու հետ կապված հարաբերությունների կարգավորմանը», ինչպես նաեւ շեշտում է, որ «...զինծառայողների եւ նրանց ընտանիքների անդամների կենսաթոշակային իրավունքների հետ կապված հարաբերությունները վիճարկվող նորմը պարունակող օրենքի կարգավորման առարկայում ընդգրկված չեն»: Ըստ պատասխանողի՝ նշված հարաբերությունները կարգավորվում են առավելապես «Պետական կենսաթոշակների մասին» ՀՀ օրենքով, որի 8-րդ հոդվածի 2-րդ մասով սահմանված են զինվորական կենսաթոշակի տեսակները, ինչպես նաեւ որոշակի կարգավորում է նախատեսված նաեւ «Զինծառայողների եւ նրանց ընտանիքների անդամների սոցիալական ապահովության մասին» ՀՀ օրենքով:

Պատասխանող կողմը՝ ՀՀ Ազգային ժողովը, գտնում է, որ օրենքի վիճարկվող նորմն այն ձեւակերպմամբ, որն այժմ առկա է, որեւէ հակասության մեջ չի մտնում ՀՀ Սահմանադրության դրույթների հետ, քանի որ այն անուղղակի կերպով կոչված է ապահովելու օրենքով նախատեսված դեպքերում սոցիալական ապահովության՝ յուրաքանչյուրի սահմանադրական իրավունքի իրականացման որոշակի նախադրյալներ:

4. ՀՀ վարչապետի 1996 թվականի նոյեմբերի 4-ի՝ «Հայաստանի Հանրապետության բյուջետային հիմնարկների աշխատողների պաշտոնային դրույքաչափերի սահմանման մասին» թիվ 604 որոշման մասով գործով որպես պատասխանող կողմ ներգրավված՝ ՀՀ վարչապետի պաշտոնական ներկայացուցիչը սույն գործով վիճարկվող նորմատիվ ակտերի դրույթների առնչությամբ առարկելով դիմողի այն մեկնաբանություններին, համաձայն որոնց՝ Որոշմամբ են սահմանվել կենսաթոշակառուների սոցիալական ապահովության ծավալները կամ ձեւերը, գտնում է, որ դա չի համապատասխանում իրականությանը, քանի որ այդ ժամանակահատվածում ՀՀ քաղաքացիների սոցիալական ապահովության ծավալը եւ ձեւերը սահմանված են եղել օրենքներով («Քաղաքացիների պետական կենսաթոշակային ապահովության մասին» եւ «Զինծառայողների եւ նրանց ընտանիքների անդամների սոցիալական ապահովության մասին» ՀՀ նախկին օրենքներով, իսկ ներկայումս դրանք կարգավորվում են «Պետական կենսաթոշակների մասին» եւ «Զինծառայողների եւ նրանց ընտանիքների անդամների սոցիալական ապահովության մասին» ՀՀ գործող օրենքներով):

Ըստ պատասխանողի՝ կենսաթոշակ նշանակելիս դրամական բավարարման չափը որոշելու համար հիմք հանդիսացող պաշտոնային դրույքաչափի հետ կապված հարաբերությունները կարգավորվում են ՀՀ կառավարության «Պետական կենսաթոշակների մասին» ՀՀ օրենքի կիրարկումն ապահովելու մասին 2011 թվականի մայիսի 5-ի թիվ 665-Ն որոշմամբ: Միաժամանակ, պատասխանողի կարծիքով՝ ՀՀ կառավարությունը չի ստանձնել ԽՍՀՄ ժամանակաշրջանում եղած բոլոր զինվորական պաշտոնների ներառմամբ ցանկ սահմանելու միջազգային պարտավորություն, այլ միայն պարտավորվել է նախկին ԽՍՀՄ զինծառայողների եւ նրանց ընտանիքների անդամների սոցիալական ապահովության մակարդակը սահմանել ոչ ցածր, քան սահմանված է եղել նախկին ԽՍՀՄ օրենսդրությամբ:

Ուսաստանի Դաշնության գործող օրենսդրությամբ ավելի բարձր գործակից սահմանելու հանգամանքը, ըստ պատասխանողի՝ չի վկայում այն մասին, որ ՀՀ օրենսդրությունը մինչև 1992 թվականի փետրվարի 14-ը գործադրված զինծառայողների եւ նրանց ընտանիքների անդամների համար ավելի ցածր սոցիալական ապահովության մակարդակ է սահմանում: Վերջում, վկայակոչելով ՍԴՈ-864 եւ ՍԴՈ-914 որոշումներում արտահայտված իրավական դիրքորոշումները, պատասխանողը գտնում է, որ օրենսդրական բացը կարող է հանդիսանալ սահմանադրական դատարանի քննության առարկա միայն այն դեպքում, երբ օրենսդրության մեջ առկա չեն այդ բացը լրացնելու այլ իրավական երաշխիքներ, կամ համապատասխան իրավական երաշխիքների առկայության դեպքում ձեւավորված է հակասական իրավակիրառական պրակտիկա:

Պատասխանողը գտնում է, որ դիմումում հստակ արտահայտված չեն ՀՀ Սահմանադրության 37 եւ 43-րդ հոդվածներին Որոշման անհամապատասխանության փաստարկները:

5. Դիմումի, դրան կից ներկայացված փաստաթղթերի, ինչպես նաեւ դիմումում վկայակոչված միջազգային համաձայնագրի համադրված վերլուծությունը ցույց է տալիս, որ դիմողը, ըստ էության, վիճարկվող նորմատիվ ակտերի դրույթների սահմանադրականության խնդիրը պայմանավորում է հետեւյալ դիրքորոշումներով.

ա) զինծառայողների եւ նրանց ընտանիքների անդամների՝ նախկին ԽՍՀՄ օրենսդրությամբ նշանակված կենսաթոշակները վերահաշվարկելու ներկայիս օրենսդրական կարգավորումները համահունչ չեն Հայաստանի Հանրապետության կողմից ստանձնված միջազգային պարտավորություններին,

բ) Հայաստանի Հանրապետության օրենսդրությամբ ամբողջությամբ չեն համապատասխանեցվել ԽՍՀՄ զինվորական այն պաշտոնները, որոնք նախկինում գոյություն են ունեցել, սակայն ԽՍՀՄ փլուզումից հետո վերացել են,

գ) զինվորական կոչումն ու պաշտոնային դրույքը՝ որպես համապատասխանության չափանիշներ, լիարժեք չեն արտացոլում նախկին եւ նոր զինվորական պաշտոնների հավասարությունը,

դ) զինծառայողին կենսաթոշակ նշանակելիս նրա դրամական բավարարման գումարը որոշելու համար հիմք ընդունվող պաշտոնային դրույքաչափերի հետ կապված հարցերը չեն կարող կարգավորվել Հայաստանի Հանրապետության վարչապետի որոշումով:

Առաջադրված հիմնախնդիրների առնչությամբ սահմանադրական դատարանն անհրաժեշտ է համարում վիճարկվող նորմատիվ ակտերի դրույթների սահմանադրականությունը գնահատել.

- միջազգային իրավական նորմերի կիրառելիության սահմանադրաիրավական երաշխավորման տեսանկյունից,
- անձանց սոցիալական ապահովության իրավունքը (այդ թվում՝ արտոնությունները) իրականացնելու եւ պաշտպանելու պայմանների ու կարգի օրենսդրական երաշխավորման տեսանկյունից,
- միջազգային պայմանագրերի եւ օրենքների հիման վրա եւ դրանց կատարումը Հայաստանի Հանրապետության ամբողջ տարածքում ապահովելու համար ՀՀ կառավարության կողմից որոշումներ ընդունելու վերաբերյալ սահմանադրական սկզբունքին համապատասխանության տեսանկյունից:

6. Սույն գործի առարկայի շրջանակներում զինծառայողների եւ նրանց ընտանիքների անդամների՝ նախկին ԽՍՀՄ օրենսդրությամբ նշանակված կենսաթոշակների մակարդակի հետ կապված հարցերի, ինչպես նաեւ դրանց վերահաշվարկման հետ կապված հարաբերությունների միջազգային իրավական կարգավորումն իրականացվում է Անկախ պետությունների համագործակցության մասնակից պետությունների «Զինծառայողների, զինվորական ծառայությունից գորացրված անձանց եւ նրանց ընտանիքների անդամների սոցիալական եւ իրավական երաշխիքների մասին» 1992 թվականի փետրվարի 14-ի եւ «Զինվորականների եւ նրանց ընտանիքների անդամների կենսաթոշակային ապահովության եւ պետական ապահովագրության մասին» 1992 թվականի մայիսի 15-ի համաձայնագրերով (Հայաստանի Հանրապետության համար դրանք ուժի մեջ են մտել ստորագրման պահից):

Ընդ որում, այդ համաձայնագրերի համադրված վերլուծությունը վկայում է, մասնավորապես, հետեւյալը՝

ա) ԽՍՀՄ նախկին զինված ուժերի զինծառայողների եւ նրանց ընտանիքների կենսաթոշակային ապահովությունն իրականացվում է այն պետության օրենսդրությամբ սահմանված կամ սահմանվող պայմաններով, նորմերով եւ կարգով, որի տարածքում բնակվում են նշված զինծառայողները եւ նրանց ընտանիքները,

բ) զինծառայողների եւ նրանց ընտանիքների կենսաթոշակային ապահովության մակարդակը հաստատվում է մասնակից պետությունների օրենսդրությամբ, որը չի կարող ավելի ցածր լինել, քան ԽՍՀՄ

օրենսդրությամբ եւ այլ նորմատիվ ակտերով ավելի վաղ հաստատված մակարդակը («Ձինվորականների եւ նրանց ընտանիքների անդամների կենսաթոշակային ապահովության եւ պետական ապահովագրության մասին» 1992 թվականի մայիսի 15-ի համաձայնագրի 1-ին հոդված):

ՀՀ սահմանադրական դատարանն իր նախկին որոշումներում անդրադարձել է միջազգային պայմանագրերի՝ որպես Հայաստանի Հանրապետության իրավական համակարգի բաղկացուցիչ մասի կարեւորության եւ դրանց՝ օրենքների նորմերի նկատմամբ գերակա իրավաբանական ուժի սկզբունքային պահանջի անվերապահ կատարման անհրաժեշտությանը (ՄԳՈ-966, ՄԳՈ-1050 եւ այլն):

Վեճի առարկա իրավահարաբերությունների առնչությամբ օրենսդիրը, հաշվի առնելով նաեւ միջազգային վերոհիշյալ համաձայնագրերով ստանձնված պարտավորությունների կատարման պահանջը, «Ձինվորական ծառայություն անցնելու մասին» ՀՀ օրենքի 16-րդ հոդվածի 2-րդ մասի 3-րդ պարբերությամբ ամրագրել է զինվորական պաշտոնների հավասարության պայմանները, որպիսիք են հանդիսանում զինվորական կոչումն ու պաշտոնային դրույքը:

Չնայած այն հանգամանքին, որ դիմողը նախկին եւ նոր զինվորական պաշտոնների համապատասխանության չափանիշների ոչ լիարժեքության վերաբերյալ արտահայտված դիրքորոշման մասով որեւէ հիմնավորում չի ներկայացնում, իսկ նման լիազորություն վերապահված է բացառապես ՀՀ Ազգային ժողովին, այնուամենայնիվ, սահմանադրական դատարանն արձանագրում է, որ հիշատակված համաձայնագրերով Հայաստանի Հանրապետությունը չի ստանձնել նախկին եւ նոր զինվորական պաշտոնների համապարփակ ցանկ սահմանելու եւ դրանք համապատասխանեցնելու պարտավորությունը: Ստանձնած պարտավորությունը վերաբերում է համարժեք սոցիալական երաշխիքների ապահովմանը: Միաժամանակ, հաշվի առնելով զինվորական պաշտոնների բազմազանությունը եւ ժամանակի ընթացքում դրանց հաճախակի փոփոխելիությունը՝ ՀՀ կառավարությունն իր՝ 1993 թվականի ապրիլի 19-ի թիվ 170 եւ հաջորդող այլ որոշումներով սահմանել է նաեւ ԽՍՀՄ նախկին օրենսդրությամբ նշանակված կենսաթոշակների վերահաշվարկման կարգը, պաշտոնային դրույքաչափերի հաշվարկման գործակիցները եւ դրույքները, որոնք կոնկրետացվել են այդ որոշումների հիման վրա ընդունված ՀՀ պաշտպանության նախարարի հրամաններով:

Բացի դրանից, սոցիալական ապահովության ծավալներն ու ձեւերը Համաձայնագրի մասնակից երկրներում տարբեր են, հետեւաբար, ենթադրվում է, որ տարբեր կարող են լինել նաեւ նախկին ԽՍՀՄ զինծառայողների եւ նրանց ընտանիքների անդամների կենսաթոշակային ապահովության մակարդակները: Ուստի Համագործակցության մյուս որեւէ պետության օրենսդրությամբ ավելի բարձր գործակից սահմանելու հանգամանքը չի վկայում այն մասին, որ Հայաստանի Հանրապետությունում՝ զինծառայողների եւ նրանց ընտանիքների անդամների համար՝ նախկին օրենսդրությամբ նշանակված եւ 1992 թվականի փետրվարի 1-ից հետո կատարված վերահաշվարկով կենսաթոշակային ապահովության մակարդակն ավելի ցածր է, քան ԽՍՀՄ օրենսդրությամբ եւ այլ նորմատիվ ակտերով ավելի վաղ հաստատված մակարդակը:

Ինչ վերաբերում է դիմողի այն պնդմանը, ըստ որի՝ զինվորական կենսաթոշակ նշանակելիս պետք է հաշվի առնվի նաեւ զինծառայողի զբաղեցրած պաշտոնը, սահմանադրական դատարանն արձանագրում է, որ՝ թե՛ նախկին, թե՛ ներկա օրենսդրական կարգավորումների շրջանակում զինվորական վերջին պաշտոնի համար սահմանված ամսական դրամական բավարարման գումարի չափը դիտարկվում է որպես ելակետային ցուցանիշ՝ կենսաթոշակի չափը հաշվարկելու կամ վերահաշվարկելու համար: Այդ սկզբունքը գործել է նաեւ նախկին՝ ԽՍՀՄ սոցիալական ապահովության օրենսդրությամբ:

Վերոգրյալից ակնհայտ է դառնում, որ զինվորական կենսաթոշակի հաշվարկման համար հիմք է ընդունվում ոչ թե զինվորական պաշտոնը, այլ յուրաքանչյուր պաշտոնին համապատասխան դրամական բավարարման գումարի չափը, որը ձեւավորվում է պաշտոնային դրույքաչափից ու ամսական հավելավճարներից:

Վերոհիշյալ նորմերի համակարգային վերլուծությունից բխում է, որ նախկին եւ նոր զինվորական պաշտոնների լիարժեք ու ամբողջական համադրության համար վեճի առարկա հողվածում սպառիչ ցանկի բացակայությունը, ինչպես նաեւ այդ պաշտոնների համապատասխանության չափանիշների ենթադրյալ ոչ լիարժեք լինելու հանգամանքը չեն կարող դիտարկվել որպես օրենքի տվյալ նորմի իրավակարգավորման շրջանակներում առկա բաց, ինչը կարող էր խոչընդոտ հանդիսանալ անձի իրավունքին առնչվող սոցիալական ու իրավական երաշխիքների իրականացմանը: Դիմողի կողմից բարձրացված հիմնախնդիրը պայմանավորված չէ օրենքի՝ իր կողմից վիճարկվող դրույթի իրավական բո-

ՀՀ ՍԱՀՄԱՆԱԳՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԸ

վանդակությամբ կամ իրավական որոշակիության սկզբունքի պահանջներից ելնելով՝ դրա հնարավոր անհատականությամբ:

ՀՀ սահմանադրական դատարանն իր՝ 2014 թվականի ապրիլի 8-ի ՍԳՈ-1143 որոշմամբ միմյանցից հստակ սահմանազատել է օրենսդրական կարգավորումների ոչ լիարժեք լինելու այն դեպքերը, որոնք կարող են քննվել սահմանադրական դատարանի կողմից, այն դեպքերից, որոնց լուծումը վերապահված է բացառապես օրենսդիր մարմնին:

Նշված որոշման 6-րդ կետում ՀՀ սահմանադրական դատարանն արտահայտել է հետեւյալ սկզբունքային իրավական դիրքորոշումները, որ՝

ա) «...Օրենսդրական բացն առկա է այն պարագայում, երբ իրավակարգավորման լիարժեքություն ապահովող տարրի բացակայության կամ այդ տարրի թերի կանոնակարգման հետեւանքով խաթարվում է օրենսդրորեն կարգավորված իրավահարաբերությունների ամբողջական եւ բնականոն իրագործումը»,

բ) «...իրավունքի բացը հաղթահարելու հարցում օրենսդիր մարմնի եւ սահմանադրական դատարանի իրավասությունները դիտարկելով իշխանությունների տարանջատման սկզբունքի համատեքստում ... բոլոր դեպքերում, երբ իրավունքի բացը պայմանավորված է իրավակարգավորման ոլորտում գտնվող կոնկրետ հանգամանքների առնչությամբ նորմատիվ պատվիրանի բացակայությամբ, ապա նման բացի հաղթահարումն օրենսդիր մարմնի իրավասության շրջանակներում է»:

Հաշվի առնելով այս դիրքորոշումները՝ ՀՀ սահմանադրական դատարանը գտնում է, որ դիմողի կողմից բարձրացված իրավական վեճը չի առնչվում «Ձինվորական ծառայություն անցնելու մասին» ՀՀ օրենքի 16-րդ հոդվածի 2-րդ մասի 3-րդ պարբերության սահմանադրաիրավական բովանդակությանը, ինչն ինքնին սահմանադրականության խնդիր չի հարուցում:

7. Ըստ դիմողի՝ ներկայիս օրենսդրական կարգավորումների շրջանակներում խախտվում է ՀՀ Սահմանադրության 37-րդ հոդվածում ամրագրված՝ սոցիալական ապահովության ծավալի ու ձեւերի՝ միայն օրենքով սահմանվելու իմպերատիվ պահանջը: Այդ կապակցությամբ ՀՀ սահմանադրական դատարանը 2008 թվականի հունվարի 29-ի ՍԳՈ-731 որոշման մեջ արտահայտել է իրավական դիրքորոշում առ այն, որ ՀՀ Ազգային ժողովին է պատկանում կենսաթոշակների ծավալները եւ ձեւերը, դրանց նշանակման պայմանները եւ կարգը սահմանելու լիա-

գորությունը՝ հաշվի առնելով միջազգային պայմանագրերով նախատեսված դրույթները եւ/կամ նորմերը:

ՀՀ օրենսդրության (մասնավորապես «Պետական կենսաթոշակների մասին» ՀՀ օրենքի) ներկայիս կարգավորումների ուսումնասիրությունից ակնհայտ է դառնում այն, որ օրենսդիրը հստակ սահմանել է պետական կենսաթոշակների տեսակները, կենսաթոշակ նշանակելու, հաշվարկելու (վերահաշվարկելու) եւ վճարելու պայմաններն ու կարգը:

ՀՀ Սահմանադրության 89-րդ հոդվածի 5-րդ կետի ուժով ՀՀ կառավարությունը, ի թիվս այլ գործառույթների, իրականացնում է նաեւ պետական քաղաքականությունը սոցիալական ապահովության բնագավառում:

«Պետական կենսաթոշակների մասին» ՀՀ օրենքի 24-րդ հոդվածի 2-րդ մասի, «Զինծառայողների եւ նրանց ընտանիքների անդամների սոցիալական ապահովության մասին» ՀՀ օրենքի 4-րդ հոդվածի եւ օրենքի 53-րդ հոդվածի համաձայն՝ զինծառայողին կենսաթոշակ նշանակելիս նրա դրամական բավարարման գումարը որոշելու համար հիմք ընդունվող պաշտոնային դրույքաչափերը, դրամական բավարարման մեջ հաշվառվող վճարումների տեսակների ցանկը սահմանում է ՀՀ կառավարությունը:

Սահմանադրական դատարանը հարկ է համարում արձանագրել, որ ՀՀ օրենսդիր մարմինը, օրենքով սահմանելով կենսաթոշակների ծավալներն ու ձեւերը, միաժամանակ ՀՀ կառավարությանն է պատվիրակել սահմանելու զինծառայողին կենսաթոշակ նշանակելիս նրա դրամական բավարարման գումարը որոշելու համար հիմք ընդունվող պաշտոնային դրույքաչափերը, դրամական բավարարման մեջ հաշվառվող վճարումների տեսակների ցանկը: Հետեւաբար, գործող օրենսդրությամբ հիշյալ դրույքաչափերի հետ կապված հարցերը պետք է կարգավորվեն առնվազն ՀՀ կառավարության, այլ ոչ թե ՀՀ վարչապետի որոշմամբ:

8. Հայաստանի Հանրապետության վարչապետի՝ սույն գործով վիճարկվող «Հայաստանի Հանրապետության բյուջետային հիմնարկների աշխատողների պաշտոնային դրույքաչափերի սահմանման մասին» 1996 թվականի նոյեմբերի 4-ի թիվ 604 որոշման վերաբերյալ դիմումի ուսումնասիրությունից բխում է հետեւյալը.

ա) դիմողի կողմից բերված փաստարկների եւ տվյալ որոշման վերլուծականը հիմնականում վերաբերում է ինչպես իրավակիրառող մարմնի՝ ՀՀ պաշտպանության նախարարության գործողությունների իրա-

ՀՀ ՍԱՀՄԱՆԱԳՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԸ

վաչափության պարզաբանմանը, այնպես էլ այդ որոշման՝ ՀՀ Սահմանադրության 85-րդ հոդվածի 2-րդ մասին հակասելու հիմնավորումների արտահայտմանը,

բ) ՀՀ Սահմանադրության 101-րդ հոդվածի 1-ին մասի 8-րդ կետի պահանջի առկայության պայմաններում, դիմողը, ըստ էության, սահմանադրական դատարանում վիճարկում է տվյալ որոշման ոչ թե սահմանադրականության հարցը՝ ՀՀ Սահմանադրության 2-րդ գլխի նորմերին համապատասխանության շրջանակում, այլև օրինականության հարցը՝ ՀՀ Սահմանադրության 83.5-րդ հոդվածի 1-ին կետով նախատեսված բացառապես օրենքով կարգավորման սահմանադրական պահանջի կատարման տեսանկյունից:

Վերոհիշյալի կապակցությամբ, հաշվի առնելով նաև ՀՀ սահմանադրական դատարանի 2014 թվականի հունվարի 24-ի ՍԴՈ-1136 որոշման մեջ արտահայտված իրավական դիրքորոշումները՝ ՀՀ սահմանադրական դատարանն անհրաժեշտ է համարում արձանագրել, որ ներկայացված վեճի համատեքստում ՀՀ վարչապետի որոշման իրավաչափության հարցն օրենքի պահանջներին դրա համապատասխանության շրջանակներում է եւ ընդդատյա է ՀՀ վարչական դատարանի քննությանը: ՀՀ վարչական դատավարության օրենսգրքի 191-րդ հոդվածով սահմանված եւ վարչական դատարանին ընդդատյա պետական եւ տեղական ինքնակառավարման մարմինների ու նրանց պաշտոնատար անձանց նորմատիվ իրավական ակտերի վիճարկման վերաբերյալ գործերը, իսկ նույն օրենսգրքի 192-րդ հոդվածի 3-րդ մասով սահմանվում է, որ նույն օրենսգրքի 191-րդ հոդվածով նախատեսված գործերով վարչական դատարան կարող է դիմել նաև Մարդու իրավունքների պաշտպանը:

Ելնելով գործի քննության արդյունքներից եւ ղեկավարվելով Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 100-րդ հոդվածի 1-ին կետով, 101-րդ հոդվածի 1-ին մասի 8-րդ կետով, 102-րդ հոդվածով, «Սահմանադրական դատարանի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 32-րդ հոդվածի 1-ին եւ 2-րդ կետերով, 60-րդ հոդվածի 1-ին կետով, 63, 64 եւ 68-րդ հոդվածներով, Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը **Ո Ր Ո Շ Ե Ց**.

1. «Ձիմվորական ծառայություն անցնելու մասին» ՀՀ օրենքի 16-րդ հոդվածի 2-րդ մասի 3-րդ պարբերությունը՝ սույն որոշման մեջ արտա-

հայտված իրավական դիրքորոշումների շրջանակներում, համապատասխանում է ՀՀ Սահմանադրությանը:

2. Հայաստանի Հանրապետության վարչապետի 1996 թվականի նոյեմբերի 4-ի «Հայաստանի Հանրապետության բյուջետային հիմնարկների աշխատողների պաշտոնային դրույքաչափերի սահմանման մասին» թիվ 604 որոշման մասով գործի վարույթը կարճել:

3. Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 102-րդ հոդվածի երկրորդ մասի համաձայն սույն որոշումը վերջնական է եւ ուժի մեջ է մտնում հրապարակման պահից:

ՆԱԽԱԳԱՀՈՂ

Գ. ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ

**10 հունիսի 2014 թվականի
ՍԳՈ-1154**

**ՀԱՆՈՒՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՍԱՀՄԱՆԱԳՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ
ՈՐՈՇՈՒՄԸ**

**2014 ԹՎԱԿԱՆԻ ԱՊՐԻԼԻ 11-ԻՆ ԵՐԵՎԱՆՈՒՄ ՍՏՈՐԱԳՐՎԱԾ՝
ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ԵՎ
ԳԵՐՄԱՆԻԱՅԻ ԴԱՇՆԱՅԻՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ՄԻՋԵՎ ՖԻՆԱՆՍԱԿԱՆ
ՀԱՄԱԳՈՐԾԱԿՅՈՒԹՅԱՆ ՄԱՍԻՆ ՀԱՄԱՁԱՅՆԱԳՐՈՒՄ
ԱՄՐԱԳՐՎԱԾ ՊԱՐՏԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ
ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՍԱՀՄԱՆԱԳՐՈՒԹՅԱՆԸ
ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՅԸ ՈՐՈՇԵԼՈՒ
ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ԳՈՐԾՈՎ**

Քաղ. Երևան

10 հունիսի 2014թ.

Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը՝ կազմով. Գ. Հարությունյանի (նախագահող), Կ. Բալայանի, Ֆ. Թոխյանի, Ա. Խաչատրյանի (զեկուցող), Վ. Հովհաննիսյանի, Հ. Նազարյանի, Ա. Պետրոսյանի,

մասնակցությամբ (գրավոր ընթացակարգի շրջանակներում)՝ Հանրապետության Նախագահի պաշտոնական ներկայացուցիչ՝ ՀՀ ֆինանսների նախարարի տեղակալ Վ. Միրումյանի,

համաձայն Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 100-րդ հոդվածի 2-րդ կետի, 101-րդ հոդվածի 1-ին մասի 1-ին կետի, «Սահմանադրական դատարանի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 25, 38 եւ 72-րդ հոդվածների,

դռնբաց նիստում գրավոր ընթացակարգով քննեց «2014 թվականի ապրիլի 11-ին Երևանում ստորագրված՝ Հայաստանի Հանրապետության կառավարության եւ Գերմանիայի Դաշնային Հանրապետության

ՍԱՀՄԱՆԱԳՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆ ♦ ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ ♦ 4(74)2014
96

կառավարության միջև ֆինանսական համագործակցության մասին համաձայնագրում ամրագրված պարտավորությունների՝ Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությանը համապատասխանության հարցը որոշելու վերաբերյալ» գործը:

Գործի քննության առիթը Հանրապետության Նախագահի՝ 2014 թվականի մայիսի 26-ին ՀՀ սահմանադրական դատարան մուտքագրված դիմումն է:

Ուսումնասիրելով գործով զեկուցողի գրավոր հաղորդումը, Հանրապետության Նախագահի պաշտոնական ներկայացուցչի գրավոր բացատրությունը, հետազոտելով համաձայնագիրը եւ գործում առկա մյուս փաստաթղթերը, Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը **Պ Ա Ր Չ Ե Ց**.

1. Հայաստանի Հանրապետության կառավարության եւ Գերմանիայի Դաշնային Հանրապետության կառավարության միջև ֆինանսական համագործակցության մասին համաձայնագիրն (այսուհետ՝ Համաձայնագիր) ստորագրվել է 2014 թվականի ապրիլի 11-ին Երեւանում՝ առկա բարեկամական հարաբերությունները գործընկերային ֆինանսական համագործակցության միջոցով ամրապնդելու եւ խորացնելու եւ Հայաստանի Հանրապետության զարգացմանը նպաստելու նպատակով:

2. Համաձայնագրի 1-ին հոդվածի 1-ին եւ 2-րդ պարբերությունների համաձայն՝ Գերմանիայի Դաշնային Հանրապետության կառավարությունը Հայաստանի Հանրապետության կառավարությանը կամ երկու կառավարությունների կողմից փոխադարձ համաձայնությամբ ընտրվելիք այլ հասցեատերերի հնարավորություն է ընձեռում Վերականգնման վարկերի բանկից (այսուհետ՝ Բանկ) ստանալ՝

- «Համայնքային ենթակառուցվածքներ II, 3-րդ փուլ» ծրագրի իրականացման եւ համակարգման համար անհրաժեշտ հարակից միջոցառումների անցկացման համար՝ ֆինանսական օժանդակություն մինչեւ 2.500.000 եվրո գումարի չափով,
- «Համայնքային ենթակառուցվածքներ II, 3-րդ փուլ» ծրագրի համար՝ արտոնյալ վարկեր մինչեւ 30.000.000 եվրո գումարի չափով:

3. Համաձայնագրի 1-ին հոդվածի 3-րդ պարբերության համաձայն՝ 1-ին պարբերությունում նշված ծրագիրը Գերմանիայի Դաշնային Հանրապետության կառավարության եւ Հայաստանի Հանրապետության կառավարության միջեւ փոխադարձ համաձայնությամբ կարող է փոխարինվել այլ ծրագրերով, իսկ 5-րդ պարբերության համաձայն՝ 1-ին պարբերության 1-ին կետով նշված ֆինանսական օժանդակությունները կփոխարինվեն վարկերով, եթե դրանք չօգտագործվեն այդ միջոցառումների համար:

4. Համաձայնագրի 1-ին հոդվածի 4-րդ պարբերության համաձայն՝ եթե Գերմանիայի Դաշնային Հանրապետության կառավարությունը Հայաստանի Հանրապետության կառավարությանն ավելի ուշ ժամանակահատվածում հնարավորություն է ընձեռում Բանկից ստանալ լրացուցիչ վարկեր կամ ֆինանսական օժանդակություններ՝ Համաձայնագրով նշված ծրագրերի նախապատրաստման կամ իրականացմանն ու համակարգմանն անհրաժեշտ հարակից միջոցառումների անցկացման համար, ապա կիրառվում է սույն Համաձայնագիրը:

5. Համաձայնագրի 2-րդ հոդվածի 1-ին պարբերության համաձայն՝ վերը նշված գումարների օգտագործումը, գումարների տրամադրման պայմանները, ինչպես նաեւ հանձնարարականների տրման ընթացակարգը Գերմանիայի Դաշնային Հանրապետության գործող օրենսդրության համաձայն սահմանվում են Բանկի եւ վարկեր կամ ֆինանսական օժանդակություններ ստացողների միջեւ կնքվող պայմանագրերում:

Ըստ Համաձայնագրի 2-րդ հոդվածի 2-րդ պարբերության՝ նշված գումարների հատկացումները չեն կատարվում, եթե նախնական հատկացման տարվան հաջորդող յոթ տարիների ընթացքում չեն կնքվում համապատասխան վարկային կամ ֆինանսական պայմանագրեր: Ընդ որում, նշված գումարների համար ժամկետն ավարտվում է 2020 թվականի դեկտեմբերի 31-ին:

6. Համաձայնագրով Հայաստանի Հանրապետությունն ստանձնում է, մասնավորապես, հետեւյալ պարտավորությունները.

- վճարել Համաձայնագրի 2-րդ հոդվածի 1-ին պարբերությունում նշված պայմանագրերի կնքման եւ իրականացման շրջանակնե-

- րում առաջացող՝ ՀՀ օրենսդրությամբ սահմանված բոլոր տեսակի հարկերը եւ պետական այլ տուրքերը,
- վարկի եւ ֆինանսական օժանդակության օգտագործումից անհրաժեշտաբար բխող՝ ծովային, ցամաքային եւ օդային ճանապարհներով անձերի եւ գույքի տեղափոխման համար ուղեւորներին եւ առաքողներին տալ տրանսպորտային ձեռնարկության ազատ ընտրության հնարավորություն, չձեռնարկել միջոցներ, որոնք կբացառեն կամ կղժվարացնեն Գերմանիայի Դաշնային Հանրապետությունում գործող տրանսպորտային ձեռնարկությունների իրավահավասար մասնակցությունը, իսկ անհրաժեշտության դեպքում ՀՀ օրենսդրությամբ սահմանված կարգով տրամադրել պահանջվող թույլտվություններ տրանսպորտային հիշյալ ձեռնարկությունների մասնակցության համար,
 - Համաձայնագրի 2-րդ հոդվածի 3-րդ պարբերության համաձայն՝ երաշխավորել Բանկի օգտին վճարումները եվրոյով՝ ի կատարումն 2-րդ հոդվածի 1-ին պարբերության համաձայն կնքվելիք պայմանագրով վարկառուների ստանձնած պարտավորությունների, եթե վարկառուն Հայաստանի Հանրապետության կառավարությունը չէ,
 - Համաձայնագրի 2-րդ հոդվածի 4-րդ պարբերության համաձայն՝ Բանկին տալ երաշխիք, որ կկատարվեն պարտքի վերադարձման այն պահանջները, որոնք կարող են բխել 2-րդ հոդվածի 1-ին պարբերության համաձայն կնքվելիք ֆինանսավորման պայմանագրերից, եթե վարկառուն Հայաստանի Հանրապետության կառավարությունը չէ:

7. Սահմանադրական դատարանը գտնում է, որ Համաձայնագրով Հայաստանի Հանրապետության ստանձնած վերոհիշյալ պարտավորությունները բխում են ՀՀ Սահմանադրությամբ պետության առջելի դրված սահմանադրա-իրավական խնդիրներից:

Ելնելով գործի քննության արդյունքներից եւ ղեկավարվելով Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 100-րդ հոդվածի 2-րդ կետով, 102-րդ հոդվածի առաջին եւ չորրորդ մասերով, «Սահմանադրական դատարանի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 63, 64 եւ 72-րդ հոդվածներով, Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը **Ո Ր Ո Շ Ե Ց**.

ՀՀ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԸ

1. 2014 թվականի ապրիլի 11-ին Երեւանում ստորագրված՝ Հայաստանի Հանրապետության կառավարության եւ Գերմանիայի Դաշնային Հանրապետության կառավարության միջեւ ֆինանսական համագործակցության մասին համաձայնագրում ամրագրված պարտավորությունները համապատասխանում են Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությանը:

2. Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 102-րդ հոդվածի երկրորդ մասի համաձայն սույն որոշումը վերջնական է եւ ուժի մեջ է մտնում հրապարակման պահից:

ՆԱԽԱԳԱՀՈՂ

Գ. ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ

**10 հունիսի 2014 թվականի
ՍԳՈ-1155**

**ՀԱՆՈՒՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՍԱՀՄԱՆԱԳՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ
ՈՐՈՇՈՒՄԸ**

**2013 ԹՎԱԿԱՆԻ ՄԱՅԻՍԻ 31-ԻՆ ՄԻՆՍԿՈՒՄ ՍՏՈՐԱԳՐՎԱԾ՝
ԳՅՈՒՂԱՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՄՇԱԿԱԲՈՒՅՍԵՐԻ ՍՈՐՏԵՐԻ ԵՎ
ՀԻՔՐԻԳՆԵՐԻ ՍԵՐՄԵՐԻ, ՊՏՂԱՀԱՏԱՊՏՂԱՅԻՆ
ՄՇԱԿԱԲՈՒՅՍԵՐԻ ԵՎ ԽԱՂՈՂԻ ՏՆԿԱՆՅՈՒԹԻ
ԱՐՏԱԴՐՈՒԹՅԱՆ ՈՒ ՄԱՏԱԿԱՐԱՐՈՒՄՆԵՐԻ ԲԱԶՄԱԿՈՂՄ
ՄԻՋՊԵՏԱԿԱՆ ՄԱՄՆԱԳԻՏԱՑՄԱՆ ՄԱՍԻՆ ՀԱՄԱՉԱՅՆԱԳՐՈՒՄ
ԱՄՐԱԳՐՎԱԾ ՊԱՐՏԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ
ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՍԱՀՄԱՆԱԳՐՈՒԹՅԱՆԸ
ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՑԸ ՈՐՈՇԵԼՈՒ
ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ԳՈՐԾՈՎ**

Քաղ. Երևան

10 հունիսի 2014թ.

Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը՝ կազմով. Գ. Հարությունյանի (նախագահող), Կ. Բալայանի, Ֆ. Թոխյանի, Ա. Խաչատրյանի, Վ. Հովհաննիսյանի, Հ. Նազարյանի (զեկուցող), Ա. Պետրոսյանի,

մասնակցությամբ (գրավոր ընթացակարգի շրջանակներում)՝ Հանրապետության Նախագահի պաշտոնական ներկայացուցիչ՝ ՀՀ գյուղատնտեսության նախարար Ս. Կարապետյանի,

համաձայն Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 100-րդ հոդվածի 2-րդ կետի, 101-րդ հոդվածի 1-ին մասի 1-ին կետի, «Սահմանադրական դատարանի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 25, 38 եւ 72-րդ հոդվածների,

դռնբաց նիստում գրավոր ընթացակարգով քննեց «2013 թվականի

ՀՀ ՍԱՀՄԱՆԱԳՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԸ

մայիսի 31-ին Մինսկում ստորագրված՝ Գյուղատնտեսական մշակաբույսերի սորտերի եւ հիբրիդների սերմերի, պտղահատապտղային մշակաբույսերի եւ խաղողի տնկանյութի արտադրության ու մատակարարումների բազմակողմ միջպետական մասնագիտացման մասին համաձայնագրում ամրագրված պարտավորությունների՝ Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությանը համապատասխանության հարցը որոշելու վերաբերյալ» գործը:

Գործի քննության առիթը Հանրապետության Նախագահի՝ 2014 թվականի մայիսի 26-ին ՀՀ սահմանադրական դատարան մուտքագրված դիմումն է:

Ուսումնասիրելով գործով զեկուցողի գրավոր հաղորդումը, Հանրապետության Նախագահի պաշտոնական ներկայացուցչի գրավոր բացատրությունը, հետազոտելով համաձայնագիրը եւ գործում առկա մյուս փաստաթղթերը, Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը **Պ Ա Ր Ձ Ե Ց**.

1. Գյուղատնտեսական մշակաբույսերի սորտերի եւ հիբրիդների սերմերի, պտղահատապտղային մշակաբույսերի եւ խաղողի տնկանյութի արտադրության ու մատակարարումների բազմակողմ միջպետական մասնագիտացման մասին համաձայնագիրն (այսուհետ՝ Համաձայնագիր) ստորագրվել է 2013 թվականի մայիսի 31-ին:

Համաձայնագրի նպատակն է իրականացնել համագործակցություն սելեկցիայի եւ սերմնաբուծության բնագավառում:

2. Համաձայնագրի համաձայն Հայաստանի Հանրապետությունն ստանձնում է հետեւյալ հիմնական պարտավորությունները.

ա) կազմել եւ հաստատել պետական գիտական հետազոտությունների, ինստիտուտների, սերմնաբուծական եւ տնկարանային կազմակերպությունների ցանկը, տեղեկացնել արտադրության ծավալների, գյուղատնտեսական մշակաբույսերի սորտերի եւ հիբրիդների սերմերի իրացման, պտղահատապտղային մշակաբույսերի տնկանյութի վերաբերյալ.

բ) չզանձել արտահանման-ներմուծման մաքսատուրքեր՝ Համաձայնագրի շրջանակներում մատակարարվող գյուղատնտեսական մշակաբույսերի սորտերի եւ հիբրիդների սերմերի, պտղահատապտղային մշակաբույսերի եւ խաղողի տնկանյութի արտահանման (ներկրման) դեպքերում.

զ) իրականացնել Անկախ պետությունների համագործակցության մասնակից պետությունների սերմնաբուծության հարցերով Միջկառավարական համակարգող խորհրդի նիստերի անցկացման հետ կապված կազմակերպչական ծախսերը:

դ) իրականացնել Անկախ պետությունների համագործակցության մասնակից պետությունների սերմնաբուծության հարցերով Միջկառավարական համակարգող խորհրդի անդամների եւ նիստերի մասնակիցների գործուղման ծախսերը:

3. Սահմանադրական դատարանը գտնում է, որ Համաձայնագրով Հայաստանի Հանրապետության ստանձնած վերոհիշյալ պարտավորությունները բխում են ՀՀ Սահմանադրությամբ պետության առջեւ դրված սահմանադրաիրավական խնդիրներից:

Ելնելով գործի քննության արդյունքներից եւ ղեկավարվելով Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 100-րդ հոդվածի 2-րդ կետով, 102-րդ հոդվածի առաջին եւ չորրորդ մասերով, «Սահմանադրական դատարանի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 63, 64 եւ 72-րդ հոդվածներով, Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը **Ո Ր Ո Շ Ե Ց**.

1. 2013 թվականի մայիսի 31-ին Մինսկում ստորագրված՝ Գյուդատնտեսական մշակաբույսերի սորտերի եւ հիբրիդների սերմերի, պտղահատապտղային մշակաբույսերի եւ խաղողի տնկանյութի արտադրության ու մատակարարումների բազմակողմ միջպետական մասնագիտացման մասին համաձայնագրում ամրագրված պարտավորությունները համապատասխանում են Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությանը:

2. Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 102-րդ հոդվածի երկրորդ մասի համաձայն սույն որոշումը վերջնական է եւ ուժի մեջ է մտնում հրապարակման պահից:

ՆԱԽԱԳԱՀՈՂ

Գ. ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ

**10 հունիսի 2014 թվականի
ՍԳՈ-1156**

**ՀԱՆՈՒՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ
ՈՐՈՇՈՒՄԸ**

**ՔԱՂԱՔԱՅԻ ՄԱԳԴԱ ԵՂԻԱԶԱՐՅԱՆԻ ԳԻՄՈՒՄԻ ՀԻՄԱՆ ՎՐԱ՝
ՀՀ ՎԱՐՉԱԿԱՆ ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ՕՐԵՆՍԳՐՔԻ (28.11.2007թ.)
139-ՐԴ ՀՈԴՎԱԾԻ 2-ՐԴ ՄԱՍԻ ԵՎ 140-ՐԴ ՀՈԴՎԱԾԻ 1-3-ՐԴ
ՄԱՍԵՐԻ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹՅԱՆԸ ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆՈՒԹՅԱՆ
ՀԱՐՅԸ ՈՐՈՇԵԼՈՒ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ԳՈՐԾՈՎ**

Քաղ. Երևան

3 հուլիսի 2014թ.

Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը՝ կազմով. Վ. Հովհաննիսյանի (նախագահող), Կ. Բալայանի, Ֆ. Թոխյանի (զեկուցող), Ա. Թունյանի, Հ. Նազարյանի, Ա. Պետրոսյանի, մասնակցությամբ (գրավոր ընթացակարգի շրջանակներում)՝ դիմողի ներկայացուցիչներ Ա. Ջեյնալյանի, Ա. Ղազարյանի, գործով որպես պատասխանող կողմ ներգրավված՝ ՀՀ Ազգային ժողովի պաշտոնական ներկայացուցիչ՝ ՀՀ Ազգային ժողովի աշխատակազմի փորձաքննության վարչության խորհրդատու Ս. Թեւանյանի, համաձայն Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 100-րդ հոդվածի 1-ին կետի, 101-րդ հոդվածի 1-ին մասի 6-րդ կետի, «Սահմանադրական դատարանի մասին» ՀՀ օրենքի 25, 38 եւ 69-րդ հոդվածների, դռնբաց նիստում գրավոր ընթացակարգով քննեց «Քաղաքացի Մագդա Եղիազարյանի դիմումի հիման վրա՝ ՀՀ վարչական դատավարության օրենսգրքի (28.11.2007թ.) 139-րդ հոդվածի 2-րդ մասի եւ 140-րդ հոդվածի 1-3-րդ մասերի՝ Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությանը համապատասխանության հարցը որոշելու վերաբերյալ» գործը:

ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆ • ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ • 4(74)2014

Գործի քննության առիթը քաղաքացի Մագդա Եղիազարյանի՝ 08.01.2014թ. ՀՀ սահմանադրական դատարան մուտքագրված դիմումն է:

Ուսումնասիրելով գործով զեկուցողի գրավոր հաղորդումը, դիմող եւ պատասխանող կողմերի գրավոր բացատրությունները, հետազոտելով 2007 թվականի նոյեմբերի 28-ին ընդունված ՀՀ վարչական դատավարության օրենսգիրքը եւ գործում առկա մյուս փաստաթղթերը, Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը **Պ Ա Ր Ձ Ե Ց**.

1. ՀՀ վարչական դատավարության օրենսգիրքն (այսուհետ՝ օրենսգիրք), ընդունվել է ՀՀ Ազգային ժողովի կողմից՝ 2007 թվականի նոյեմբերի 28-ին, Հայաստանի Հանրապետության Նախագահի կողմից ստորագրվել՝ 2007 թվականի դեկտեմբերի 10-ին, ուժի մեջ է մտել 2008 թվականի հունվարի 1-ից եւ ուժը կորցրել է 2014 թվականի հունվարի 7-ից:

Գործող ՀՀ վարչական դատավարության օրենսգիրքն ընդունվել է ՀՀ Ազգային ժողովի կողմից՝ 2013 թվականի դեկտեմբերի 5-ին, Հայաստանի Հանրապետության Նախագահի կողմից ստորագրվել՝ 2013 թվականի դեկտեմբերի 28-ին եւ ուժի մեջ է մտել 2014 թվականի հունվարի 7-ից:

Օրենսգրքի՝ «Նորմատիվ իրավական ակտերի իրավաչափությունը վիճարկելու վերաբերյալ գործերով դատական ակտ կայացնելու առանձնահատկությունները» վերտառությամբ 139-րդ հոդվածի 2-րդ մասը սահմանում էր. «Ստուգումից հետո պարզելով վիճարկվող ակտի անհամապատասխանությունն ավելի բարձր իրավաբանական ուժ ունեցող նորմատիվ ակտին՝ վարչական դատարանն այն անվավեր է ճանաչում այդ հիմքով՝ անկախ հայցվորի պահանջից»:

Օրենսգրքի՝ «Նորմատիվ իրավական ակտերի իրավաչափությունը վիճարկելու վերաբերյալ գործերով վարչական դատարանի որոշումների բնույթը եւ իրավական հետեւանքները» վերտառությամբ 140-րդ հոդվածի 1-3-րդ մասերը սահմանում էին. «1. Նորմատիվ իրավական ակտն անվավեր ճանաչելու մասին վարչական դատարանի որոշումները պաշտոնական հրապարակման պահից Հայաստանի Հանրապետության ամբողջ տարածքում պարտադիր են բոլորի համար:

2. Անվավեր ճանաչված նորմատիվ իրավական ակտերն իրենց իրավաբանական ուժը կորցնում են դրանք անվավեր ճանաչելու մասին վարչական դատարանի որոշման պաշտոնական հրապարակման պահից (ex nunc), բացառությամբ սույն հոդվածի 5-րդ եւ 9-րդ մասերով նախատեսված դեպքերի:

3. Անվավեր ճանաչված նորմատիվ իրավական ակտերի վրա հիմնված՝ վարչական դատարանի որոշման ընդունմանը նախորդող ժամանակահատվածում ընդունված եւ կատարված վարչական կամ դատական ակտերը վերանայման ենթակա չեն, սակայն վարչական դատարանի որոշման օրինական ուժի մեջ մտնելու պահից այլեւս չեն կարող կիրառվել: ...»:

2. Գործի համառոտ դատավարական նախապատմությունը հանգում է հետեւյալին. դիմողը ՀՀ վարչական դատարան է ներկայացրել հայցադիմում ընդդեմ ՀՀ բարձրագույն որակավորման հանձնաժողովի նախագահի՝ 12.11.1997թ. «Ատենախոսությունների փորձաքննության կարգը հաստատելու մասին» թիվ 150 հրամանի առոչինչ լինելու կամ այն անվավեր ճանաչելու պահանջի մասին: Դատարանն իր՝ 12 փետրվարի 2013 թվականի որոշմամբ որոշել է մերժել հայցադիմումը՝ հրամանն առոչինչ ճանաչելու մասով, այն պատճառաբանությամբ, որ. «... ՀՀ օրենսդիրը ՀՀ վարչական դատավարության կարգով ճանաչել է միայն վարչական ակտ առ ոչինչ ճանաչելու կանոնը՝ միաժամանակ բացառելով այլ բնույթի իրավական ակտերն առ ոչինչ ճանաչելու հնարավորությունը»:

Ակտն անվավեր ճանաչելու պահանջի մասով էլ դատարանը վերադարձրել է հայցադիմումը՝ արձանագրելով բողոքարկման եռամսյա ժամկետի պահանջի խախտում: Դատարանը նաեւ արձանագրել է, որ հայցվորը չի ներկայացրել միջնորդություն բաց թողնված ժամկետը վերականգնելու վերաբերյալ:

Դիմողը ներկայացրել է վերաքննիչ բողոք: Վերաքննիչ վարչական դատարանն իր 11.04.2013 թվականի որոշմամբ մերժել է վերաքննիչ բողոքը եւ ուժի մեջ թողել վարչական դատարանի որոշումը: Վերաքննիչ վարչական դատարանն արձանագրել է, որ «...իրավական ակտերի իրավաչափությունը որոշելու գործերով օրենսդիրը վարչական դատարանին վերապահել է միայն տվյալ վիճարկվող իրավական ակտը՝ դրա ավելի բարձր իրավաբանական ուժ ունեցող նորմատիվ ակտին անհամապատասխանությունը պարզելու դեպքում, անվավեր ճանաչելու լիազորությունը, իսկ նորմատիվ իրավական ակտը առ ոչինչ հաստատելու լիազորություն վարչական դատարանին չի վերապահել»: Որպես վերաքննիչ բողոքը մերժելու հիմք վերաքննիչ վարչական դատարանն ամրագրել է դիմողի կողմից դատավարական ժամկետի խախտման փաստը:

ՍԱՀՄԱՆԱԳՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆ ♦ ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ ♦ 4(74)2014

Դիմողը ներկայացրել է վճռաբեկ բողոք, որը ՀՀ վճռաբեկ դատարանի 19.06.2013 թվականի որոշմամբ վերադարձվել է: Վճռաբեկ դատարանն իր որոշման հիմքում դրել է վերաքննիչ վարչական դատարանի որոշման վերոհիշյալ իրավական դիրքորոշումները:

3. Դիմողը, վիճարկելով օրենսգրքի 139-րդ հոդվածի 2-րդ մասի եւ 140-րդ հոդվածի 1-3-րդ մասերի՝ «անվավեր ճանաչելու» դրույթները, պնդում է, որ «Սույն դիմումով վիճարկվող ՀՀ «Վարչական դատավարության» օրենսգրքի 139, 140-րդ հոդվածների բովանդակությունից (կամ դատարանների կողմից դրանց հաղորդած իմաստից) բխում է, որ անձը հայց հարուցելու իրավունք չունի՝ ենթաօրենսդրական կամ գերատեսչական նորմատիվ իրավական ակտերը կամ դրանց դրույթներն առոչինչ ճանաչելու (առոչինչ լինելը հաստատելու) պահանջով»: Դիմողը գտնում է, որ նորմատիվ իրավական ակտերի առոչինչ լինելու նյութաիրավական հիմքերը շարադրված են «Իրավական ակտերի մասին» ՀՀ օրենքում, սակայն, ի տարբերություն վարչական ակտերի, նորմատիվ իրավական ակտերի առոչինչ ճանաչելու պահանջով վարչական դատարան դիմելու իրավունք ՀՀ վարչական դատավարության օրենսգրքով չի նախատեսվել: Ըստ այդմ՝ դիմողը գտնում է, որ օրենսդրի կողմից դատական վերահսկողությունից դուրս է դրվել մի ողջ ինստիտուտ, որով խաթարվում է արդար դատաքննության իրավունքի բաղադրատարր հանդիսացող դատարանի մատչելիության իրավունքի էությունը: Դիմողը գտնում է, որ օրենսգրքի 139-րդ հոդվածի 2-րդ, 140-րդ հոդվածի 1-3-րդ մասերի դրույթները՝ «անվավեր ճանաչելու» մասով, հակասում են ՀՀ Սահմանադրությանը՝ կա՛մ օրենսդրի կողմից տրված բովանդակության, կա՛մ անորոշ ձեւակերպված լինելու, կա՛մ դատարանների կողմից հաղորդած բովանդակության պատճառով:

4. Պատասխանողի կարծիքով՝ դիմողի կողմից վիճարկվող նորմերն ընդգրկված են 28.11.2007թ. ընդունված ՀՀ վարչական դատավարության օրենսգրքում, որն ուժը կորցրել է 07.01.2014թ. նոր վարչական դատավարության օրենսգրքի ուժի մեջ մտնելուց հետո: Ըստ պատասխանողի՝ ակնհայտ է, որ այստեղ առնչվում ենք մի իրավական ակտի, որը, որպես այդպիսին, այլեւս գոյություն չունի, եւ դրա դրույթները՝ անկախ ՀՀ Սահմանադրության հետ համապատասխանության փաստից, այլեւս որեւէ իրավական հետեւանք չեն առաջացնում:

Պատասխանող կողմը գտնում է նաև, որ. «...խոսքը ոչ այնքան վիճարկվող նորմերի հակասահմանադրականության մեջ է, հատկապես, որ դրանք որեւէ կերպ անհամապատասխանության մեջ չեն մտնում ՀՀ Սահմանադրության հետ, այլ առավելապես իրավակարգավորման բաց է, որն անհրաժեշտության դեպքում կարող է սահմանված կարգով լրացվել եւ ապահովել իրավակարգավորման ամբողջականությունը»:

5. Դիմումի եւ վերաբերելի դատական ակտերի ուսումնասիրությունից բխում է, որ դիմողի իրավունքների ենթադրյալ խախտումը պայմանավորված է ոչ թե օրենսգրքի վիճարկվող դրույթների հակասահմանադրականությամբ, այլ դիմողի կողմից օրենսգրքով սահմանված բողոքարկման ժամկետների բացթողումով, եւ այդ ժամկետները վերականգնելու վերաբերյալ միջնորդություն չներկայացնելով: Այսինքն՝ դիմողը չի օգտվել օրենսդրությամբ իրեն ընձեռված իրավական պաշտպանության հնարավորություններից եւ ըստ էության դիմումով բարձրացնում է վերացական սահմանադրական վերահսկողությանը բնորոշ հարցադրում՝ օրենսգրքի վիճարկվող նորմերի հակասահմանադրականությունն անուղղակիորեն փաստարկելով նրանով, որ նորմատիվ իրավական ակտն անվավեր ճանաչելու հետեւանքները կարող էին բացառվել նորմատիվ իրավական ակտն առոչինչ ճանաչելու օրենսդրական հնարավորության դեպքում, եթե օրենսգիրքը պարունակեր նորմատիվ իրավական ակտն առոչինչ ճանաչելու ինստիտուտ:

6. Սույն գործում առկա փաստաթղթերի ուսումնասիրությունը վկայում է, որ դիմողի՝ քաղաքացի Մ. Եղիազարյանի կողմից սույն գործով սահմանադրական դատարան ներկայացված՝ ՀՀ վարչական դատարանի՝ 12.02.2013թ., ՀՀ վարչական վերաքննիչ դատարանի՝ 11.04.2013թ. եւ ՀՀ վճռաբեկ դատարանի՝ 19.06.2013թ. որոշումներում եւ մյուս իրավական ակտերում նշված վիճարկվող՝ ՀՀ վարչական դատավարության օրենսգրքի 139-րդ հոդվածի 2-րդ մասի եւ 140-րդ հոդվածի 1-3-րդ մասերի դրույթները նրա նկատմամբ չեն կիրառվել, չնայած դրանցում անդրադարձ է կատարվել հիշյալ չկիրառված դրույթների իրավական բովանդակությանը:

ՀՀ Սահմանադրության 101-րդ հոդվածի 1-ին մասի 6-րդ կետի համաձայն՝ սահմանադրական դատարան կարող է դիմել «յուրաքանչյուր ոք՝ կոնկրետ գործով, երբ առկա է դատարանի վերջնական ակտը, սպառվել են դատական պաշտպանության բոլոր միջոցները եւ վիճարկում է

այդ ակտով իր նկատմամբ կիրառված օրենքի դրույթի սահմանադրականությունը»:

ՀՀ Սահմանադրության 101-րդ հոդվածի 1-ին մասի 6-րդ կետն իր կոնկրետացումն է ստացել «Սահմանադրական դատարանի մասին» ՀՀ օրենքի 69-րդ հոդվածի 1-ին մասում, որը, նշված սահմանադրական դրույթին եւ դրա հիմքում ընկած սահմանադրական կոնկրետ վերահսկողության տրամաբանությանը համահունչ, սահմանել է ֆիզիկական եւ իրավաբանական անձանց դիմումների ընդունելիության պայմանները, այդ թվում՝ օրենքի դրույթի կիրառման պայմանը:

Համաձայն ՀՀ սահմանադրական դատարանի՝ 17.03.2009թ. ՄԴԱՈ-21 որոշմամբ արտահայտած իրավական դիրքորոշման՝ «...«Սահմանադրական դատարանի մասին» ՀՀ օրենքի 69 հոդվածի 1-ին մասում նշված որեւէ պայմանի բացակայության դեպքում անհատական դիմում ներկայացրած ֆիզիկական կամ իրավաբանական անձը սահմանադրական դատարան դիմելու համար իրավասու սուբյեկտ չէ»:

ՀՀ Սահմանադրության 101-րդ հոդվածի 1-ին մասի 6-րդ կետի եւ «Սահմանադրական դատարանի մասին» ՀՀ օրենքի 69-րդ հոդվածի 1-ին մասի իմաստով «օրենքի դրույթի կիրառում» հասկացության սահմանադրաիրավական բովանդակությունը սահմանադրական դատարանը բացահայտել է իր՝ 2008 թվականի ապրիլի 4-ի ՄԴՈ-747 որոշման մեջ, մասնավորապես, արտահայտելով հետեւյալ իրավական դիրքորոշումը. «... ՀՀ Սահմանադրության 101-րդ հոդվածի 6-րդ մասի՝ «...իր նկատմամբ կիրառված օրենքի դրույթի...», ինչպես նաեւ «Սահմանադրական դատարանի մասին» ՀՀ օրենքի 60-րդ հոդվածի 2-րդ մասում պարունակվող «...եւ չի կիրառվել բառակապակցություններում «կիրառում» հասկացությունը չի վերաբերում դատական ակտերում օրենքի այս կամ այն դրույթի ցանկացած վկայակոչման: Միայն այն պարագայում դա կարող է դիտարկվել որպես օրենքի դրույթի «կիրառում», երբ անձի համար այն առաջացնում է իրավական հետեւանքներ: Բոլոր այն դեպքերում, երբ վկայակոչումն ունի ծանուցողական բնույթ կամ դրա միջոցով դատավարության կողմի ուշադրությունն է հրավիրվում իր գործողությունների օրինականության վրա, հարցի սահմանադրականության բարձրացման տեսանկյունից չի կարող դիտարկվել որպես օրենքի դրույթի «կիրառում»:

Սահմանադրական դատարանը գտնում է, որ դիմողը ձեւականորեն վիճարկելով ՀՀ վարչական դատավարության օրենսգրքի 139-րդ հոդվածի 2-րդ մասի եւ 140-րդ հոդվածի 1-3-րդ մասերի դրույթների սահմա-

ՀՀ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԸ

նադրականությունը՝ ըստ էության բարձրացնում է դրանց կիրառման իրավաչափության եւ կիրառման արդյունքում ընդունված դատական ակտերի օրինականության հարց: Համաձայն ՀՀ սահմանադրական դատարանի՝ 17.03.2009թ. ՍԳԱՌ-21 որոշմամբ արտահայտած իրավական դիրքորոշման՝ «...բոլոր այն դեպքերում, երբ դիմողը, ձեռականորեն վիճարկելով օրենքի դրույթի սահմանադրականության հարցը, ըստ էության բարձրացնում է այդ դրույթի կիրառման իրավաչափության հարց կամ հետապնդում է այլ նպատակներ, ապա այդպիսի դիմումները ենթակա են մերժման՝ «Սահմանադրական դատարանի մասին» ՀՀ օրենքի 32 հոդվածի 1-ին կետի հիմքով՝ որպես սահմանադրական դատարանի քննության ենթակա հարց չառաջադրող դիմումներ»:

Ելնելով գործի քննության արդյունքներից եւ ղեկավարվելով Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 100-րդ հոդվածի 1-ին կետով, 101-րդ հոդվածի 1-ին մասի 6-րդ կետով, 102-րդ հոդվածով, «Սահմանադրական դատարանի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 60, 63, 64 եւ 69-րդ հոդվածներով, Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը **Ո Ր Ո Շ Ե Ց**.

1. «Քաղաքացի Մագդա Եղիազարյանի դիմումի հիման վրա՝ ՀՀ վարչական դատավարության օրենսգրքի (28.11.2007թ.) 139-րդ հոդվածի 2-րդ մասի եւ 140-րդ հոդվածի 1-3-րդ մասերի՝ Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությանը համապատասխանության հարցը որոշելու վերաբերյալ» գործի վարույթը կարճել:
2. Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 102-րդ հոդվածի 2-րդ մասի համաձայն սույն որոշումը վերջնական է եւ ուժի մեջ է մտնում հրապարակման պահից:

ՆԱԽԱԳԱՀՈՂ

Վ. ՀՈՎՀԱՆՆԻՍՅԱՆ

**3 հուլիսի 2014 թվականի
ՍԳՌ-1157**

ՀԱՏՈՒԿ ԿԱՐԾԻՔ

**ՀՀ ՍԱՀՄԱՆԱԳՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ ԱՆԴԱՄ Կ. ԲԱԼԱՅԱՆԻ
ՔԱՂԱՔԱՑԻ ՍԱԳԴԱ ԵՂԻԱԶԱՐՅԱՆԻ ԳԻՄՈՒՄԻ ՀԻՄԱՆ ՎՐԱ՝
ՀՀ ՎԱՐՉԱԿԱՆ ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ՕՐԵՆՍՊՐՔԻ (28.11. 2007թ.)
139-ՐԴ ՀՈԴՎԱԾԻ 2-ՐԴ ԵՎ 140-ՐԴ ՀՈԴՎԱԾԻ 1-3-ՐԴ ՄԱՍԵՐԻ՝
ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՍԱՀՄԱՆԱԳՐՈՒԹՅԱՆ
ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՑԸ ՈՐՈՇԵԼՈՒ
ՎԵՐԱՔԵՐՅԱԼ ԳՈՐԾՈՎ**

ՀՀ սահմանադրական դատարանի 2014թ. հուլիս 3-ի ՍԳՈ-1157 որոշմամբ կարճվել է Քաղաքացի Մազդա Եղիազարյանի դիմումի հիման վրա ՀՀ վարչական դատավարության օրենսգրքի (28.11. 2007թ.) 139-րդ հոդվածի 2-րդ մասին և 140-րդ հոդվածի 1-3-րդ մասերի՝ ՀՀ Սահմանադրությանը համապատասխանության հարցը որոշելու վերաբերյալ գործով վարույթը: Այդ որոշման հետ կապված ունենք հետևյալ նկատառումները.

ՀՀ վարչական դատավարության օրենսգրքի (28.11. 2007թ.) 140-րդ հոդվածի վերլուծությունից երևում է, որ անձը ենթաօրենսդրական կամ գերատեսչական նորմատիվ իրավական ակտերը կամ դրանց դրույթները կարող է վիճարկել միայն անվավերության հիմքով: Նորմատիվ իրավական ակտերի առոչինչ ճանաչելու պահանջով վարչական դատարան դիմելու իրավունք ՀՀ վարչական դատավարության նշված օրենսգրքով չի նախատեսվել, որի պատճառով մեր կարծիքով սահմանափակվել է անձի արդար դատաքննության բաղադրատարր հանդիսացող դատարանի մատչելիության իրավունքի էությունը:

Ճիշտ է «Վարչարարության հիմունքների և վարչական վարույթի մասին» ՀՀ օրենքի վերլուծությունը (հոդ. 63) ցույց է տալիս, որ ոչ իրավաչափ վարչական ակտը կարող է լինել ինչպես անվավեր, այնպես էլ առոչինչ: Ընդ որում, անվավեր վարչական ակտը կարող է լինել ինչպես առոչինչ հանդիսացող, այնպես էլ առոչինչ չհանդիսացող վարչական ակտը: Այլ կերպ ասած՝ առոչինչ վարչական ակտը բոլոր դեպքերում անվավեր է, իսկ անվավեր վարչական ակտը ոչ բոլոր դեպքերում է առոչինչ: Այլ կերպ կարող ենք ասել, որ առոչինչ վարչական ակտը անվավեր վարչական ակտի տարատեսակ է:

Նմանատիպ կարգավորում է նախատեսված նաև «Իրավական ակտերի մասին» ՀՀ օրենքի 74-րդ հոդվածում, որի 1-ին և 2.1 մասերի վեր-

ՀՀ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԸ

լուծությունը ցույց է տալիս, որ իրավաբանական ուժ չունեցող իրավական ակտը, որը հանդիսանում է առոչինչ իրավական ակտ՝ անվավեր իրավական ակտ է:

Սակայն արատավոր իրավակիրառական պրակտիկայից զերծ մնալու և մարդու արդար դատաքննության իրավունքի առավել արդյունավետ պաշտպանությունը երաշխավորելու նկատառումներով գտնում ենք, որ ճիշտ կլիներ, որ օրենսդրական կարգավորում ստանալուց նաև իրավական ակտի առոչինչությունը վարչական դատարանում վիճարկելու իրավահարաբերությունը: Նամանավանդ, որ պատասխանողը՝ ՀՀ Ազգային ժողովի ներկայացուցիչը, իր 28.04.2014թ. ՀՀ սահմանադրական դատարան ներկայացրած Բացատրության մեջ նույնպես փաստել է իրավակարգավորման բացի առկայության մասին: Նա մասնավորապես նշել է. «Կարծում ենք, որ այստեղ խոսքը ոչ այնքան վիճարկվող նորմի հակասահմանադրականության մեջ է, հատկապես, որ դրանք որևէ կերպ անհամապատասխանության մեջ չեն մտնում ՀՀ Սահմանադրության հետ, այլ առավելապես իրավակարգավորման բաց է, որն անհրաժեշտության դեպքում կարող է սահմանված կարգով լրացվել և ապահովել իրավակարգավորման ամբողջականությունը»:

Հետևապես, նույնիսկ կարճման պարագայում, եթե սահմանադրական դատարանը գտել է, որ այդ բացը իրավունքի խախտում չի առաջացնում (որի հետ համաձայն չենք) ՀՀ Ազգային Ժողովի ուշադրությունը պետք է հրավիրել այդ բացի լրացման անհրաժեշտության վրա:

10.07.2014թ.

Կ. Բալայան

**ՀԱՆՈՒՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՍԱՀՄԱՆԱԳՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ
ՈՐՈՇՈՒՄԸ**

**ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ԱՍԻԱԿԱՆ ՉԱՐԳԱՅՄԱՆ
ԲԱՆԿԻ ՄԻՋԵՎ 2014 ԹՎԱԿԱՆԻ ՀՈՒՆՎԱՐԻ 21-ԻՆ ԵՎ 2014
ԹՎԱԿԱՆԻ ՀՈՒՆԻՍԻ 11-ԻՆ ՍՏՈՐԱԳՐՎԱԾ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ
ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ԱՍԻԱԿԱՆ ՉԱՐԳԱՅՄԱՆ ԲԱՆԿԻ
ՄԻՋԵՎ 2011 ԹՎԱԿԱՆԻ ՄԱՅԻՍԻ 30-ԻՆ ՍՏՈՐԱԳՐՎԱԾ՝
«ՀՅՈՒՍԻՍ-ՀԱՐԱՎ ՃԱՆԱՊԱՐՀԱՅԻՆ ՄԻՋԱՆՑՔԻ
ՆԵՐԴՐՈՒՄԱՅԻՆ ԾՐԱԳԻՐ - ԾՐԱԳԻՐ 2» ՎԱՐԿԱՅԻՆ
ՀԱՄԱՁԱՅՆԱԳՐՈՒՄ (ՀԱՏՈՒԿ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ)
ՓՈՓՈԽՈՒԹՅՈՒՆ ԿԱՏԱՐԵԼՈՒ ՄԱՍԻՆ ՆԱՄԱԿ-
ՀԱՄԱՁԱՅՆԱԳՐՈՒՄ ԱՄՐԱԳՐՎԱԾ ՊԱՐՏԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ՝
ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՍԱՀՄԱՆԱԳՐՈՒԹՅԱՆԸ
ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՅԸ ՈՐՈՇԵԼՈՒ
ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ԳՈՐԾՈՎ**

Քաղ. Երևան

2 սեպտեմբերի 2014թ.

Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը՝ կազմով. Գ. Հարությունյանի (նախագահող), Կ. Բալայանի, Ֆ. Թոխյանի, Ա. Թունյանի, Ա. Խաչատրյանի, Վ. Հովհաննիսյանի, Հ. Նազարյանի, Ա. Պետրոսյանի (զեկուցող),

մասնակցությամբ (գրավոր ընթացակարգի շրջանակներում)՝ Հանրապետության Նախագահի պաշտոնական ներկայացուցիչ՝ Հայաստանի Հանրապետության տրանսպորտի և կապի նախարարի տեղակալ Ա. Առաքելյանի,

համաձայն Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 100-րդ հոդվածի 2-րդ կետի, 101-րդ հոդվածի 1-ին մասի 1-ին կետի,

«Սահմանադրական դատարանի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 25, 38 և 72-րդ հոդվածների,

դռնբաց նիստում գրավոր ընթացակարգով քննեց «Հայաստանի Հանրապետության և Ասիական զարգացման բանկի միջև 2014 թվականի հունվարի 21-ին և 2014 թվականի հունիսի 11-ին ստորագրված՝ Հայաստանի Հանրապետության և Ասիական զարգացման բանկի միջև 2011 թվականի մայիսի 30-ին ստորագրված՝ «Հյուսիս-հարավ ճանապարհային միջանցքի ներդրումային ծրագիր - Ծրագիր 2» վարկային համաձայնագրում (հատուկ գործողություններ) փոփոխություն կատարելու մասին նամակ-համաձայնագրում ամրագրված պարտավորությունների՝ Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությանը համապատասխանության հարցը որոշելու վերաբերյալ» գործը:

Գործի քննության առիթ է հանդիսացել Հանրապետության Նախագահի՝ 2014 թվականի հուլիսի 14-ին Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարան մուտքագրված դիմումը:

Ուսումնասիրելով սույն գործով զեկուցողի գրավոր հաղորդումը, Հանրապետության Նախագահի պաշտոնական ներկայացուցչի գրավոր բացատրությունը, ինչպես նաև լսելով նրա բանավոր պարզաբանումները, հետազոտելով նամակ-համաձայնագիրը և գործում առկա մյուս փաստաթղթերը, Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը **Պ Ա Ր Չ Ե Ց**.

1. Հայաստանի Հանրապետության և Ասիական զարգացման բանկի միջև 2011 թվականի մայիսի 30-ին ստորագրված՝ «Հյուսիս-հարավ ճանապարհային միջանցքի ներդրումային ծրագիր - Ծրագիր 2» վարկային համաձայնագրում (հատուկ գործողություններ) փոփոխություն կատարելու մասին նամակ-համաձայնագիրն (այսուհետ՝ նաև Նամակ-համաձայնագիր) ստորագրվել է Ասիական զարգացման բանկի կողմից 2014 թվականի հունվարի 21-ին, իսկ Հայաստանի Հանրապետության կողմից՝ 2014 թվականի հունիսի 11-ին:

Նամակ-համաձայնագրի պայմանագրախրավական հիմք հանդիսացող՝ 2011 թվականի մայիսի 30-ին ստորագրված՝ Հայաստանի Հանրապետության և Ասիական զարգացման բանկի միջև «Հյուսիս-հարավ ճանապարհային միջանցքի ներդրումային ծրագիր - Ծրագիր 2 (հատուկ գործողություններ)» վարկային համաձայնագիրը (վարկային համաձայնագիր), ելնելով Հայաստանի Հանրապետության սահ-

ՍԱՀՄԱՆԱԳՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆ ♦ ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ ♦ 4(74)2014
114

մանադրական դատարանի 2011 թվականի հունիսի 16-ի ՍԳՈ-979 որոշման մեջ արտահայտված իրավական դիրքորոշումից, Հայաստանի Հանրապետության Ազգային ժողովի կողմից վավերացվել է 2011 թվականի հունիսի 23-ի ԱԺՈ-280-Ն որոշմամբ:

2. Նամակ-համաձայնագրով Վարկային համաձայնագրով նախատեսված Ծրագիր 2-ի շրջանակներում վարկի փակման ժամկետը երկարաձգվում է 24 ամսով: Այդ նպատակով Վարկային համաձայնագրի 3.05-րդ բաժնի՝ «2015 թվականի հունիսի 30» բառերը փոխարինվում են «2017 թվականի հունիսի 30» բառերով:

Ելնելով սույն գործի նյութերի ուսումնասիրության արդյունքներից՝ սահմանադրական դատարանն արձանագրում է, որ Նամակ-համաձայնագրով նախատեսված փոփոխությունը պայմանավորված է Ծրագրում ներառված բաղադրիչների, մասնավորապես՝ Աշտարակ-Թալին ճանապարհահատվածի շինարարական աշխատանքների բնականոն, ամբողջական և պատշաճ կատարման ապահովման անհրաժեշտությամբ: Համաձայն Հանրապետության Նախագահի պաշտոնական ներկայացուցչի գրավոր բացատրության՝ կառուցվող Աշտարակ-Թալին ճանապարհահատվածի համար շինարարական աշխատանքների կապալի պայմանագիրը կնքվել է 2012 թվականի ապրիլի 27-ին: Սակայն շինարարական աշխատանքները մեկնարկել են միայն 2013 թվականի հունիսի 13-ին՝ կապված նշված հատվածում Ծրագրով պահանջվող հողերի օտարման և տարաբնակեցման ծրագրի իրականացման ու ճանապարհի կառուցման համար անհրաժեշտ տարածքը երրորդ անձանց իրավունքներից ազատելու գործընթացի ավարտման հետ: Հարկ է նկատել, որ հողերի օտարման և տարաբնակեցման ընթացակարգը բարեփոխելու նպատակով «Հասարակության և պետության կարիքների համար սեփականության օտարման մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքում 2014 թվականի հունիսի 21-ի ՀՕ-105-Ն Հայաստանի Հանրապետության օրենքով կատարվել են փոփոխություններ և լրացումներ, որն ուժի մեջ է մտել 2014 թվականի օգոստոսի 9-ին: Շինարարական աշխատանքների պայմանագրի համաձայն՝ աշխատանքների տևողության ժամկետը սահմանված է 1096 օր, ինչի արդյունքում շինարարական աշխատանքները նախատեսված է ավարտել 2016 թվականի հունիսի 12-ին, այսինքն՝ մոտ մեկ տարի ավելի ուշ, քան վարկի փակման ամսաթիվն է: Հաշվի առնելով հիշյալ հանգամանքը, ինչպես նաև այն, որ թերությունների վերացման համար նախատեսված է մեկ տարի

ՀՀ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԸ

Ժամկետ, ուստի Հայաստանի Հանրապետությունը և Ասիական զարգացման բանկը համաձայնել են վարկի փակման ամսաթիվը երկարաձգել 24 ամսով, այսինքն՝ մինչև 2017 թվականի հունիսի 30-ը:

Նամակ-համաձայնագրով նախատեսված փոփոխությամբ Հայաստանի Հանրապետությունը, մասնավորապես, ստանձնում է պարտավորություն՝ վճարել լրացուցիչ պարտավճար՝ շուրջ 240 հազար ԱՄՆ դոլարի չափով:

Ելնելով գործի քննության արդյունքներից և ղեկավարվելով Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 100-րդ հոդվածի 2-րդ կետով, 102-րդ հոդվածի 1-ին և 4-րդ մասերով, «Սահմանադրական դատարանի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 63, 64 և 72-րդ հոդվածներով, Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը **Ո Ր Ո Շ Ե Ց**.

1. Հայաստանի Հանրապետության և Ասիական զարգացման բանկի միջև 2014 թվականի հունվարի 21-ին և 2014 թվականի հունիսի 11-ին ստորագրված՝ Հայաստանի Հանրապետության և Ասիական զարգացման բանկի միջև 2011 թվականի մայիսի 30-ին ստորագրված՝ «Հյուսիս-հարավ ճանապարհային միջանցքի ներդրումային ծրագիր - Ծրագիր 2» վարկային համաձայնագրում (հատուկ գործողություններ) փոփոխություն կատարելու մասին նամակ-համաձայնագրում ամրագրված պարտավորությունները համապատասխանում են Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությանը:

2. Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 102-րդ հոդվածի 2-րդ մասի համաձայն սույն որոշումը վերջնական է և ուժի մեջ է մտնում հրապարակման պահից:

ՆԱԽԱԳԱՀՈՂ

Գ. ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ

**2 սեպտեմբերի 2014 թվականի
ՍԳՈ-1158**

**ՀԱՆՈՒՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՍԱՀՄԱՆԱԳՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ
ՈՐՈՇՈՒՄԸ**

**2014 ԹՎԱԿԱՆԻ ՀՈՒՆԻՍԻ 3-ԻՆ ԲՐՅՈՒՍԵԼՈՒՄ ՍՏՈՐԱԳՐՎԱԾ՝
ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹՅԱՆ
ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ԻՏԱԼԻԱՅԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹՅԱՆ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹՅԱՆ ՄԻՋԵՎ ԼԻԲԱՆԱՆՈՒՄ
ՄԻԱՎՈՐՎԱԾ ԱԶԳԵՐԻ ԺԱՄԱՆԱԿԱՎՈՐ ՈՒԺԵՐԻ
ՇՐՋԱՆԱԿՆԵՐՈՒՄ ՀԱՄԱԳՈՐԾԱԿՑՈՒԹՅԱՆ ԵՎ
ԱԶԱԿՑՈՒԹՅԱՆ ՄԱՍԻՆ ՏԵԽՆԻԿԱԿԱՆ ՀԱՄԱՉԱՅՆԱԳՐՈՒՄ
ԱՄՐԱԳՐՎԱԾ ՊԱՐՏԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ
ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՍԱՀՄԱՆԱԳՐՈՒԹՅԱՆԸ
ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՅԸ ՈՐՈՇԵԼՈՒ
ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ԳՈՐԾՈՎ**

Քաղ. Երևան

2 սեպտեմբերի 2014թ.

Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը՝ կազմով. Գ. Հարությունյանի (նախագահող), Կ. Բալայանի, Ֆ. Թոխյանի, Ա. Թունյանի Ա. Խաչատրյանի, Վ. Հովհաննիսյանի (զեկուցող), Հ. Նազարյանի, Ա. Պետրոսյանի,

մասնակցությամբ (գրավոր ընթացակարգի շրջանակներում)՝ Հանրապետության Նախագահի պաշտոնական ներկայացուցիչ՝ Հայաստանի Հանրապետության պաշտպանության նախարարի տեղակալ Ա. Նազարյանի,

համաձայն Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրության 100-րդ հոդվածի 2-րդ կետի, 101-րդ հոդվածի 1-ին մասի 1-ին կետի, Սահմանադրական դատարանի մասին Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 25, 38 և 72-րդ հոդվածների,

ՍԱՀՄԱՆԱԳՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆ ♦ ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ ♦ 4(74)2014
117

դռնբաց նիստում գրավոր ընթացակարգով քննեց «2014 թվականի հունիսի 3-ին Բրյուսելում ստորագրված՝ Հայաստանի Հանրապետության պաշտպանության նախարարության և Իտալիայի Հանրապետության պաշտպանության նախարարության միջև Լիբանանում Միավորված ազգերի ժամանակավոր ուժերի շրջանակներում համագործակցության և աջակցության մասին տեխնիկական համաձայնագրում (այսուհետ՝ Տեխնիկական համաձայնագիր) ամրագրված պարտավորությունների՝ Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությանը համապատասխանության հարցը որոշելու վերաբերյալ» գործը:

Գործի քննության առիթը Հանրապետության Նախագահի՝ 2014թ. օգոստոսի 1-ին Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարան մուտքագրված դիմումն է:

Ուսումնասիրելով սույն գործով զեկուցողի գրավոր հաղորդումը, Հանրապետության Նախագահի պաշտոնական ներկայացուցչի գրավոր բացատրությունը, հետազոտելով Տեխնիկական համաձայնագիրը և գործում առկա մյուս փաստաթղթերը, Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը **Պ Ա Ր Զ Ե Ց**.

2014թ. հունիսի 3-ին Բրյուսելում ստորագրված Տեխնիկական համաձայնագրի նպատակն է սահմանել այն պայմանները, որոնց ներքո Հայաստանի Հանրապետության զինված ուժերի հետևակային դասակը՝ մինչև 30 զինծառայող և 2 սպա կազմով, հատկացվում է Լիբանանում Միավորված ազգերի ժամանակավոր ուժերի (այսուհետ՝ ՅՈՒՆԻՖԻԼ) իտալական զինված ուժերի ստորաբաժանմանը, ինչպես նաև Կողմերի միջև համագործակցության մանրամասները:

Տեխնիկական համաձայնագիրն ունի «Ռ-ազմավարական տեղաշարժերը» վերտառությամբ հավելված:

Տեխնիկական համաձայնագրով Հայաստանի Հանրապետությունն ստանձնում է, մասնավորապես, հետևյալ պարտավորությունները՝

- իտալական զորախմբին տրամադրել հայկական զորախումբ, ներառյալ՝ հետևակային դասակ՝ մինչև 30 զինծառայող կազմով, 1 շտաբային սպա՝ գումարտակի շտաբում ծառայելու համար և 1 շտաբային սպա՝ բրիգադի շտաբում ծառայելու համար,
- ապահովել, որպեսզի հայկական զորախումբը կցվի իտալական զորախմբին 6 ամիս ժամկետով, ռոտացիոն հիմքով, ինչպես նաև ապահովել, որ հայկական զորախմբի անձնակազմի որևէ զինծա-

ռայտողի վաղաժամ փոխարինման դեպքում պահպանվի հայկական գորախմբի՝ Տեխնիկական համաձայնագրով նախատեսված զինծառայողների անհրաժեշտ քանակը,

- ապահովել, որպեսզի շտաբային սպաները և դասակի հրամանատարներն ունենան անգլերենի բավարար գիտելիքներ, իսկ անձնակազմի մյուս անդամները՝ անգլերենի բազային գիտելիքներ,
- երաշխավորել, որ հայկական գորախումբը կիրականացնի իր ստատիկ խնդիրները՝ որպես ուժերի պաշտպանության դասակ՝ պաշտպանելով/պահպանելով Արևմտյան հատվածի շտաբի համալիրը (ՄԱԿ-ի բազա 2-3-Շամա) և/կամ Իթալբաթ համալիրը (ՄԱԿ-ի բազա 1-26 Ալ Մանսուրի) իտալական գորախմբի հրամանատարի օպերատիվ հսկողության ներքո,
- հոգալ հիվանդանալու կամ վիրավորվելու դեպքում հայկական անձնակազմի անդամների լրացուցիչ բուժման հետ կապված ծախսերը, եթե տեղակայման վայրում բուժում ստանալուց հետո անհրաժեշտություն է առաջանում լրացուցիչ բուժման, և դա չի կարող կազմակերպվել տեղում, ինչպես նաև հոգալ քաղաքացիական բուժական հաստատությունների օգտագործման հետևանքով առաջացած ծախսերը,
- հոգալ տեղակայման պետությունից դեպի Հայաստանի Հանրապետություն փոխադրման հետ կապված ծախսերը, եթե տեղակայումը վաղաժամ դադարեցվել է կարգապահական պատճառներով,
- փոխադարձության հիման վրա լինել պատասխանատու Տեխնիկական համաձայնագրի իրականացման ընթացքում երրորդ անձանց հասցված վնասների համար (հոդված 8, կետ 1), ինչպես նաև կրել պատասխանատվություն հայկական գորախմբի անձնակազմի կողմից օգտագործման նպատակով իրեն հանձնված գույքը և հանդերձանքը վնասելու կամ կորցնելու անփույթ գործողությունների համար:

Իտալական կողմը, ի թիվս այլնի, հայկական կողմի առջև ստանձնում է հետևյալ պարտավորությունները՝

- տեղակայման վայրում հիվանդանալու կամ վիրավորվելու դեպքում հայկական գորախմբի անձնակազմի անդամներին տրամադրել ամբուլատոր և ստացիոնար անվճար բժշկական օգնություն իտալական բժշկական հաստատություններում,
- անվճար հիմունքներով ապահովել հայկական գորախմբի անձնա-

ՀՀ ՍԱՀՄԱՆԱԳՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԸ

կազմի անհրաժեշտ փոխադրումը դեպի գործողությունների թատերաբեմ և հետադարձ ուղղությամբ,

- ՄԱԿ-ի հետ ճշգրիտ ընթացակարգերի սահմանման միջոցով ապահովել, որպեսզի հայկական կողմը կարողանա անմիջապես ՄԱԿ-ից հայկական անձնակազմի ծախսերի դիմաց ստանալ փոխհատուցում:

Տեխնիկական համաձայնագիրը Կողմերի համար նախատեսում է նաև այլ իրավունքներ և պարտականություններ:

Սահմանադրական դատարանը հարկ է համարում ընդգծել, որ համաձայն քննության առնվող միջազգային իրավական փաստաթղթի՝ Լիբանանում իրենց կողմից կատարված ցանկացած հանցագործության համար հայկական կողմի զինվորականները ենթարկվում են Հայաստանի Հանրապետության բացառիկ իրավագործությանը՝ համաձայն «Լիբանանում Միավորված ազգերի կազմակերպության ժամանակավոր ուժերի կարգավիճակի մասին» 1995 թվականի դեկտեմբերի 15-ով թվագրված համաձայնագրի 47-րդ հոդվածի «բ» կետի:

Տեխնիկական համաձայնագրի մեկնաբանման կամ կիրառման հետ կապված ցանկացած վեճ Կողմերի միջև կարգավորվում է խորհրդակցությունների միջոցով, իսկ դրա գործողությունը կարող է դադարեցվել ցանկացած ժամանակ, Կողմերի փոխադարձ համաձայնությամբ կամ Կողմերից մեկի՝ մյուս Կողմին ինստուն օր առաջ գրավոր ծանուցելու միջոցով:

Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանն արձանագրում է, որ Տեխնիկական համաձայնագրով ստանձնված փոխադարձ պարտավորությունները համահունչ են ՄԱԿ-ի շրջանակներում՝ միջազգային խաղաղության և անվտանգության նպատակով պետությունների համագործակցության ժամանակակից միջազգային իրավական պահանջներին:

Նկատի ունենալով, որ Տեխնիկական համաձայնագրի նպատակն է միջազգային համագործակցության միջոցով ապահովել խաղաղությունը և անվտանգությունը կոնկրետ տարածաշրջանում, սահմանադրական դատարանը նշում է, որ Հայաստանի Հանրապետության ստանձնած պարտավորությունները բխում են ՀՀ Սահմանադրության 9-րդ հոդվածից, համաձայն որի՝ Հայաստանի Հանրապետության արտաքին քաղաքականությունն իրականացվում է միջազգային իրավունքի սկզբունքներին և նորմերին համապատասխան:

Ելնելով գործի քննության արդյունքներից և ղեկավարվելով Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 100-րդ հոդվածի 2-րդ կետով, 102-րդ հոդվածի 1-ին և 4-րդ մասերով, «Սահմանադրական դատարանի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 63, 64 և 72-րդ հոդվածներով, Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը **Ո Ր Ո Շ Ե Ց**.

1. 2014 թվականի հունիսի 3-ին Բրյուսելում ստորագրված՝ Հայաստանի Հանրապետության պաշտպանության նախարարության և Իտալիայի Հանրապետության պաշտպանության նախարարության միջև Լիբանանում Միավորված ազգերի ժամանակավոր ուժերի շրջանակներում համագործակցության և աջակցության մասին տեխնիկական համաձայնագրում ամրագրված պարտավորությունները համապատասխանում են Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությանը:

2. Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 102-րդ հոդվածի 2-րդ մասի համաձայն սույն որոշումը վերջնական է և ուժի մեջ է մտնում հրապարակման պահից:

ՆԱԽԱԳԱՀՈՂ

Գ. ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ

**2 սեպտեմբերի 2014 թվականի
ՍԳՈ-1159**

**ՀԱՆՈՒՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՍԱՀՄԱՆԱԳՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ
ՈՐՈՇՈՒՄԸ**

**2014 ԹՎԱԿԱՆԻ ՄԱՅԻՍԻ 23-ԻՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ
ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԶԱՐԳԱՑՄԱՆ
ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹՅԱՆ ՄԻՋԵՎ ՍՏՈՐԱԳՐՎԱԾ՝ «ՍՈՑԻԱԼԱԿԱՆ
ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹՅԱՆ ՎԱՐՉԱՐԱՐՈՒԹՅԱՆ 2-ՐԳ ԾՐԱԳԻՐ»
ՖԻՆԱՆՍԱՎՈՐՄԱՆ ՀԱՄԱՁԱՅՆԱԳՐՈՒՄ ԱՄՐԱԳՐՎԱԾ
ՊԱՐՏԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՍԱՀՄԱՆԱԳՐՈՒԹՅԱՆԸ ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՅԸ
ՈՐՈՇԵԼՈՒ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ԳՈՐԾՈՎ**

Քաղ. Երևան

2 սեպտեմբերի 2014թ.

Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը՝ կազմով. Գ. Հարությունյանի (նախագահող), Կ. Բալայանի, Ֆ. Թոխյանի, Ա. Թունյանի, Ա. Խաչատրյանի, Վ. Հովհաննիսյանի, Հ. Նազարյանի (զեկուցող), Ա. Պետրոսյանի,

մասնակցությամբ (գրավոր ընթացակարգի շրջանակներում)՝ Հանրապետության Նախագահի պաշտոնական ներկայացուցիչ՝ ՀՀ աշխատանքի եւ սոցիալական հարցերի նախարար Ա. Ասատրյանի,

համաձայն Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 100-րդ հոդվածի 2-րդ կետի, 101-րդ հոդվածի 1-ին մասի 1-ին կետի, «Սահմանադրական դատարանի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 25, 38 եւ 72-րդ հոդվածների,

դռնբաց նիստում գրավոր ընթացակարգով քննեց «2014 թվականի մայիսի 23-ին Հայաստանի Հանրապետության եւ Միջազգային զարգացման ընկերակցության միջեւ ստորագրված՝ «Սոցիալական պաշտպանության վարչարարության 2-րդ ծրագիր» ֆինանսավորման համա-

ՍԱՀՄԱՆԱԳՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆ • ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ • 4(74)2014
122

ձայնագրում ամրագրված պարտավորությունների՝ Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությանը համապատասխանության հարցը որոշելու վերաբերյալ» գործը:

Գործի քննության առիթը Հանրապետության Նախագահի՝ 2014 թվականի օգոստոսի 22-ին ՀՀ սահմանադրական դատարան մուտքագրված դիմումն է:

Ուսումնասիրելով գործով զեկուցողի գրավոր հաղորդումը, Հանրապետության Նախագահի ներկայացուցչի գրավոր բացատրությունը, հետազոտելով համաձայնագիրը եւ գործում առկա մյուս փաստաթղթերը, Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը **Պ Ա Ր Զ Ե Ց**.

1. «Սոցիալական պաշտպանության վարչարարության 2-րդ ծրագիր» ֆինանսավորման համաձայնագիրը (այսուհետ՝ Համաձայնագիր) կնքվել է 2014 թվականի մայիսի 23-ին՝ Հայաստանի Հանրապետության եւ Միջազգային զարգացման ընկերակցության միջեւ:

2. Համաձայնագրի նպատակն է՝ Հայաստանի Հանրապետությանը տրամադրել 13.900.000 Հատուկ փոխառության իրավունքին համարժեք վարկ՝ Համաձայնագրով նախատեսված Ծրագրի նպատակներն իրականացնելու համար, մասնավորապես՝ սոցիալական պաշտպանության ծառայության մատուցումը բարելավելու եւ սոցիալական պաշտպանության նպաստներ վճարող եւ ծառայություններ մատուցող մարմինների վերլուծական, մշտադիտարկման ու գնահատման գործառնությունները հզորացնելու համար:

Ծրագրով նախատեսվում է Հայաստանի Հանրապետության կառավարության կողմից, հարկերի մասով, 20 տոկոս համաֆինանսավորում: Վարկի մարման ժամկետը 25 տարի է, որից արտոնյալ ժամկետը՝ 5 տարի:

Ծրագիրը բաղկացած է թվով հինգ բաղադրիչներից.

- ինտեգրված սոցիալական ծառայությունների համակարգի ներդրում,
- աշխատանքի եւ զբաղվածության ոլորտի բարեփոխումների իրականացում,
- կենսաթոշակային համակարգի արդիականացում,
- աշխատանքի եւ սոցիալական հարցերի նախարարության վերլու-

ծական կարողությունների, մոնիթորինգի եւ գնահատման համակարգի զարգացում,
- Ծրագրի կառավարում:

3. Համաձայնագրով Հայաստանի Հանրապետությունն ստանձնում է հետեւյալ հիմնական պարտավորությունները.

- առհանել ֆինանսավորման հասույթները՝ Համաձայնագրի առդիր 2-ի Բաժին 4-րդի համաձայն,
- ֆինանսավորման չառհանված մնացորդի դիմաց վճարել պարտավճար՝ տարեկան մեկ տոկոսի կեսից ոչ ավելի դրույքաչափով,
- առհանված վարկային մնացորդի դիմաց վճարել սպասարկման վճար՝ տարեկան մեկ տոկոսի երեք քառորդին հավասար չափով,
- առհանված վարկային մնացորդի դիմաց վճարել տոկոսավճար՝ տարեկան մեկ ամբողջ քսանհինգ տոկոսի չափով,
- վարկի մայր գումարը մարել Համաձայնագրի առդիր 3-ում սահմանված մարման ժամանակացույցին համապատասխան,
- Ծրագրի պատշաճ վերահսկման, համակարգման եւ իրականացման նպատակով՝ Ծրագրի ուժի մեջ մտնելուն հաջորդող մեկամսյա ժամկետում ստեղծել Կառավարման խորհուրդ, որը պատասխանատվություն կկրի Ծրագրին առնչվող կարեւոր որոշումների, դրա իրականացման ընդհանուր ընթացքը մշտադիտարկելու եւ առաջացող խնդիրները կարգավորելու համար,
- ՀՀ աշխատանքի եւ սոցիալական հարցերի նախարարության կազմում ստեղծել Ծրագրի համակարգման գրասենյակ, որը կրում է Ծրագրի միջոցառումների ընդհանուր տեխնիկական համակարգման, նախապատրաստման, իրականացման, մշտադիտարկման եւ գնահատման պատասխանատվություն,
- Ընկերակցության հաստատմանը ներկայացնել ակտիվ աշխատաշուկայի ծրագրի շրջանակներում որակավորում չունեցող երիտասարդներին եւ/կամ ինքնազբաղվածության ու փոքր բիզնեսի խթանմանն ուղղված պիլոտային ծրագրերի նախագծման եւ իրականացման մանրամասն առաջարկ, այնուհետեւ՝ Ընկերակցության պահանջները բավարարող տեխնիկական առաջադրանքի համաձայն պատրաստել որակավորում չունեցող երիտասարդներին եւ ինքնազբաղվածության ու փոքր բիզնեսի խթանմանն ուղղված գործառնական ձեռնարկներ, որոնք կպարունակեն տեխնիկական, վարչական, գնումների, շրջակա միջավայրի եւ սոցիալական, ֆի-

- նանսական, հաշվապահական հաշվառման, մշտադիտարկման եւ գնահատման մանրամասն ընթացակարգեր, մեխանիզմներ եւ ներկայացնել Ընկերակցության ուսումնասիրմանն ու հաստատմանը,
- գործառնական ձեռնարկները հաստատելուց հետո՝ ոչ ուշ, քան քառասունհինգ օրվա ընթացքում ձեւավորել եւ իրականացնել Ծրագրի իրականացման ողջ ընթացքում բողոքարկման հասանելի մեխանիզմ, որն ընդունելի կլինի Ընկերակցության կողմից, եւ որի նպատակն է շահառուների ընտրությանը եւ կանխիկ դրամաշնորհների տրամադրմանն առնչվող բողոքների կարգավորումը,
 - Ընկերակցության պահանջները բավարարող պայմաններով իրականացնել հանրային իրազեկման, տեղեկատվական քարոզարշավներ՝ պիլոտային ծրագրերի եւ կանխիկ դրամաշնորհների վճարման վերաբերյալ,
 - նախքան Ծրագրի Մաս II.2 (ա)-ի իրականացման մեկնարկն ապահովել Ընկերակցության պահանջները բավարարող պայմաններով եւ որակավորում չունեցող երիտասարդ շահառուների, գործատուների եւ այլ կազմակերպությունների միջեւ վերապատրաստման մասին համապատասխան համաձայնագրերի կնքումը եւ այդպիսի համաձայնագրի օրինակելի ձեւը Ընկերակցության ուսումնասիրմանն ու հաստատմանը ներկայացնելը, ինչպես նաեւ ապահովել, որ այդ համաձայնագրերը կատարվեն պատշաճ խելամտությամբ եւ արդյունավետությամբ, Ընկերակցության պահանջները բավարարող տեխնիկական, ֆինանսական եւ կառավարչական չափանիշների եւ պրակտիկայի, այդ թվում՝ Հակակոռուպցիոն ուղեցույցների համաձայն,
 - Ծրագիրն իրականացնել երաշխիքային շրջանակների եւ երաշխիքային բոլոր փաստաթղթերի համաձայն,
 - իրականացնել Ծրագրի առաջընթացի մշտադիտարկում ու գնահատում եւ ներկայացնել հաշվետվություններ Ընկերակցության համար ընդունելի ցուցանիշների հիման վրա,
 - վարել կամ ապահովել ֆինանսական կառավարման համակարգը,
 - պատրաստել եւ յուրաքանչյուր օրացուցային կիսամյակի ավարտից ոչ ուշ, քան քառասունհինգ (45) օր հետո Ընկերակցությանը ներկայացնել վերջինիս պահանջները բավարարող ձեւաչափով եւ բովանդակությամբ միջանկյալ, աուդիտ չանցած Ծրագրի ֆինանսական հաշվետվություններ, որոնք հանդիսանում են Ծրագրի մասին հաշվետվության մաս եւ ընդգրկում են տվյալ կիսամյակը:

ՀՀ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԸ

4. Սահմանադրական դատարանը գտնում է, որ Համաձայնագրով Հայաստանի Հանրապետության ստանձնած պարտավորությունները բխում են ՀՀ Սահմանադրությամբ պետության առջև դրված սոցիալական խնդիրների լուծման անհրաժեշտությունից:

Ելնելով գործի քննության արդյունքներից եւ ղեկավարվելով Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 100-րդ հոդվածի 2-րդ կետով, 102-րդ հոդվածի առաջին եւ չորրորդ մասերով, «Սահմանադրական դատարանի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 63, 64 եւ 72-րդ հոդվածներով, Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը **Ո Ր Ո Շ Ե Ց**.

1. 2014 թվականի մայիսի 23-ին Հայաստանի Հանրապետության եւ Միջազգային զարգացման ընկերակցության միջեւ ստորագրված՝ «Սոցիալական պաշտպանության վարչարարության 2-րդ ծրագիր» ֆինանսավորման համաձայնագրում ամրագրված պարտավորությունները համապատասխանում են Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությանը:

2. Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 102-րդ հոդվածի երկրորդ մասի համաձայն սույն որոշումը վերջնական է եւ ուժի մեջ է մտնում հրապարակման պահից:

ՆԱԽԱԳԱՀՈՂ

Գ. ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ

**2 սեպտեմբերի 2014 թվականի
ՍԳՈ-1160**

**ՀԱՄԱՇԽԱՐՀԱՅԻՆ ԿՈՆՖԵՐԱՆՍԻ
3-ՐԴ ԿՈՆԳՐԵՍԸ ՍԵՌԻՈՒՄ**

2014թ. սեպտեմբերի 28-ին Կորեայի Հանրապետության մայրաքաղաք Սեուլում իր աշխատանքները սկսեց Սահմանադրական արդարադատության համաշխարհային կոնֆերանսի 3-րդ Կոնգրեսը: Կոնգրեսի շրջանակներում կայացան սահմանադրական արդարադատության տարածաշրջանային եւ լեզվական խմբերի հանդիպումները:

ՀՀ սահմանադրական դատարանի նախագահ, Վենետիկի հանձնաժողովի բյուրոյի անդամ Գագիկ Հարությունյանը մասնակցեց Եվրոպական սահմանադրական դատարանների կոնֆերանսի անդամների հանդիպմանը: Նույն օրը Գ. Հարությունյանի նախագահությամբ կայացավ նոր ժողովրդավարության երկրների սահմանադրական վերահսկողության մարմինների կոնֆերանսի մասնակիցների հանդիպումը, որի շրջանակներում քննարկվեցին կազմակերպության հետագա անելիքները, կազմակերպության գալիք միջոցառումների ցանկը եւ անդամների միջեւ համագործակցության հիմնական ուղղությունները: Նույն օրը երեկոյան կայացավ Սահմանադրական արդարադատության համաշխարհային կոնֆերանսի բյուրոյի նիստը, որը նախագահում էր ՀՀ սահմանադրական դատարանի նախագահ Գ. Հարությունյանը: Նիստի օրակարգում ընդգրկված էին Բյուրոյի գործունեության հաշվետվության հաստատման, ֆինանսական հաշվետվության, Համաշխարհային կոնֆերանսին ֆինանսական ներդրումներ կատարելու ուղեցույցի հաստատման եւ այլ հարցեր:

ՏԵՂԵԿԱՏՎՈՒԹՅՈՒՆ

Սեպտեմբերի 29-ին կայացավ Սահմանադրական արդարադատության համաշխարհային կոնֆերանսի 3-րդ կոնգրեսի բացման արարողությունը, որին բացման ուղերձով դիմեցին Կորեայի Հանրապետության նախագահ Փակ Կըն Հյեն եւ Միավորված ազգերի կազմակերպության Գլխավոր քարտուղար Պան Գի Մունը (վիդեոկապով): Մատնանշելով միջոցառումների անցկացման կարեւորությունը, սահմանադրական արդարադատության կայացման եւ սոցիալական ինտեգրման դերը ՄԱԿ-ի կանոնադրությամբ հռչակված նպատակներին հասնելու գործում, ՄԱԿ-ի Գլխավոր քարտուղարը ողջույններ հղեց Կորեայի Հանրապետության նախագահ Փակ Կըն Հյենին, Կորեայի սահմանադրական դատարանի նախագահ Փարկ Հան Չուլին, Վենեսուելի հանձնաժողովի նախագահ Ջիանի Բուքիբիոյին եւ Սահմանադրական արդարադատության համաշխարհային կոնֆերանսի բյուրոյի նախագահ Գազիկ Հարությունյանին՝ Երրորդ կոնգրեսին մաղթելով արդյունավետ աշխատանք:

Կոնգրեսին անդամակցում են աշխարհի 92 երկրների սահմանադրական դատարաններ: Հրավիրյալներով հանդերձ, Կոնգրեսի աշխատանքներին մասնակցեցին 100-ից ավելի երկրների պատվիրակություններ: Քննության առնվեցին այնպիսի հիմնախնդիրներ, ինչպիսիք են. «Սոցիալական ինտեգրման միջազգային չափանիշները», «Սահմանադր-

րական արդարադատության դերը սոցիալական ինտեգրման գործընթացում», «Սահմանադրական դատարանների անկախության երաշխավորման հիմնախնդիրները» եւ այլն:

Կոնգրեսի աշխատանքները շարունակվեցին մինչեւ **հոկտեմբերի 1-ը:**

**ՍԱՀՄԱՆԱԳՐԱԿԱՆ
ԴԱՏԱՐԱՆՈՒՄ**

**ՄԱՐԳՈՒ ԻՐԱՎՈՒՆՔՆԵՐԻ
ՀԱՆՁՆԱԿԱՏԱՐԸ ՍԳ-ՈՒՄ**

Հոկտեմբերի 7-ին ՀՀ սահմանադրական դատարանի նախագահ Գ. Հարությունյանն ընդունեց Եվրոպայի խորհրդի մարդու իրավունքների հանձնակատար **Նիլս Մուիթնիկսին**:

Ձրույցն ընթացավ դատական համակարգի հնարավոր բարեփոխումների հետ կապված հարցերի շուրջ:

Հայաստանի Հանրապետությունում սահմանադրական բարեփոխումների համատեքստում քննարկվեցին նաև սահմանադրական արդարադատության հետագա զարգացման հետ կապված խնդիրներ:

Հոկտեմբերի 16-ին ՀՀ սահմանադրական դատարանի նախագահ Գ. Հարությունյանն ընդունեց Հայաստանի Հանրապետությունում Չինաստանի ժողովրդական Հանրապետության արտակարգ եւ լիազոր դեսպան **Թիան Չանչունին**:

Հայաստանում դիվանագիտական առաքելությունն ավարտելու կապակցությամբ Սահմանադրական դատարանում դեսպանի հետ հրաժեշտի հանդիպում կազմակերպվեց ՄԴ անդամների եւ դեսպանին ուղեկցող անձանց մասնակցությամբ:

Ներկայացնելով հյուրին, պարոն Հարությունյանը կարեւորեց վերջին տարիներին իրավական ոլորտում հայ-չինական հարաբերությունների զարգացումը, որում իր անձնական ակտիվ ներդրումն է ունեցել պարոն Թիան Չանչունը: Եղել են փոխադարձ այցելություններ՝ ՀՀ ՄԴ պատվիրակությունն է մեկնել Չինաստան եւ ՉԺՀ Ազգային Մեծ Ժողովի մշտական կոմիտեի իրավական հանձնաժողովի պատվիրակությունն է հյուրընկալվել ՀՀ ՄԴ-ում: Եվ պատահական

չէ, որ Սահմանադրական դատարանն աշխատակարգային որոշում կայացրեց՝ «Հայ-չինական բարեկամական հարաբերությունների զարգացման, Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանի

եւ Չինաստանի ժողովրդական Հանրապետության Ժողովրդական ներկայացուցիչների համաչինական Ժողովի իրավաբանական հանձնաժողովի միջեւ համագործակցության հաստատման գործում ունեցած ակնառու ավանդի համար Հայաստանի Հանրապետություն

ՏԵՂԵԿԱՏՎՈՒԹՅՈՒՆ

նում Չինաստանի ժողովրդական Հանրապետության արտակարգ եւ լիազոր դեսպան, պարոն ԹԻԱՆ ՉԱՆՉՈՒՆԻՆ պարգևատրել Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանի ՈՍԿԵ ՀՈՒՇԱՄԵԴԱԼՈՎ»:

Հանձնելով հուշամեդալը, պարոն Հարությունյանը դեսպանին հաջողություններ մաղթեց նրա հետագա գործունեության համար:

Շնորհակալական խոսքով հանդես եկավ դեսպանը:

Հանդիպման մասնակիցները շնորհավորեցին դեսպանին եւ բարի ճանապարհ մաղթեցին:

**ՄԵԿՆԱՐԿԵՑ ԵՐԵՎԱՆՅԱՆ
19-ԲԻ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԽՈՐՀՐԳԱԺՈՂՈՎԸ**

Հոկտեմբերի 24-ին իր աշխատանքները սկսեց երեսնայան միջազգային 19-րդ խորհրդաժողովը:

Այն կազմակերպել են ՀՀ սահմանադրական դատարանը, Վենետիկի հանձնաժողովը, Նոր ժողովրդավարության երկրների սահմանադրական վերահսկողության մարմինների կոնֆերանսը, ՀՀ սահմանադրական իրավունքի կենտրոնը՝ աջակցությամբ ՀՀ-ում Գերմանիայի միջազգային համագործակցության ընկերության (GIZ):

Թեման՝ «Մարդու իրավունքների արժանապատվության սահմանադրական կարգավիճակը»:

Խորհրդաժողովում բացման խոսքով հանդես եկավ ՀՀ սահմանադրական դատարանի նախագահ Գագիկ Հարությունյանը: Նա իր երախտագիտությունը հայտնեց բոլոր ներկաներին, առաջին հերթին հյուրերին՝ միջազգային կարետոր այս խորհրդաժողովին մասնակցելու

հրավերն ընդունելու եւ Հայաստան ժամանելու համար: Հատուկ շեշտեց Եվրախորհրդի Վենետիկի հանձնաժողովի նախագահ Ջիանի Բուքիքի-ոյի մասնակցությունը, եւ հանձնաժողովի մեծ դերը միջազգային մակարդակում սահմանադրական արդարադատության զարգացման գործում: Վերջին տարիներին Վենետիկի հանձնաժողովի հետ մեկտեղ ՀՀ սահմանադրական դատարանի լավ բարեկամն ու աջակիցն է դարձել նաեւ Գերմանական GIZ կազմակերպության իրավական ծրագիրը, առանց որի անհնարին կլիներ նման շարունակական ընդգրկումն ու պատասխանատու խորհրդատուների գումարումը:

Գ. Հարությունյանը շնորհակալությամբ փաստեց 20-ից ավել երկրներից ժամանած սահմանադրական դատարանների նախագահների եւ պատվիրակությունների ներկայությունը: Նա կարեւորեց այսօրվա քննարկվելիք՝ «Անչի արժանապատվության սահմանադրական կարգավիճակը» թեման, որը հաստատվել է Վենետիկի հանձնաժողովի հետ տեսական քննարկումների արդյունքում եւ, մեկնաբանելով դրա կարեւորությունը, ներկայացրեց թեմայի հետ կապված կարեւոր դրույթներ, որոնք քննարկման առարկա կդառնան այս խորհրդատուական ժողովում:

Այս խորհրդատուական մի նորամուծություն կա՝ ներկաների մասնակցությամբ կձեւավորվի վիրտուալ սահմանադրական դատարան, որը պիտի պատասխանի մեկ հարցի՝ «Ո՞րն է սահմանադրական մակարդակում մարդու արժանապատվության առավել խոր ու ամբողջական բանաձեւում»: Խորհրդատուական մասնակիցներից յուրաքանչյուրն իր տեսակետը կներկայացնի այդ հարցի հետ կապված եւ խորհրդատուական աշխատանքներն ամփոփելիս կընդունվի վիրտուալ սահմանադրական դատարանի «որոշումը»:

Գ. Հարությունյանը խորհրդատուական մադթեց ստեղծագործական մթնոլորտ եւ արդյունավետ աշխատանք:

Բացման խոսքով հանդես եկավ նաեւ Վենետիկի հանձնաժողովի նախագահ Ջիանի Բուքիքիոն: Նա գոհունակություն հայտնեց Վենետիկի

հանձնաժողովի եւ ՀՀ սահմանադրական դատարանի սերտ համագործակցության համար, որի վկայություններից մեկը երեւանյան միջազգային խորհրդաժողովներն են, որոնք մշտապես կազմակերպվում են Հանձնաժողովի եւ ՀՀ սահմանադրական դատարանի հետ համատեղ:

Խորհրդաժողովին ողջույնի ուղերձ էր հղել ՀՀ Նախագահ Սերժ Սարգսյանը: Ուղերձում մասնավորապես ասված է՝ «Խորհրդաժողովի հարգարժան մասնակիցներ, շատ ուրախ եմ, որ կրկին Հայաստան են ժամանել 20-ից ավելի երկրների անվանի սահմանադրագետներ՝ քննության առնելու բացառիկ կարեւորության մի հիմնախնդիր՝ մարդու արժանապատվության սահմանադրական կարգավիճակը: ...Մեզ համար քննու-

թյան առարկա հիմնախնդիրն առավել կարեւորվում է՝ նկատի ունենալով, որ Հայաստանի Հանրապետությունը ձեռնամուխ է եղել կարեւոր սահմանադրական բարեփոխումների: Ընդամենն օրեր առաջ է մաս-

նագիտական հանձնաժողովը ներկայացրել սահմանադրական բարեփոխումների հայեցակարգը: Այն քննարկվել է հավանության է արժանացել մաեւ Եվրոպայի խորհրդի Վենետիկի հանձնաժողովի լիազումար նիստում եւ առաջիկայում քաղաքական քննարկումների փուլ է անցնելու»:

...ՀՀ Նախագահի ուղերձում կարեւորվում են Սահմանադրության համար անկյունաքարային նշանակություն ունեցող մարդու արժանապատվության սահմանադրական ինստիտուտը եւ դրա իրացման անհրաժեշտ իրավական կառուցակարգերը:

Հանրապետության Նախագահը համոզմունք է հայտնում, որ այս հրատապ հիմնախնդրի շուրջ երեւանյան 19-րդ միջազգային խորհրդաժողովում ներկայացվող զեկույցները եւ

քննարկումներն օգտակար դերակատարություն կունենան թե՛ սահմանադրական զարգացումների եւ թե՛ սահմանադրական արդարադատության պրակտիկայի տեսանկյունից:

Ուղերձում պարոն Նախագահը խորհրդաժողովի մասնակիցներին մաղթում է բեղմնավոր աշխատանք եւ հաճելի օրեր մեր հյուրընկալ երկրում:

Խորհրդաժողովում ողջույնի խոսքով հանդես եկավ նաեւ ՀՀ մարդու իրավունքների պաշտպան Կարեն Անդրեասյանը: Վերջինս ընդգծեց ՀՀ սահմանադրական դատարանի առանձնահատուկ դերը ոչ միայն իր որոշումներով արժանապատվության իրական բովանդակությունը եւ գործնական նշանակությունն ամրագրելու, այլեւ նման կարեւորություն ունեցող համաժողովների նախաձեռնությունը:

Խորհրդաժողովի 1-ին նիստում, որը նախագահում էր Վենետիկի հանձնաժողովի նախագահ Ջիանի Բուքիբիոն, թեմատիկ զեկուցումներով հանդես եկան՝ Մարդու իրավունքների Եվրոպական դատարանի դատավոր Ջորավկա Կալայջիեան. «Մարդու արժանապատվության վերաբերյալ Մարդու իրավունքների Եվրոպական դատարանի դոկտրինալ մոտեցումները՝ որպես Եվրոպական կոնվենցիայի հիմնարար արժեք», Լեհաստանի սահմանադրական տրիբունալի նախագահ Անջեյ Ժեպլինսկին. «Մարդու արժանապատվություն եւ անհատի արժանապատվություն», ՌԴ ՍԴ դատավոր Նիկոլայ Բոնդարը. «Անձի արժանապատվությունը սահմանադրական արդարադատության արժեհամակարգում»:

Զեկուցումների քննարկումներով ավարտվեց առաջին նիստը:

Երկրորդ նիստը նախագահում էր Մոլդովայի ՍԳ նախագահ Ալեքսանդրու Տենասեն: Թեմատիկ զեկուցումներով հանդես եկան՝ Գերմանիայի Դաշ-

նության Թյուրինգիայի երկրամասի ՍԳ անդամ Մանֆրեդ Բալդուսը. «Մարդու արժանապատվության նորմը Գերմանիայի Հիմնական օրենքում, նորմի զարգացումը 1949 թվականից», Լատվիայի ՍԳ նախագահ Ալոիս Լավինշը. «Մարդու արժանապատվության սահմանադրական կարգավիճակը եւ Լատվիայի Հանրապետության սահմանադրական դատարանի նախադեպային պրակտիկան», Իսրայելի գե-

րագույն դատարանի դատավոր Սալիմ Ջուբրանը. «Մարդու արժանապատվության սահմանադրական կարգավիճակն Իսրայելում», Պորտուգալիայի ՍԳ փոխնախագահ Մարիա Լուսիա Ամարալը. «Մարդու արժանապատվության հիմնահարցը Պորտուգալիայի սահմանադրական դատարանի պրակտիկայում»:

Կայացան զեկույցների քննարկումներ: 3-րդ նիստը նախագահում էր Լատվիայի ՍԳ նախագահ Ալոիս Լավինշը: Թեմատիկ զեկուցումներով հանդես եկան՝ Վրաստանի ՍԳ նախագահ Գեորգի Պապուաշվիլին. «Մարդու արժանապատվությունը որպես հիմնարար իրավունք եւ առաջնորդող սկզբունք Վրաստանում սահմանադրական որոշումների կայացման գործընթացում», Լիտվայի

հիմնարար իրավունք եւ առաջնորդող սկզբունք Վրաստանում սահմանադրական որոշումների կայացման գործընթացում», Լիտվայի

ՄԳ դատավոր Գեղիմիմաս Մեսոնիսը. «Մարդու արժանապատվության սահմանադրական կարգավիճակը. Լիբիայի փորձը», ՀՀ ՄԳ աշխատակազմի իրավախորհրդատվական ծառայության գլխավոր մասնագետ Նելլի Առաքելյանը. «Անձի արժանապատվության սահմանադրական կարգավիճակը եւ դրա արտացոլումը սահմանադրական արդարադատության շրջանակներում», Կորեայի ՄԳ սահմանադրական վերլուծության փորձագետ Սունհուդ Կիմը. «Ինչպես են չամրագրված իրավունքները բխում Կորեայի Հանրապետության Սահմանադրության մարդու արժանապատվությանն առնչվող դրույթից (հոդված 10)»:

Այդօրվա նիստն ավարտվեց զեկույցների քննարկումներով: Հոկտեմբերի 25-ին խորհրդաժողովը շարունակեց աշխատանքը:

**ԵՐԵՎԱՆՅԱՆ 19-ՐԴ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ
ԽՈՐՀՐԳԱԺՈՂՈՎՈՒՄ**

Հոկտեմբերի 25-ին երեսույան միջազգային 19-րդ խորհրդաժողովը շարունակեց իր աշխատանքը:

Չորրորդ նիստը նախագահում էր Լեհաստանի սահմանադրական տրիբունալի նախագահ Անճեյ Ժեպլինսկին:

Թեմատիկ զեկույցներով հանդես եկան` Բոսնիայի եւ Հերցեգովինայի ՄԳ դատավոր Ջլատկո Կնեժեիչը. «Մարդու իրավունքների Եվրոպական կոնվենցիայի 10-րդ հոդվածով նախատեսված կարծիք արտահայտելու ազատություն, հանրային հեռարձակողների համակարգի անկախություն», Թուրքիայի ՄԳ դատավոր Էնգին Յըլդըրմը. «Թուրքիայի Հանրապետության սահմանադրական դատարանի մարդու արժանապատվության իրավագիտություն», Սերբիայի ՄԳ դատավոր Տոմիսլավ Ստոյկովիչը. «Մարդու արժանապատվության սահ-

մանադրական կարգավիճակը եւ Սերբիայի սահմանադրական պրակտիկան», Տաջիկստանի Հանրապետության ՄԳ դատավոր Բարիմ Բարիմովը. «Սահմանադրական արդարադատությունն ու մարդու եւ

ՍԱՀՄԱՍԱԿՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆ ♦ ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ ♦ 4(74)2014

ՏԵՂԵԿԱՏՎՈՒԹՅՈՒՆ

քաղաքացու պատվի եւ արժանապատվության պաշտպանությունը (Տաշիկստանի օրինակը)»:

Ձեկուցումների քննարկումներով ավարտվեց չորրորդ նիստը:

5-դ նիստը նախագահում էր ՀՀ սահմանադրական դատարանի նախագահ Գագիկ Հարությունյանը:

Թեմատիկ զեկույցներով հանդես եկան՝ Բելգիայի Թագավորության ՄԳ դատավոր Տրիս Մերքս-Վան Գույը. «Մարդու արժանապատվության իրավունքը Բելգիայի Սահմանադրությունում. Սահմանադրության հոդված 23-ի գործողության շրջանակը եւ դրա կիրառումը սահմանադրական դատարանի կողմից», Մոլդովայի Հանրապետության ՄԳ նախագահ Ալեքսանդրո Տենասեն. «Մարդու արժանապատվության սահմանադրական կարգավիճակը Մոլդովայի Հանրապետության սահմանադրական դատարանի նախադեպային պրակտիկայում», Ղազախստանի ՄԳ դատավոր Վիկտոր Մալինովսկին. «Ղազախստանի Հանրապետությունում մարդու արժանապատվությունը որպես սահմանադրական արժեք», Բուլղարիայի Հանրապետության ՄԳ դատավոր Ռումեն Նենկովը. «Անկախ դատարանի մատչելիությունը՝ որպես սահմանադրական արժեք հանդիսացող մարդու արժանապատվության պաշտպանության երաշխիքը»:

Ձեկուցումների քննարկումներով եւ հարց ու պատասխաններով ավարտվեցին զեկուցումներն ու քննարկումները:

Խորհրդաժողովի աշխատանքներն ամփոփեց ՀՀ սահմանադրական դատարանի նախագահ Գագիկ Հարությունյանը:

- Ես ցանկանում եմ ձեզ ներկայացնել մի քանի հիմնական նկատառումներ: Արժանապատվության վերաբերյալ մեր գիտելիքները որքան շատ են, այնքան էլ դեռ ոչ համարժեք սխտեմավորված, որպեսզի կարողանանք ոչ միայն միարժեք բանաձեւում ներկայացնել, այլ նաեւ ունենալ դոկտրինալ միասնական մոտեցումներ այս սկզբունքի կամ սահմանադրական այս ինստիտուտի իրաց-

ման հարցում: Որքան էլ զարմանալի է, երկու հիմնական հասկացությունների վերաբերյալ է այսպիսի վիճակ ստեղծվել՝ արժանապատվություն եւ իրավունքի գերակայություն: Վերջերս Վենետիկի հանձնաժողովում մենք անդրադարձ ունեցանք իրավունքի գերակայության էությանը: Խնդիրը հետևյալն է՝ վերջապես ո՞րն է դրա էությունը եւ որո՞նք են եվրոպական միասնական չափորոշիչներն այս առումով: Մեծ Բրիտանիայում կազմակերպվեց կոնֆերանս սրա վերաբերյալ, 2012 թվականին նույնիսկ ՄԱԿ-ը անդրադարձավ, բանաձեւ ընդունեց իրավունքի գերակայության վերաբերյալ: Անցյալ տարի մենք Երեւանում ունեցանք «Իրավունքի գերակայության եվրոպական չափորոշիչները եւ ազգային իշխանությունների հայեցողության սահմանները» թեմայով բավականին լայն ընդգրկումով միջազգային կոնֆերանս, որին շուրջ 40 երկրների պատվիրակություններ էին մասնակցում: Այսօր էլ այս հարցի վերաբերյալ բանավեճերը, քննարկումները շարունակվում են: Մեզ անհրաժեշտ է, որպեսզի կարողանանք ունենալ որոշակի հստակ կողմնորոշիչներ: Կոնֆերանսը հնարավորություն տվեց լայն շրջանակներով հիմնախնդիրը ներկայացնել, ծանոթանալ միմյանց դոկտրինալ մոտեցումներին... Շատ կարելի է, որ մենք առաջին հերթին հարցին մոտենում ենք մարդու ինքնարժեքի մասնակցից եւ տեսնում ենք այս խնդիրը նրա մշակութային համատեքստում: Հարց է առաջանում՝ վերջին հաշվով մարդու ինքնարժեքի մասին ինչով է պայմանավորված: Արդյոք մարդու ինքնարժեքի մասին նույնպե՞ս բացարձակ է, թե՞ որոշակի սոցիալական միջավայրով պայմանավորված երեւոյթ:

Չափազանց կարելի է նաեւ տեսնել, թե այդ ինքնարժեքումը որքանով է դառնում մարդու եւ քաղաքացու վարքագիծը թելադրող հենք: Մեր իրավական հարաբերությունների համար բացառիկ կա-

ՏԵՂԵԿԱՏՎՈՒԹՅՈՒՆ

րետր է, թե ինչպիսին է անձի սոցիալական վարքագիծը, ինչպիսին է իշխանության, հանրային եւ քաղաքական վարքագիծը եւ ինչպիսի արժեքներ են ընկած այդ վարքագծի հիմքում: Եւ ուղղակի, թե անուղղակի մենք հանգում ենք նրան, որ եթե մարդու սոցիալական վարքագծի եւ իշխանության հանրային վարքագծի հիմքում իրավունքի գերակայության սկզբունքն է, ապա այս արժեքանության հենքի վրա մենք կարող ենք մոտենալ նաեւ այն հարցին, թե արժանապատվության ինքնարժեքուման աստիճանը, պայմանավորված նաեւ նրա վարքագծով, ինչպիսի դրսեւորումներ ու գնահատում կարող է ունենալ: Այս տեսանկյունից, իմ կարծիքով, հարցին պետք է մոտենալ հետեւյալ դիտանկյունից՝ անձ-պետություն հարաբերություններ եւ միջանձնային հարաբերություններ: Այսինքն՝ եւ ուղղահայաց, եւ հորիզոնական հարաբերությունների հարթության վրա... Այս տեսանկյունից սահմանադրական դատարանների պրակտիկան կարծես թե ունի ընդհանրություն, եւ մենք փորձում ենք այս հարցի բացահայտումը տեսնել յուրաքանչյուր կոնկրետ գործի քննության առանձնահատկությունների շրջանակներում եւ բացահայտել, թե որքանով է այս կամ այն ազդեցությունը հանգեցնում կամ իրավունքի սահմանափակման կամ արժանապատվության ոտնահարման:

Անդրադառնալով 19-րդ միջազգային խորհրդաժողովում ձեւավորված վիրտուալ սահմանադրական դատարանին, պարոն Հարությունյանն ասաց, թե խորհրդաժողովի աշխատանքների սկզբում մասնակիցներին բաժանվել էր հարցաթերթիկ, եւ ընթացքում բավականին հետաքրքիր պատասխաններ ստացվեցին: Թվարկված է եղել 36 իրավունք, որոնցից բոլորի վերաբերյալ դրական արձագանքներ եղել են: Ի դեպ, ցանկից դուրս մասնակիցների կողմից ավելացվել է եւս երկու իրավունք, որոնք նույնպես կարելու են արժանապատվության իրացումը երաշխավորելու համար: Մասնավորապես շեշտվել է սեփականության իրավունքը եւ արժանապատիվ կյանքի իրավունքը:

Ապա ներկայացրեց վիրտուալ սահմանադրական դատարանի կողմից ընդունված՝ անձի արժանապատվության իրացման համար անհրաժեշտ իրավունքների նվազագույն ցանկը.

1. Կյանքի իրավունք
2. Ազատության իրավունք
3. Արժանապատվության եւ դրա պաշտպանության իրավունք
4. Անվտանգության եւ անձեռնմխելիության իրավունք

5. Իրավահավասարություն
6. Բռնության, անմարդկային եւ արժանապատվությունը նվաստացնող վերաբերմունքի արգելք
7. Պետական մարմինների կողմից կամայական վերաբերմունքից պաշտպանություն
8. Ստրկության եւ հարկադիր աշխատանքի արգելք
9. Առանց անձի համաձայնության բժշկական եւ գիտական փորձերի արգելքը
10. Մահացածի հիշատակի հարգելը
11. Ազատությունից զրկված անձանց՝ մարդկային պայմանների իրավունք
12. Անձի ինքնավարություն
13. Անմեղության կանխավարկած
14. Անճնական կյանքի հարգման եւ պաշտպանության իրավունք
15. Իրավական պաշտպանության իրավունք:

Միջազգային վիրտուալ սահմանադրական դատարանի կողմից նշվեց, որ անձի արժանապատվության սահմանադրական կարգավիճակի էությունն առավել ամբողջական դրսևորվում է հետեւյալ երկրների սահմանադրական դրույթներում՝

1. Լեհաստանի Սահմանադրության 30-րդ հոդվածը. «Մարդու բնական եւ անօտարելի արժանապատվությունը հանդիսանում է մարդու եւ քաղաքացու իրավունքների եւ ազատությունների աղբյուրը: Այն անքակտելի է, դրա հարգանքը եւ պաշտպանությունը հանդիսանում է հանրային իշխանությունների պարտականությունը»:

2. Գերմանիայի Դաշնային Հանրապետության Հիմնական օրենքի 1-ին հոդվածի 1-ին մասը. «Մարդու արժանապատվությունն անձեռնմխելի է: Այն հարգելը եւ պաշտպանելը հանդիսանում է յուրաքանչյուր պետական իշխանության պարտականությունը»:

3. Բելգիայի Թագավորության Սահմանադրության հոդված 23-ը. «Յուրաքանչյուրն իրավունք ունի վարել մարդկային արժանապատվությանը համապատասխան կյանք»:

... Երեւանյան 19-րդ միջազգային խորհրդաժողովն ավարտեց իր աշխատանքները:

Խորհրդաժողովում ներկայացված գեկույցները առաջիկայում կիրառարակվեն քառալեզու «Ալմանախ»-2014 տարեգրքում:

**ՀՅՈՒՐԵՐ ՀՀ
ՍԱՀՄԱՆԱԳՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆՈՒՄ**

Նոյեմբերի 5-ին ՀՀ սահմանադրական դատարանի նախագահ Գ. Հարությունյանն ընդունեց Վրաստանից եւ Գերմանիայից ժամանած հյուրերի, ովքեր Հայաստանում են գտնվում Հայաստանի եւ Վրաստանի սահմանադրական հանձնաժողովների միջեւ աշխատանքային քննարկումների շրջանակներում:

Հյուրերի կազմում էին Վրաստանի Պառլամենտի անդամ, իրավական հարցերով հանձնաժողովի նախագահ Վախթանգ Խմալաձեն, Վրաստանի սահմանադրական բարեփոխումների հանձնաժողովի անդամներ Գիորգի Զվերենջխիլաձեն, Իուրի Թարուցաձեն, Գերմանիայից՝ պետական եւ վարչական իրավունքի պրոֆեսոր Քրիստոֆ Դեգենհարթը, «Հարավային Կովկասում իրավական եւ դատական բարեփոխումների համար խորհրդատվություն» ծրագրի (GIZ) ղեկավար Հայաստանում Վարդան Պողոսյանը, նույն ծրագրի իրավական խորհրդատու Հայաստանում Ենս Փորցուցերը, նույն ծրագրի իրավական խորհրդատու Վրաստանում Թորնիկե Դարջանիան:

Քննարկվեցին Վրաստանում, Հայաստանում եւ միջազգային պրակտիկայում սահմանադրական զարգացումներին առնչվող մի շարք հարցեր: Հընթացս տրվող հարց ու պատասխաններով անդրադարձ կատարվեց Վրաստանում իրականացվող սահմանադրական բարեփոխումներին:

Հյուրերը ծանոթացան ՀՀ սահմանադրական դատարանի գործառույթներին, այցելեցին նիստերի դահլիճ, խորհրդակցական սենյակ:

ՍԳ մամուլի ծառայություն

ՎԼԱԴԻՄԻՐ ՄՈՎՍԻՍՅԱՆԻ ՀԻՇԱՏԱԿԻՆ

Խոր ցավ են ապրում իմ լավ բարեկամ, ազգին ու ժողովրդին անմնացորդ նվիրված, քաղաքացիական պարտքի ու պատասխանատվության բացառիկ գիտակցությամբ օժտված, իմաստուն ու խոհեմ հայորդու՝ Վլադիմիր Մովսիսյանի վախճանի համար, ում հետ երեք տասնամյակից ավելի ընկերության, հարազատության ու աշխատանքային ճանապարհ են անցել: Ավաղ, բոլորիս համար անխուսափելի մահվան հարվածն այսօր հասավ հայրենի ժայռերի պես ամուր ու հաստատուն մեր ընկերոջը:

Վլադիմիր Մովսիսյանի մասին շատերն են արտահայտվել ու էլի շատ բան կգրվի: Գուցե նաեւ ես պարտքի զգացումով դեռ առիթ կունենամ շատ փակագծեր բացել: Սակայն այսօր իսկ ընդհանուր գիտակցումն այն է, որ մենք համազգային կորուստ ունեցանք: Արժանահիշատակ մեր բարեկամը եզակիներից էր, որ օրհասական պահերին կարողացավ անել այն, ինչն այլոց համար անկարելի կլիներ:

Հայրենիքի հոգսը որպես բավարարություն տանող խաչուսյալի հավատով նա հայրենի հողի նկատմամբ ունեցած իր վերաբերմունքը պաշտամունք դարձրեց՝ դողալով նրա ամեն մի կտորի համար:

Նա հասցրեց իր կյանքի գործն անել ամենայն սիրով ու նվիրումով, հայրենիքի խոր զգացողությամբ, երկրի հանդեպ իր խոհեմ պահվածքով՝ իր ուսերին պատվով ու արժանապատվությամբ կրելով վաստակի ծիրանին, առաջացած տարիքում անգամ շարունակելով մնալ երկրի կայացման ու շենացման գործին լծված հավատարիմ զինվոր:

Մխիթարություն Մովսիսյանի ընտանիքին, հարազատներին, բոլոր նրանց, ովքեր բախտ ու պատիվ ունեցան նրա հետ աշխատանքային ճանապարհ անցնել եւ ընկերություն անել:

Խաղաղություն նրան՝ Երկնային իր ճանապարհին:

Գ. ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ
6 նոյեմբերի 2014թ.

Գրանցվել է ՀՀ արդարադատության նախարարության
20 դեկտեմբերի 1996թ. կոլեգիայի թիվ 37/2-14 որոշմամբ

Խմբագրության հասցեն՝
Երևան Բաղրամյան 10
Հեռախոս՝ 58-81-71
E-mail: armlaw@concourt.am.
<http://www.concourt.am>.

Ստորագրված է տպագրության՝ 09.12.2014 թ.
Դասիչ՝ 77754
Գրաչափը՝ 70x100 1/16
Տպաքանակը՝ 400

*ՀՀ ՄԳ տեղեկագիրը ՀՀ
բարձրագույն որակավորման
հանձնաժողովի որոշմամբ ընդգրկված է ՀՀ ԲՈՀ-ի
ալտերնատիվությունների հիմնական արդյունքների
և դրույթների հրատարակման համար ընդունելի
հրատարակությունների ցուցակում*

Вестник Конституционного Суда Республики Армения N 4(74) 2014
Bulletin of the Constitutional Court of the Republic of Armenia N 4(74) 2014
Bulletin de la Cour constitutionnelle de la République d'Armenie. N 4(74) 2014